



REVITALIZACE HISTORICKÉHO AREÁLU V TOUŽIMI DIPLOMOVÁ PRÁCE

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE	
FAKULTA ARCHITEKTURY	
AUTOR, DIPLOMANT: Bc. Lucie Divišová AR 2017/2018, LS	
NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE: (ČJ) REVITALIZACE HISTORICKÉHO AREÁLU V TOUŽIMI (AJ) REVITALIZATION OF HISTORICAL AREA IN TOUZIM	
JAZYK PRÁCE:	
Vedoucí práce:	Prof. Ing. arch. akad. arch. Václav Gírsa Ústav: památkové péče FA ČVUT
Oponent práce:	Ing. arch. Karel Kuča
Klíčová slova (česká):	
Anotace (česká):	Diplomová práce se zabývá revitalizací památkového areálu, který prošel v průběhu věku velkou transformací. Kromě rehabilitace jeho památkových hodnot řeší také novostavbu a celkové úpravy umožňující nové využití.
Anotace (anglická):	This thesis covers the revitalization of a historic complex, which has undergone major transformation over the years. In addition to the rehabilitation of its original historic merits, it also addresses the new construction and the overall modifications enabling new uses.

Prohlášení autora
Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

V Praze dne

podpis autora-diplomanta

jméno a příjmení: Bc. Lucie Divišová
datum narození: 14. 4. 1993
akademický rok / semestr: 2017/2018 LS
obor: Architektura a urbanismus
ústav: 15114 Ústav památkové péče
vedoucí diplomové práce: prof. Ing. arch. akad. arch. Václav Gírsa
doc. Ing. Michael Rykl, Ph.D.
téma diplomové práce: Revitalizace historického areálu v Toužimi
(Modul památkové péče)

zadání diplomové práce:

1/ popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení

Předmětem diplomové práce je celková revitalizace areálu zámku v Toužimi. Tento projekt si klade za cíl prověřit, jakým způsobem může historický areál zámku naplnit potřeby současných provozů při zachování či navrácení historických a architektonických hodnot.

V rámci řešení bude navržena přestavba a úprava stávajících objektů s přihlédnutím k jejich historické a architektonické hodnotě, s cílem umožnit nové využití areálu. Součástí návrhu bude také řešení návaznosti areálu na nejbližší okolí a zapojení do urbanistické struktury obce.

Diplomová práce modulu památkové péče bude obsahovat doplnění stavebně historického průzkumu o vertikální analýzu nejstarší části objektu horního zámku (probošství-Janova hradu) a inventární karty horního zámku. Dále bude práce doplněna o úvahu jak přistupovat k revitalizaci historických objektů v blízkosti panelových sídlišť. V projektu bude kladen důraz na šetrný přístup ke stavebně rozmanitému historickému objektu a citlivou úpravu prostředí, v němž se nachází, včetně začlenění novostaveb.

2/ Zadání a konkrétně specifikovaný stavební program

1. Část SHP
SHP horního zámku, zpracované v roce 2010, bude doplněno o vertikální analýzu nejstarší části objektu (probošství – Janův hrad), s důrazem na výškové úrovně portálů a doplnění o inventární karty.
2. Část návrhová
Návrh bude zahrnovat nové využití budov zámku, pivovaru a plochy dvora. Při řešení rehabilitace bude zachována, respektive akcentována historická celistvost areálu komponováním novostaveb, buď na místech zaniklých nebo těžce poškozených budov nebo tak, aby byla dotvořena celistvost areálu. Novostavby budou navrženy tak, aby hmotou, užitými materiály a celkovým výrazem respektovaly stávající areál a umocnily jeho kvality.

Stavební program:

Hlavní náplní areálu bude využití prostor pro kulturní, ubytovací a rekreační účely.

Zčásti bude obnoven pivovar, zbývající prostory budou navrženy pro kulturní a ubytovací využití.

Prostory dolního zámku budou navrženy pro knihovnu, kanceláře Obecního úřadu, ubytování a větší místnosti jako společenské kulturní sálky. Horní zámek (nejstarší část areálu) bude plánován převážně pro výstavní a muzejní prostory.

V nově navržených objektech bude umístěna ubytovací kapacita přiměřeného rozsahu, stravovací zařízení a wellness.

3/ popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítka zpracování

3. Část SHP
Dokumentace, inventární karty, prezentace na výkresech i v portfoliu

4. Část návrhová

Plány urbanistických souvislostí (1:1000 - 1:5000), půdorysy, řezy, pohledy s vyznačením rozsahu úprav (1:100 – 1:200). Práce bude obsahovat celkové a dílčí vizualizace, fyzický model (1:200 – 1: 500) a průvodní zprávu ve standardním členění a rozsahu (zadání, širší vztahy, stavební program, kapacity, provozy, architektonické a konstrukční řešení, technická infrastruktura, výsadba). Odevzdány budou všechny části diplomního projektu dle dané vyhlášky (2x portfolio A4 v daném rozsahu, projekt na CD, prohlášení diplomanta, zadání, plachty A1 na výstavu diplomových prací).

4/ seznam dalších dohodnutých částí projektu

Fyzický model celého areálu (1:100 – 1:500)

Datum a podpis studenta

27.2.2018 Divišová

Datum a podpis vedoucího DP

27.2.18

Datum a podpis děkana FA ČVUT

27.2.2018

registrováno studijním oddělením dne

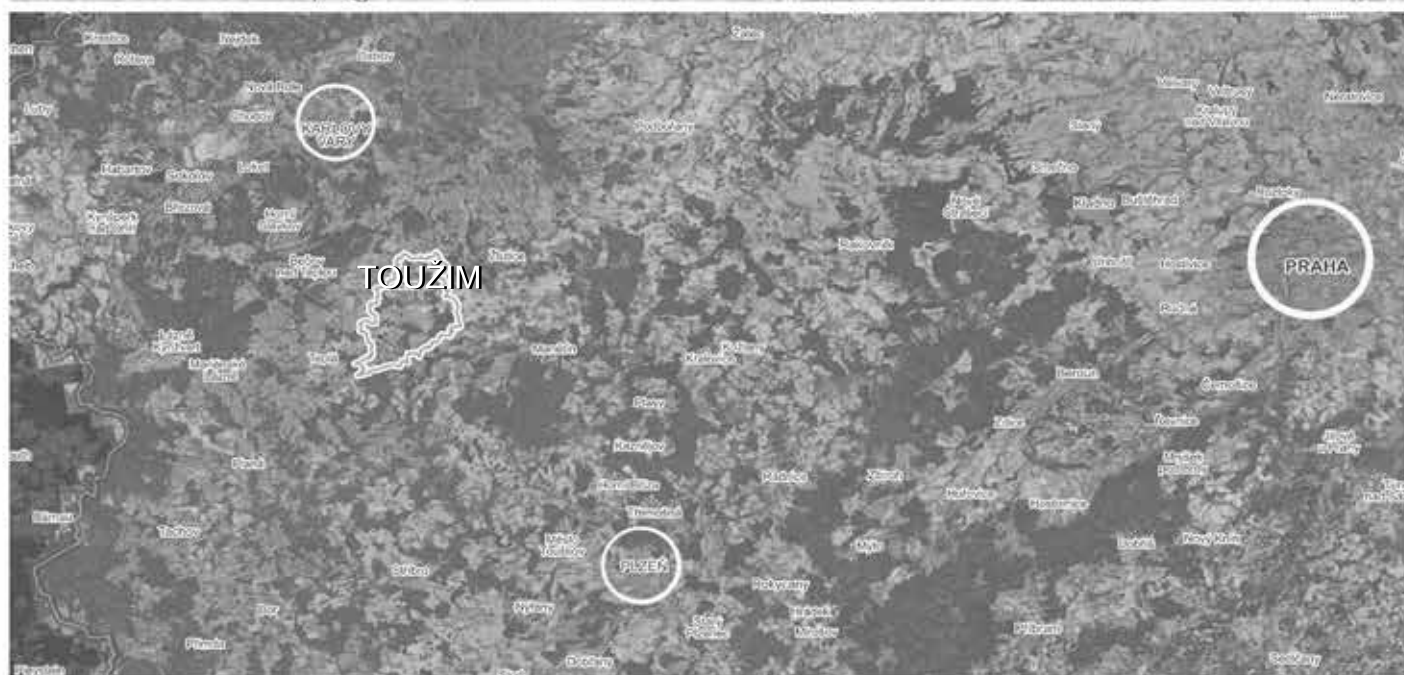
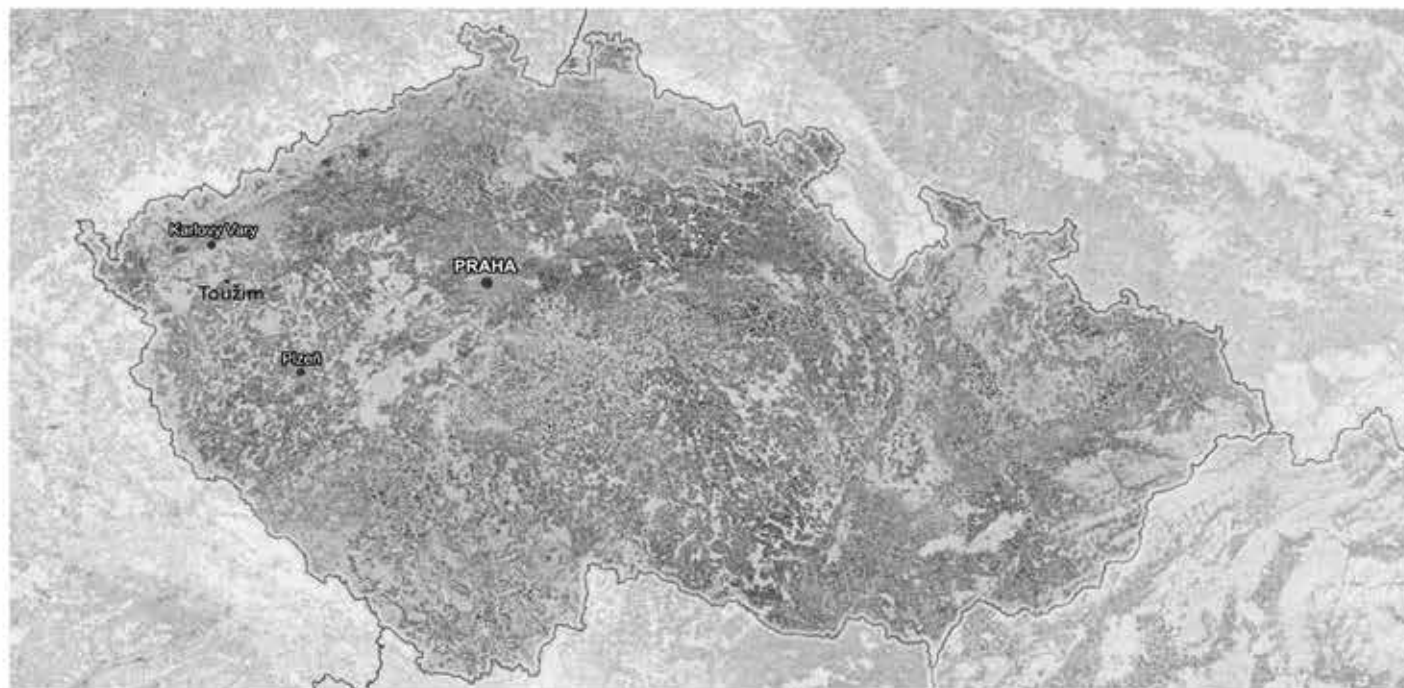
27.2.2018



ANALÝZY
město Toužim
Dolní zámek
Horní zámek
pivovar
další stavby
kontextualita

DIPLOMOVÝ PROJEKT
návrh
doplnění SHP

obsah



MĚSTO TOUŽIM

rozloha:	98,53km ²
nadmořská výška:	612 m n.m.
kraj:	Karlovarský
okres:	Karlovy Vary
počet obyvatel:	3 707 (2017)
větší města v okolí:	Karlovy Vary, Plzeň



Řešený historický areál se nachází ve městě Toužim (německy Theusing), v západních Čechách, v Karlovarském kraji. Větší města v okolí jsou na jihovýchod Karlovy Vary (31 km) a Plzeň na severozápad (51 km). Toužim je největším a nejvýznamnějším hospodářským a sídelním střediskem jižní části okresu Karlovy Vary. Má status města a je obcí s pověřeným městským úřadem.

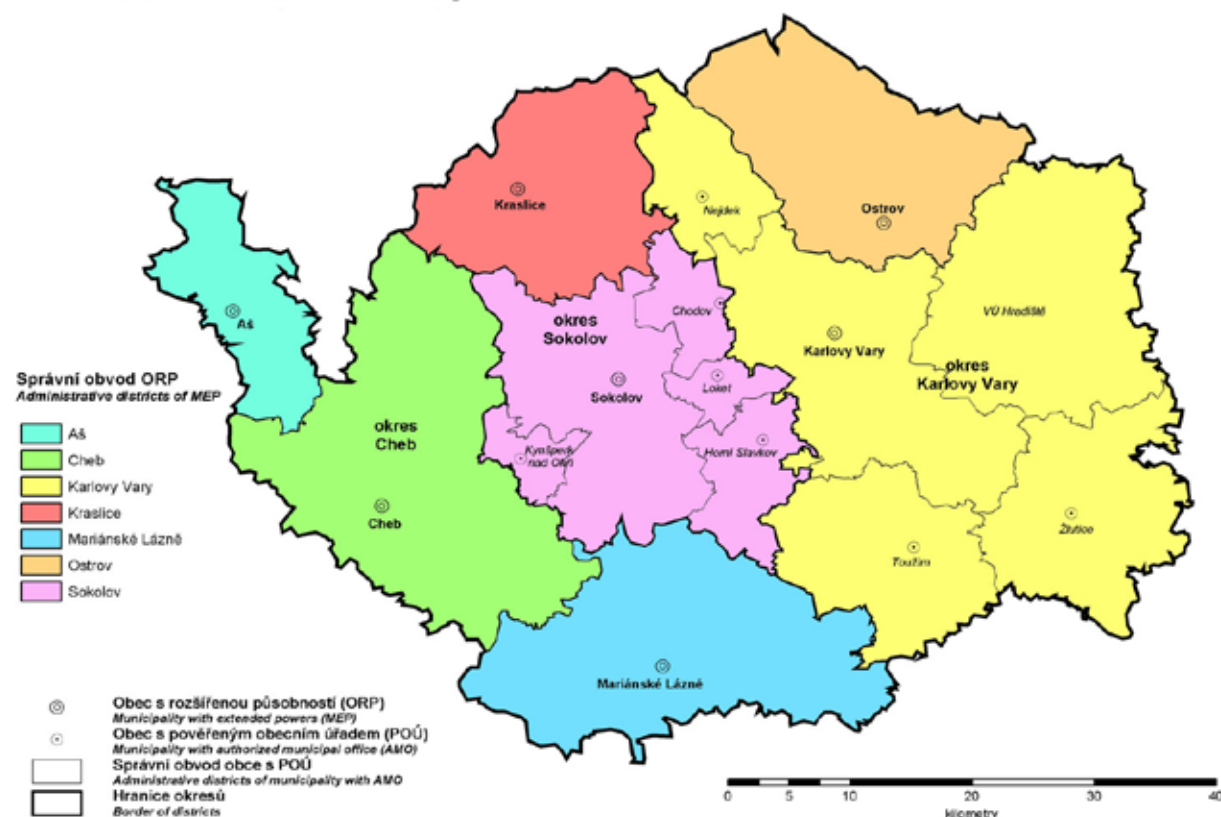
Toužim se rozkládá v Tepelské vrchovině, v průměrné nadmořské výšce 612 m n.m. Protéká tudy řeka Střela. V okolí města je síť několika rybníků (Podzámecký rybník, Střela, Šinka, Velká studna, Nový rybník, Nový dolní rybník, Nový horní rybník, Horní radyňský rybník, Melzerův rybník, Rourový, Félixův rybník, Vackův rybník...)

Místní části jsou: Bezděkov, Branišov, Dobrá Voda, Dřevohryzy, Kojšovice, Komárov, Kosmová, Lachovice, Luhov, Nežichov, Políkno, Prachomety, Radyně, Smilov, Toužim, Třebouň.

Město bylo osídleno pravděpodobně na přelomu 12.-13. století. První písemná zmínka je z roku 1354 a je spojena s proboštvím a kostelem sv. Jana Křtitele, součást majetku milevských premonstrátů. Pravděpodobně tomu mohl předcházet kolonizační dvorec Jiřího z Milevska, který jej pak daroval či odkázal milevskému klášteru.

Historický areál tvoří hranici náměstí Jiřího z Poděbrad, které bylo nedávno revitalizováno. Součástí areálu je starší Horní zámek (dříve probošství, pak Janův hrad, přestavba v renesanci na zámek), Dolní zámek (renesanční), (barokní) pivovar, bývalý poplužní dvůr - později zámecká zahrada, hospodářské budovy a torzo bývalého domu správce. Jsou zde patrné i zbytky hradeb, věží a vstupní brány. Bohužel již zmizel rybník, který se nacházel pod zámek, stále jej však připomíná historický mostek. Nicméně na místě rybníku a okolo areálu zámku dnes prochází hlavní silnice, vedoucí z Karlových Varů - Bečova do Plzně.

Administrativní členění kraje



STRUKTURA OBYVATEL

Vývoj celkového počtu obyvatel

Rok	2010	2015	2017
Počet obyvatel k 31.12.	3855	3728	3707
Celkový přírůstek počtu obyvatel v roce	-8	-23	-21
Střední stav obyvatel v roce	3861	3747	3716

Relativní saldo migrace

tj saldo migrace na 1000 obyvatel středního stavu

Rok	2010	2015	2017
Počet přistěhovalých v roce	82	69	81
Počet vystěhovalých v roce	103	96	110
Relativní migrační saldo	-21	-27	-29

Věková struktura obyvatelstva

Rok	2010	2015	2017
Počet obyvatel ve věku 0-14 let k 31.12.	589	556	573
Počet obyvatel ve věku 15-64 let k 31.12.	2717	2496	2429
Z toho ženy (15-64)	1311	1183	1150
Z toho muži (15-64)	1406	1313	1279
Počet obyvatel ve věku nad 65 let k 31.12.	549	676	705
Index stáří v roce	93,21	121,6	123,0

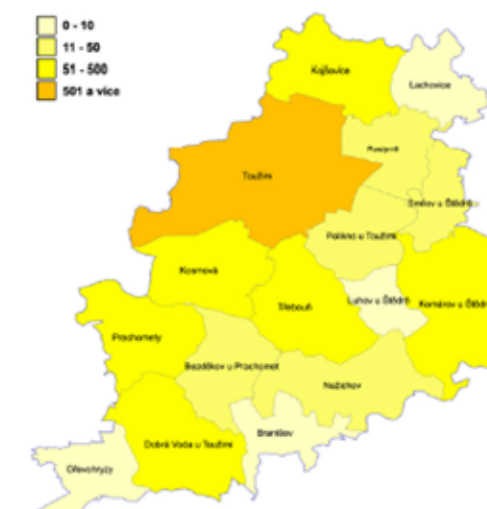
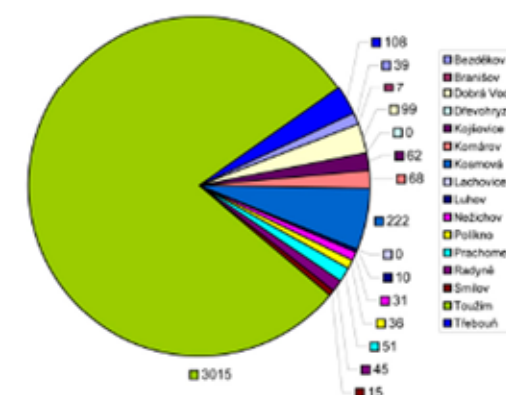
Vzdělanost

Rok	2010	2017
-----	------	------

Zaměstnanost

Rok	2010	2017
Registrovaná míra nezaměstnanosti v %	14,49	

počet obyvatel podle částí obce:



Geografická mapa Karlovarského kraje Geographical map of the Karlovarský Region



zřícenina hradu Hartenštejn.....

čedičové varhany u Hlinek.....

rozhledna Krásenský vrch
Slavkovský les.....

hrad a zámek Bečov nad Teplou
Útvina - rozhledna Třasák.....

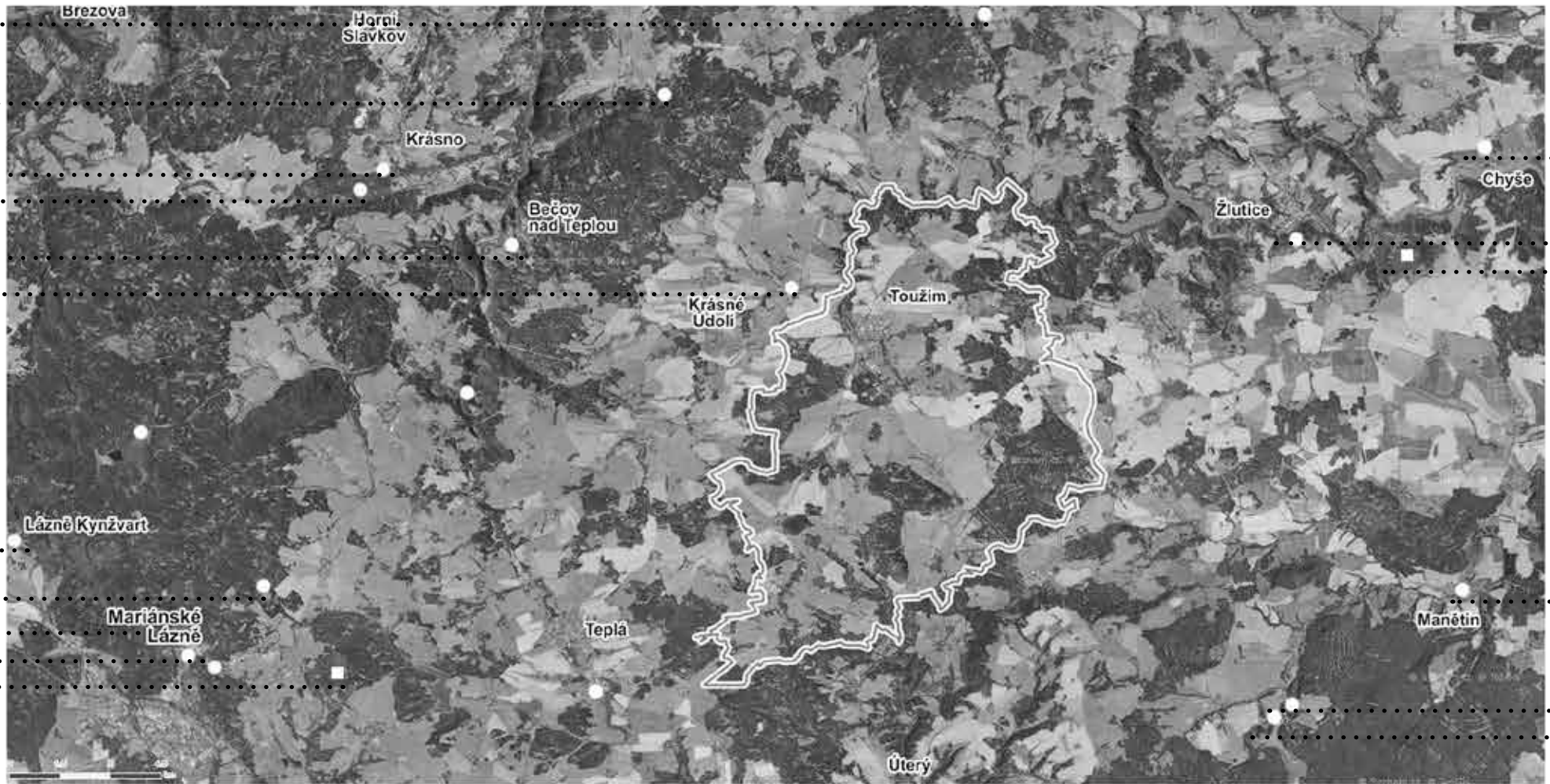
lázně a zřícenina hradu Kynžvart.....

prameniště Teplé
Mariánské lázně
zpívající fontána, park, rozhledna
Podhorní vrch.....

Útvina - rozhledna Třasák.....

Zaniklý pivovar
Horní a Dolní zámek Toužim.....

o turistické zajímavosti
□ vrch, kopec
● rybníky, rekreační vodní plochy



zámek Chyšice.....

zřícenina hradu Nevděk
Vladař.....

zámek Manětín.....

zřícenina hradu Preitenštejn
zámek a hrad Nečtiny.....



přírodní koupaliště Toužim.....

OKOLÍ TOUŽIMI



0.7 km Přírodní koupaliště Toužim

1.7 km Rozhledna Třasák - Útina

8.5 km Čedičové varhany u Hlinek



9.1 km Hrad a zámek Bečov nad Teplou

9.5 km Zřícenina hradu HartenštejnBochov 11.1 km Zřícenina hradu Nevděk - Žlutice



11.9 km Dominova skalka - Nová Ves

12.7 km Rozhledna Krásenský vrch - Krásno

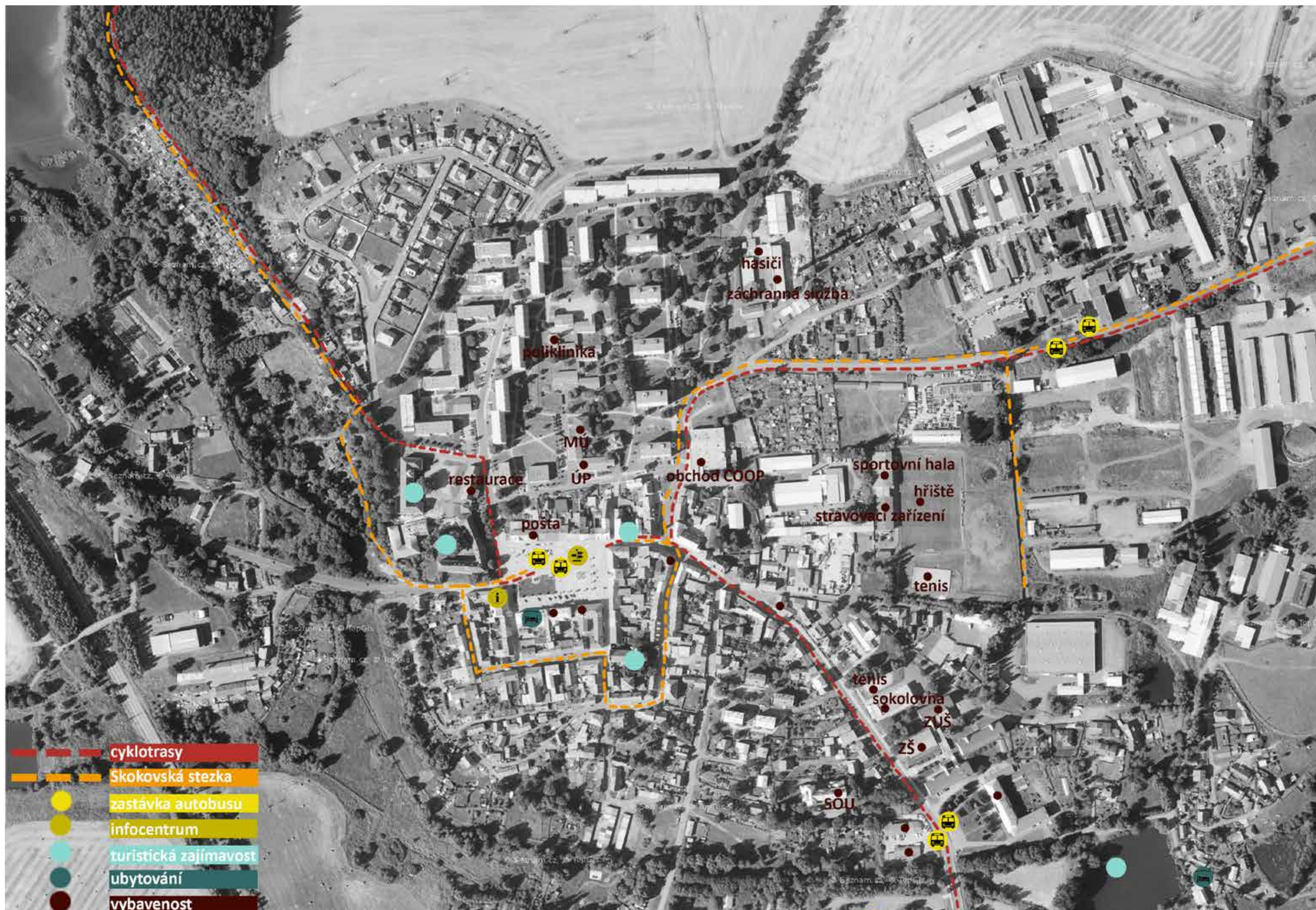
13.8 km Vladař - Žlutice



16.3 km Zámek Chyš

16.6 km Zámek Manětín

18.4 km Zámek Rabštejn nad Střelou





PAMÁTKOVÁ ZÓNA

areál zámku - Dolní zámek, Horní zámek

městská radnice č.p. 35

městská kašna

sousoší Mariánského (morového) sloupu

areál farního děkanského kostela Narození Panny Marie

děkanství č.p. 19

Nový obecní pivovar č.p. 69

Starý obecní pivovar č.p. 72

hradební zeď

Steinbachův dům č.p. 51

dům č.p. 58

městský dům č.p. 53

měšťanský dům č.p. 43

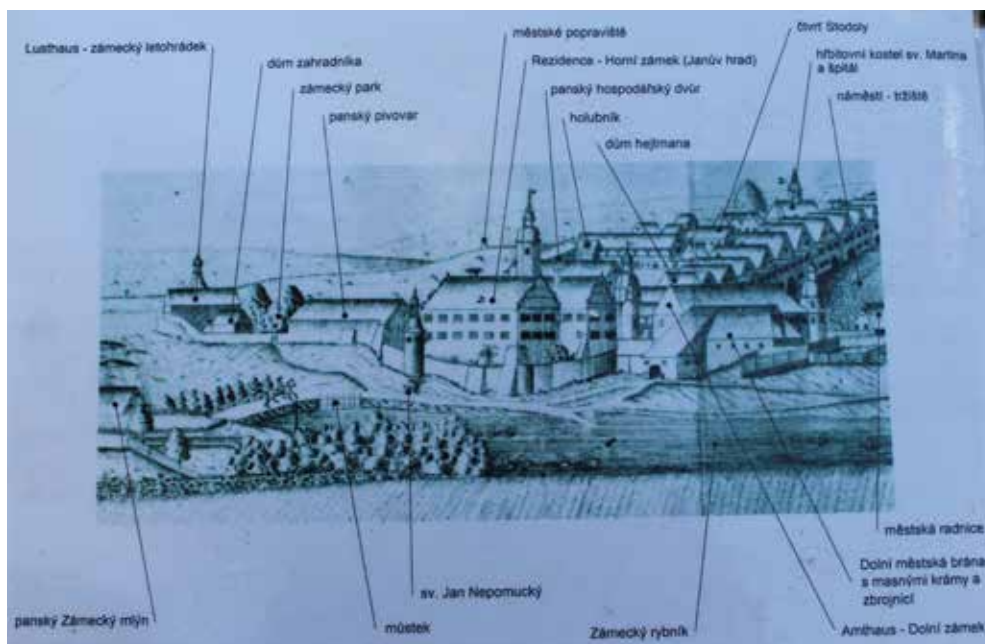
můstek pod zámkem

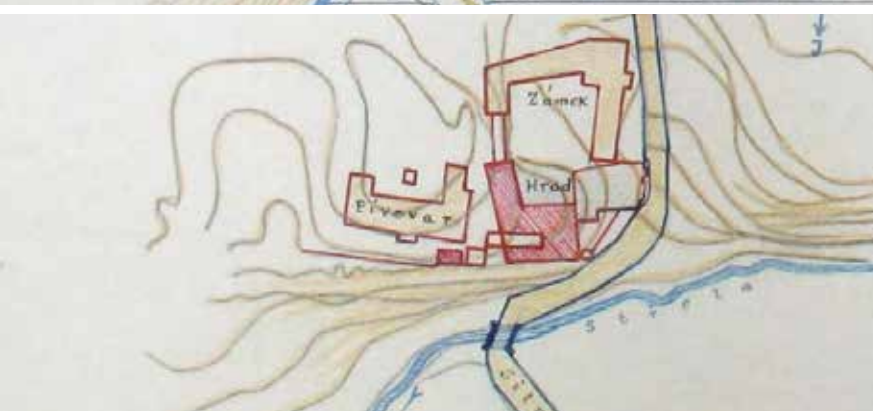
(hejtmanství č.p. 6)

(socha sv. Jana Nepomuckého)

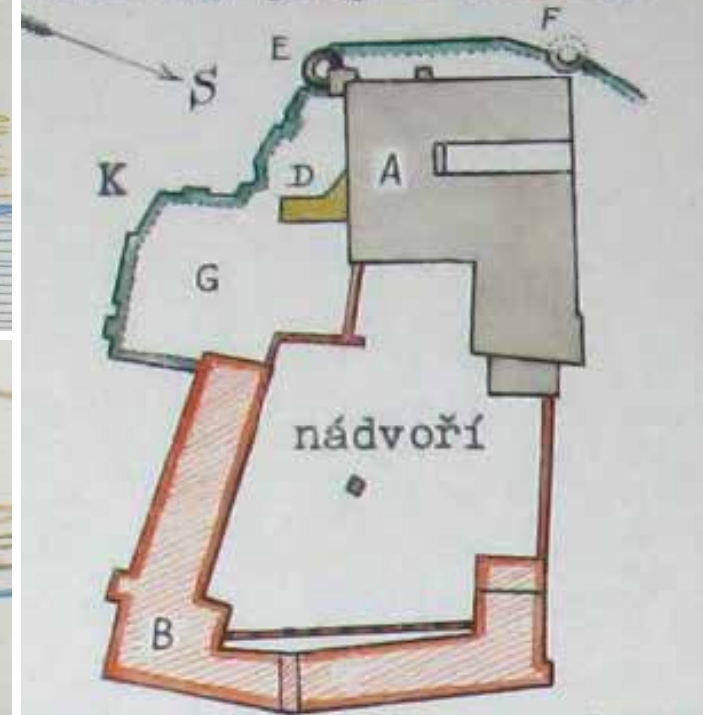
(socha sv. Antonína Paduánského)

(socha Toužimské Madony)



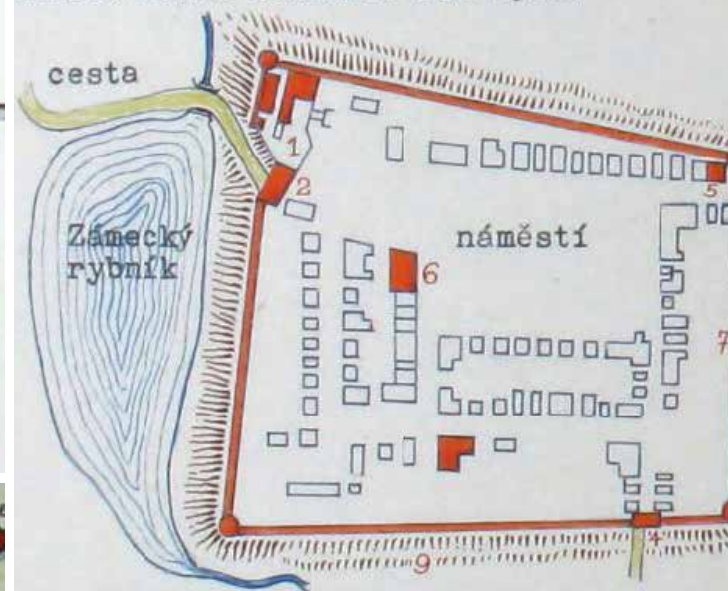


Nákres "Janova" starého hradu a zámku Toužimě, stavěný pány z Plavna.



A=horní hrad "Janův zámek"
B=nový zámek pánů z Plavna
D=zbytek staveb s kvádrovým pilířem a klenutým sklepením
E=pevnostní věž
F=zbytek pevnostní věže
G=tak zvané "kolbiště"
K=staré pevnostní zdi.

Nákres města Toužimi.-rok 1500.



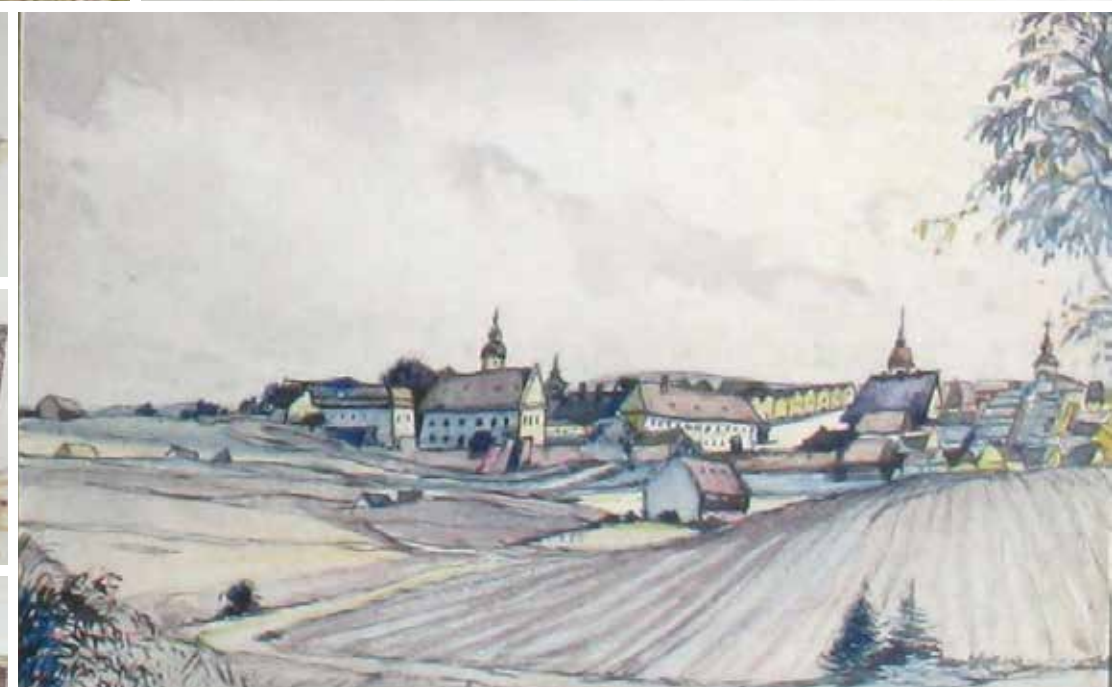
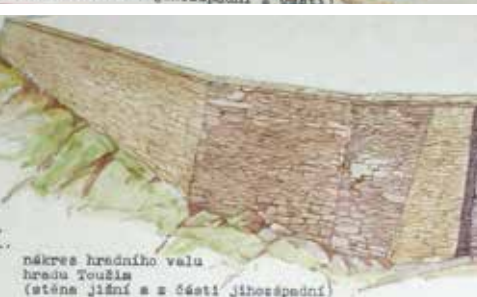
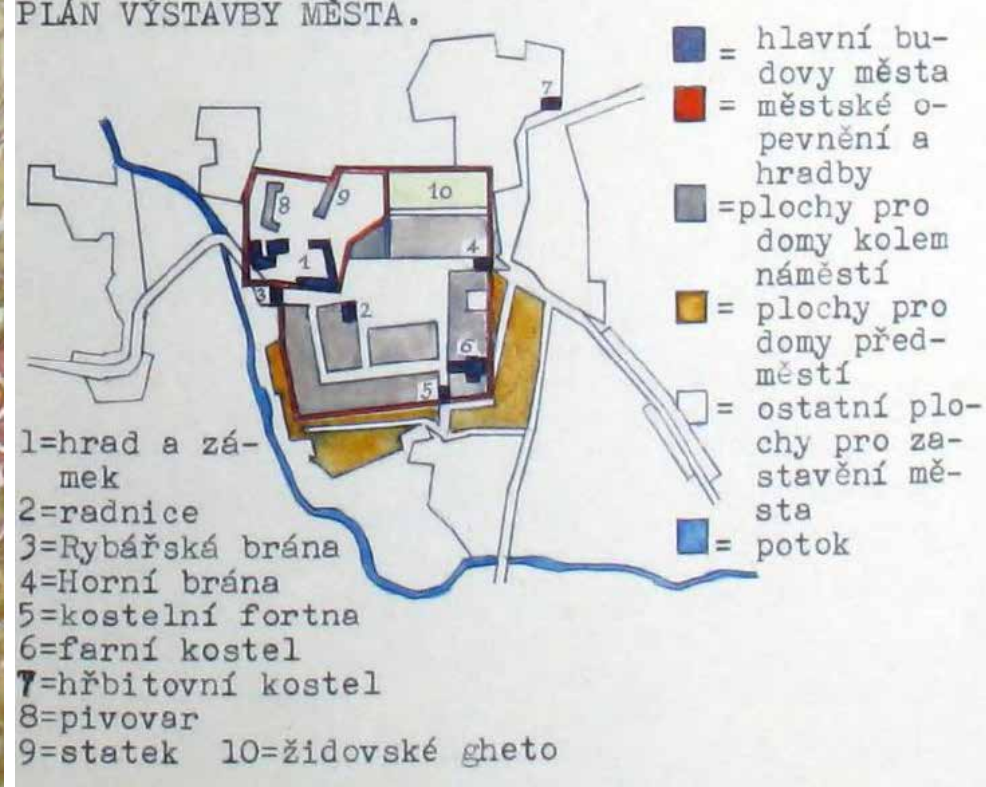
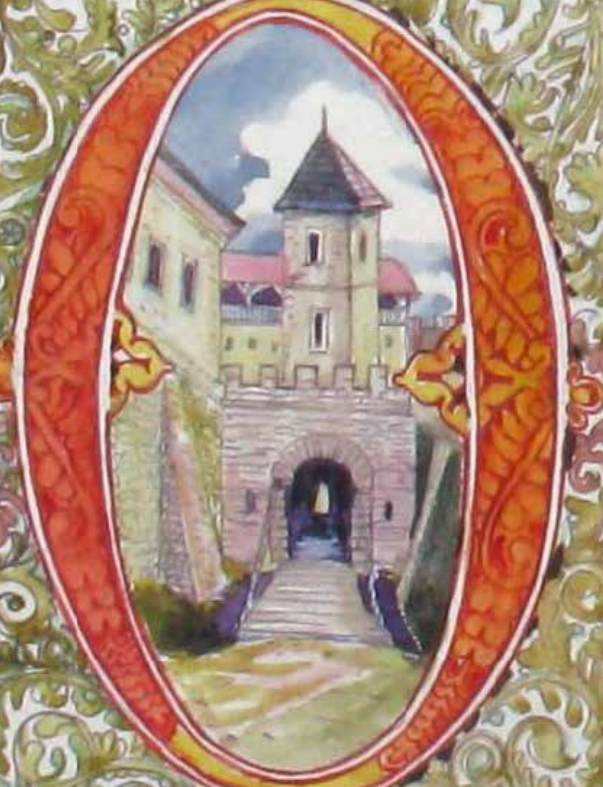
1=starý "Janův"hrad Vřesoviců,
2=tak zvaná "Rybářská brána",
3="Horní brána" s věží,
4=vstupní brána pro povozy,
5=městský dům,
6=radnice,sídlo starosty a rady,
7=městské zdi kolem města,
8=strážní věž(hláška),
9=příkopy chránící celé město.

HISTORIE MĚSTA

Oblast, kde se dnes nachází město Toužim, byla osídlena pravděpodobně na pomezí 12. a 13. století, kdy toto území získal a následně kolonizoval Jiří z Milevska. Tento přední člen české šlechty později daroval své majetky premonstrátskému klášteru v Milevsku, který založil u svého sídla v roce 1185. Patrně již ve 12.st. stálo na místě dnešního toužimského zámku proboštství premonstrátů z Milevska, ke kterému bylo přidruženo i několik z okolí.¹⁾ Píše se, že na přelomu 12.-13.století bylo na zapomenutém, neznámém a opuštěném „hradním valu“ založeno proboštství řádem premonstrátů z kláštera v Milevsku, není však známo odkud tento pramen pochází. Klášter mohl být založen na místě předpokládaného Tůžimova dvorce, který mohl zaniknout například po válečných konfliktech. Po založení kláštera se začíná Toužimsko rozvíjet. Bohužel nevíme jak mohl vypadat původní dvorec a proboštství, jaké proběhly v něm proběhly změny od jeho založení kolem roku 1200 až do doby zrušení kláštera roku 1545.¹²⁾ Pravděpodobně zde byl kostel (sv. Jana Křtitele) se hřbitovem a obytným palácem, který se později stal součástí Janova hradu (zbytky proboštství tvoří gotické jádro Horního zámku). Kostel patřící k proboštství stával patrně severně od mladšího předhradí (Dolního zámku) a východně od mladšího pivovaru. Pravděpodobně měl souvislost s hřbitovem, který byl objeven v okolí kapličky sv. Kříže.²⁾ Ve 14.století přepadl Borš mladší z Rýzmburka, spolu s českými šlechtici, toužimský hrad i kostel.

První písemná zmínka o Toužimi je až z roku 1354. Zároveň se uvádí spolu s kostelem sv. Jana Křtitele a farou s kostelem v Přílezích a s filiální farou a kostelem v Útvíně. V čele proboštství byl tehdy probošt Pavel.²⁾ Proboštství se již tehdy označovalo jako castrum, tedy hrad. S výstavbou zámku se zároveň budoval nový panský hospodářský dvůr na severovýchodě, který obsahoval kočárovnu, stáje, sýpky, chlévy, kovárnu, holubník, čeledník a šafářství. Dvůr i se zámek byl obklopen městskými hradbami. Poloha hradu nasvědčuje tomu, že se mohlo jednat o strážní tvrz, která pravděpodobně chránila obchodní stezku patrně vedoucí kolem řeky Střely ze Žlutice do Kojšic, přes Krásný Hrad, Útvínu až do Teplé.²⁾

Roku 1420 se do toužimského zámku uschovala část milevských premonstrátů, kteří byli vyhnáni z Milevska. ⁴⁾ O devět let později se husitský hejtmán Jakoubek z Vřesovic zmocnil Toužimi a roku 1437 ji dostal od krále Zikmunda jako lenní zástavu.³⁾ Řeholníci byli vypuzeni na svůj dvůr v Třebouni (pozdější název Na klášteře).²⁾ Až Jan z Vřesovic dal vybudováním hradu hlavní základy k založení města Toužimi. Dřívější rozložení to umožňovat nemohlo kvůli tomu, že premonstrátsí mniši museli dodržovat přísnou klášterní řeholi, která přikazovala naprostou izolovanost od obyvatelstva a hlavně od žen.¹²⁾ Po jeho smrti dědí hrad syn Jan, který prodal ves Kojšovice Janu Hejdovi z Odenovic, ves Třebouň a ves Verušice Jochtu z Tašvic.¹²⁾ V této době byl objekt přejmenován na Janův hrad. Stavbu tvořila obdélná masivní stavba s vnitřním s vnitřním dvorkem a s vystupujícím křídlem do nádvoří. Pozůstatek starší stavby, pravděpodobně proboštství, tvoří sklepení. Hrad je vypadá ze západní strany patrový, z východní však přízemní z důvodu zasazení do terénu.⁴⁾ Hrad byl obklopen hradební zdi s baštami, dnes patrně ještě v podobě parkánové hradby. V suterénu a v prostoru před dnešní obvodovou stěnou se zachovala šikmá zeď, která může být pozůstatkem po polygonálním útvaru, snad věže.²⁾ Janovy statky, spolu s městečkem Útvina, byly poničeny Jindřichem z Plavna. Poté se měšťané z Útviny uchýlili pod ochranu toužimského hradu, kde si později vybudovali nové městečko, které dostalo všechna práva jako měla dříve Útvina.³⁾ Po Janově smrti, roku 1462, převzal panství jeho syn Jan mladší, spojenec krále Jiřího z Poděbrad.¹⁾ Z roku 1469 je zachovaná zakládací listina města Toužimi (9.7.1469).



Kolem roku 1488 prodal Jindřich z Vřesovic panství v Toužimi Jindřichovi III. z Plavna, někdejšímu nepříteli. Ten, ještě téhož roku na základě povolení krále Vladislava Jagellonského, zakládá a následně kolonizuje, na místě německé kolonizační vsi Schickenplas, město Schonthal – Krásné údolí a král potvrdil privilegia města Toužimi.¹⁾ Renesanční přestavba zámku mohla probíhat právě v této době a pokračovat i za dalšího nástupce, který dostal Toužim do dědičného držení roku 1538.²⁾ Došlo k rozšíření zámku a počátku výstavby Dolního zámku. Obytná věž Janova hradu byla rozšířena přístavbou třípodlažního paláce na obdélném půdorysu o rozměrech 35x16m. tím byl vytvořen dnešní západní trakt Horního zámku.¹⁾ Tvar původního objektu je doložen na rytině z roku 1716 od Johanna Michaela Socka. Tehdejší Horní zámek tvořily ve spodním podlaží 2 paralelní, zaklenuté sklepní sály, kde v nejspodnější části byly umístěny výklenky se čtyřmi klíčovými střílnami. Objekt měl ještě druhé a třetí patro, plochostropé, kde byly komnaty a síně opatřené nástěnnými malbami. ¹⁾ Později byl přistavěn severní trakt s východním křídlem a hranolovou věží, která dle ikonografie měla osmibokou horní část. Původní hospodářský dvůr byl přestavěn a rozšířen na úřednický dům – Dolní zámek, který byl dokončen roku 1544 (letopočet na klenáku nad průjezdem). K dalším úpravám mohlo dojít mezi 1576-78, jak napovídá letopočet na vřetenovém schodišti sklepa. Fasáda zámku mohla být v té době pokryta renesančními sgrafity. ¹⁾

Zámek měl půdorysnou podobu tvaru U a svou částí se pojil k severní straně městských hradeb. Část hradební zdi byla zbourána a prostor na místo nich připadl městu.¹⁾ Ve východním křídle dvora byla brána, později nazývána židovská.¹⁾ Byl vybudován nový hospodářský dvůr, severovýchodně od zámku, za městskou hradbou. Dvůr měl půdorysný tvar podkovy otevřené k zámku a byly zde sýpky, stáje, chlévy, kovárna, čeledník, šafářství, a další objekty.²⁾ Zásobování areálu vodou bylo zajištěno z „panského vodovodu“-dřevěným potrubím ze Sedelského rybníka.¹⁾

Po pánech z Plavna připadlo panství roku 1563 rodu Lobkoviců Hasištejnským a roku 1623 jej odkoupili sasko-Lauenburští vévodové (zároveň drželi i panství Ostrov nad Ohří).⁴⁾ Bohatou kamenickou výzdobu dnes dokládá fragment krbového ostění se znakem a monogramem vévody v akantové kartuši, který se nachází v Dolním zámku.²⁾ Po vévodově smrti bylo panství rozděleno třem synům – Albrechtovi, Mikulášovi a Kryštofovi.⁸⁾ V období sasko-laurenberských vévodů, roku 1653, byl vytvořen dřevěný malovaný záklopový strop, zdobený rostlinným motivem a erbovními figury vévodů.²⁾ Vévodové zajistili pro město několik výsad. Na základě smlouvy přenechali panství nejmladšímu bratrovi Kryštofovi. Ten pak v roce 1599 přikoupil dvůr v Útvině a spojil jej s Toužimí.⁸⁾ Roku 1623 prodal Kryštof Hasištejnský z Lobkovic Toužimské panství, skládající se z města, dvou městeček a jedenácti vesnic, císařskému plukovníkovi Juliu Jindřichovi, vévodovi sasko-engernsko-westfálskému. Ten rozpadající se hrad znovu vystavěl a přikupováním podstatně zvětšil dominium.⁸⁾ Podle skici ze 17.století byly objekty Horního a Dolního zámku propojeny dlouhým severním křídlem Dolního zámku. Tento propojovací prostor byl jednotraktový a mohla to být jízdná o které se píše v pramenech ze 17.st.⁶⁾ Na severovýchodě od zámku se nacházel zámecký park ve francouzském stylu s voliérou, fontánami, kašnami a kapličkou sv. Kříže. Na konci parku byl vybudován letohrádek.²⁾

V 17.století došlo po velkém požáru k přestavbě zámku. Na západní a jižní straně je zámek patrový, s rozpadající se valbovou šindelovou střechou. V přízemí jsou dlouhé klenuté chodby, prakticky zarovnané sutí. Nový zámek je tvořen třemi dlouhými křídly. Na východní nejdelší křídlo přiléhají dvě obytná křídla s dřevěným schodištěm. V 17.st. byl na místě renesančního letohrádku vystavěn panský pivovar. Podle skici ze 17.století jsou v areálu patrné další stavby dnes již zbořené, a to dům vrchního správce, dům zahradníka a objekt letohrádku.⁹⁾ Ostatní stavby hospodářského zázemí – dvoukřídlý



pivovar (brasserie), trojkřídový poplužní dvůr s chlévy (mennagerie), stodolou (la grange) a stájem (l'étable) a drobný objekt kočárovny jsou vyznačeny v obvodových zdech, bez členění interiérů. Při severní straně zámeckého jádra, mezi ním a nádvořím pivovaru běžel opevňovací příkop (la feste).⁶⁾ Skica taktéž ukazuje členění zámecké zahrady, ze které je patrné členění jednotlivých záhonů, vedení komunikací, charakter zeleně, umístění obdélné vodní nádrže před letohrádkem a umístění kruhové kašny. ⁶⁾ Jediná kašna, která se dodnes dochovala, je čtvercová kašna na nádvoří pivovaru. Podle archivních materiálů byla někdy před rokem 1631 součástí areálu i zbrojnice, která byla patrně umístěna v patře hlavního objektu komplexu městské Dolní brány, která přiléhala k jihozápadní části zámeckého jádra.⁶⁾ Požár na konci 17.století zničil bohužel značnou část vnitřního zámeckého zařízení.⁴⁾ K severnímu křídlu Janského i Nového zámku byly přistavěny malé obdélné budovy s barokními zprohýbanými štíty z 18.st.¹⁰⁾ Podle urbáře z roku 1772 byla na zámku v Toužimi kaple, ústřední kanceláře a měšťanské domy, již s novými přepychovými komnatami a zařízením.¹²⁾

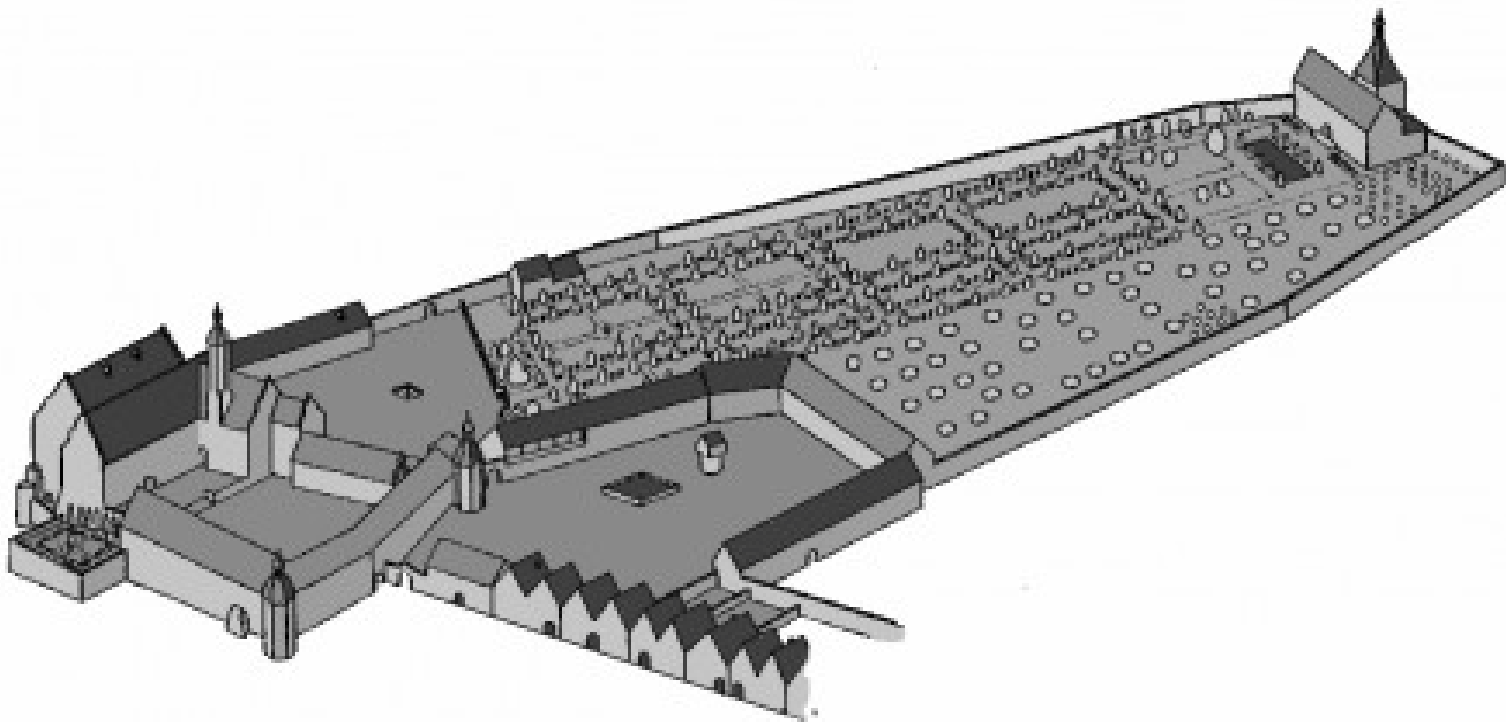
Od 18.st. je hrad opuštěný a chátrá. Po krátké vládě Schwarzenbergů spravovala Toužim v letech 1799-1837 královská komora.³⁾ Toužimský zámek, který již přestal plnit svou funkci šlechtického sídla, byl využit k hospodářským účelům.¹⁾ Během stavebních úprav na počátku 19.st. byl z části zbourán.¹⁾ Sneseno bylo horní patro Horního zámku včetně věže, zbořeno bylo i jeho jižní křídlo.¹⁾ Zbořená byla jízdná a nárožní věže obou zámku.¹⁾ Po roce 1841 zanikl i letohrádek a také zámecký park zpustl a zanikl.¹⁾ V 19.st. byly barokní štíty Janského hradu odstraněny a prostory Dolního zámku přeměněny na měšťanské byty (vrchnost bydlela v té době většinou na Ostrově nad Ohří nebo Bečově nad Teplou).⁴⁾ Na konci 19.st. severozápadně od zámku, na údolním svahu vyrostla čtvrť Výsluní.¹⁾ Západně od města, za Střelou, pak čtvrť zvaná Kozí Víska a jižně od ní nejmladší čtvrť Vídeňská Špic (dnes zv. veterina).¹⁾ Roku 1837 získali Toužim v dražbě držitelé Bečova vévodové Beaufort-Spontinové, kterým patřil toužimský velkostatek až do roku 1945.³⁾ Po tomto roce Národní pozemkový fond vyhlásil na toužimském statku národní správu a jako první správce byl jmenován Bohuslav Bayer z Plzně, po něm Jiří Zeman a posledním správcem byl Ladislav Klovřa.¹³⁾ Území zámecké zahrady postupně pustlo a definitivně zaniklo výstavbou bytů v letech 1988 až 1989 sídliště Na zámecké. Po roce 1948 sloužil městskému národnímu výboru, který umístil do dolního zámku dům osvěty, zatímco Janův hrad zůstal prázdný.¹¹⁾ V letech 1949-1958 sídlil v zámku okresní národní výbor později areál chátral a dostal se do havarijního stavu.²⁾ Ministerstvo zemědělství přiděluje v roce 1950 objekt zámku v Toužimi (dům a park) Československým státním statkům v Praze, dohled na objekt byl určen Památkovému úřadu v Praze.¹³⁾ Rada MNV přidělila v roce 1959 příspěvek na zřízení hudebního sálu v zámku, kde byla umístěna hudební škola.⁸⁾ Od roku 1960 bylo usneseno zařídit divadlo na nádvoří zámku.¹³⁾ Dne 25.3.1960 byla schválena přeložka státní silnice I. třídy Plzeň – Karlovy Vary pod zámek a provedeno přemostění a narovnání.¹³⁾ V roce 1961 bylo opraveno přírodní divadlo na nádvoří zámku a současně uklizen a vysázen park.¹³⁾ Od roku 1961 měly být dokončeny parkové úpravy u nových domů u nádraží, mělo být dokončeno hřiště na košíkovou a odbíjenou u sokolovny a celý prostor kolem školy a sokolovny měl být oplocen.¹³⁾ Ještě v 90.letech byla v Horním zámku umístěna knihovna (byla zde již v 70.letech) a zámek byl v celkem dobrém technickém stavu. V roce 1972 měla být provedena oprava komínů na zámku. Od roku 1974 zahájilo svou činnost agitační středisko v budově zámku.¹³⁾ V roce 1977 bylo opraveno nádvoří zámku. Roku 1978 bylo jednáno o některých památkových objektech v Toužimi, hlavně o Janově zámku.¹³⁾ Na jeho obnovu byla vyhraněna značná částka a Janův zámek byl zařazen mezi objekty, které mají zůstat zachovány.¹³⁾ Podle dlouhodobého plánu měla být nejprve provedena oprava Dolního zámku, pak Janův zámek a následně pivovar.¹³⁾ V roce 1978 byly prováděny práce na předním zámku – střecha byla pokryta mědí a došlo k výměně žlabů.¹³⁾ Mezi lety 1981 až 1985



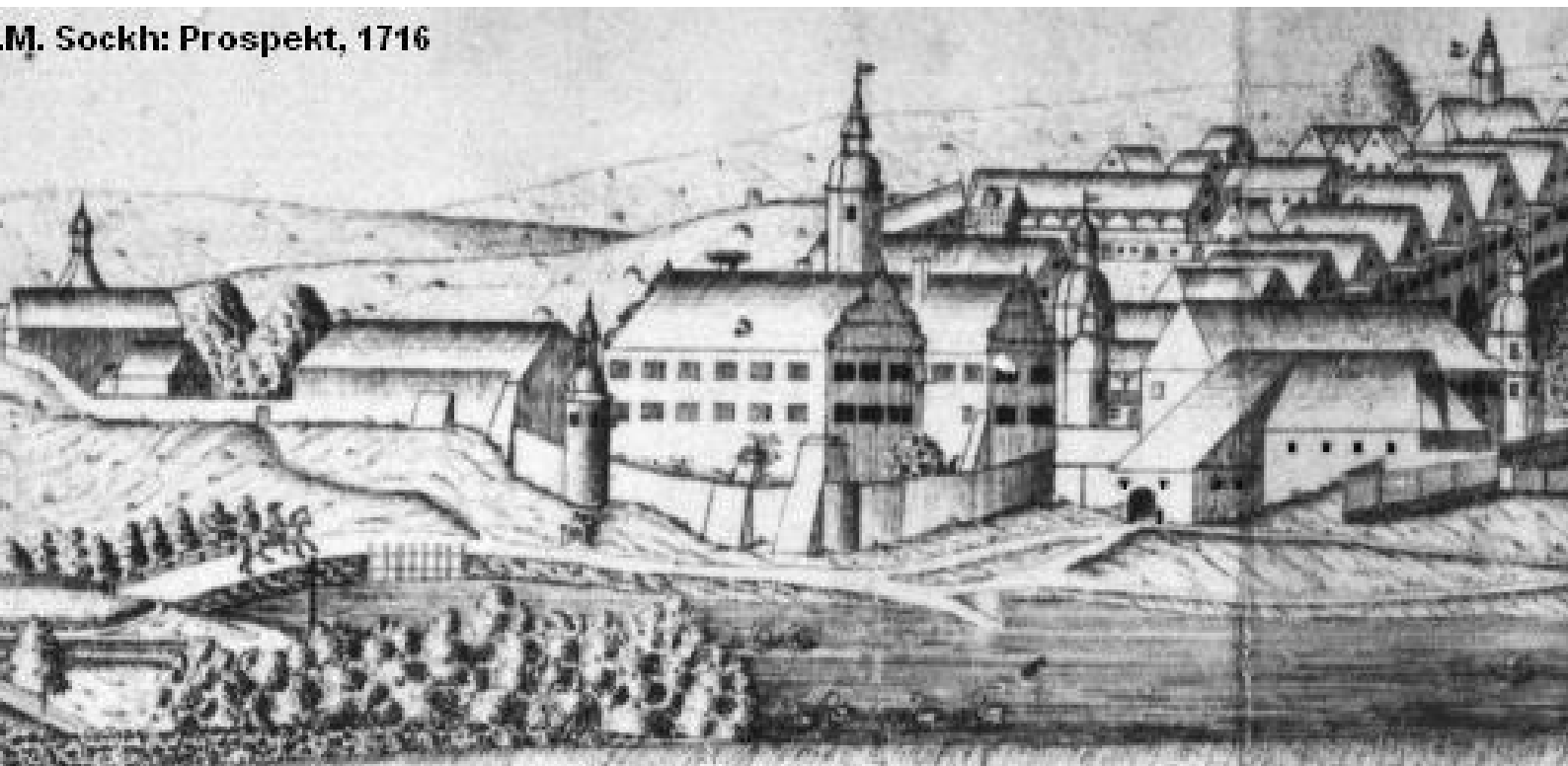
byl závazek, v rámci volebního programu Národní fronty, zajistit opláštění střechy Dolního zámku a odstranění zříceného schodiště.¹³⁾ V roce 1982 byla v budově zámku stále umístěna knihovna a dům kultury. Byly tudíž z rozpočtu města vyhraněny finance na úpravu přízemí, na klubovny a na zařízení letního kina.¹³⁾ V roce 1988 a 1989 byly vyčleněny další peníze na opravu zámku, avšak nebyl zabezpečen potřebný rozpočet na plánovaný objem prací. V roce 1990 došlo k vyhoření šindelové střechy na Janově zámku. Na začátku roku 1993 se ze zámku odstěhovala městská knihovna a ostatní instituce, kvůli přípravě nákladné rekonstrukce.¹⁴⁾

V 90. letech město zámek nepochopitelně prodalo do soukromých rukou ruské společnosti Business Rabbi, která nechávala zámek chátrat po dobu deseti let. V roce 1998 na návrh města Toužimi soud vyslovil neplatnost kupní smlouvy a město tak získalo zámek zpět do majetku. Až do roku 2014 zámek dále chátral, především se zřítla střešní konstrukce Janova hradu a postupně byla rozkradena měděná střecha na novém zámku. Město nepochopitelně pokračovalo pouze v opravě pivovaru. V roce 2009 bylo nutno opět zakrýt provizorně střechu na zámku, neboť zloději pokračovali v krádeži měděného plechu.¹⁷⁾ Dne 27.3.2010 se konala mezinárodní odborná konference stavebně historického průzkumu Dějiny staveb 2010 se zaměřením na toužimský zámek.¹⁶⁾ Na základě rozhodnutí stavebního úřadu muselo město provést pokrytí střechy na zámku.¹⁷⁾

V roce 2015 došlo k provizornímu zastřešení Dolního Zámku a Horní zámek byl staticky zajištěn v místech, kde došlo k vyvalení zdi na severní straně jižního křídla. Postupně byl rozkraden unikátní dřevěný kazetový strop, který byl před rokem 2013 necitlivě uřezán a uschován. Malovaný trámový záklopový strop byl náhodně objevený při stavebních pracích v roce 1983, pochází ze 17. st., z období vlády sasko-lauenburského rodu na zdejším panství.²¹⁾ Povrch trámů je na viditelných plochách opatřen barevnou polychromií doplněnou o motivy ornamentálních provazců. Spáry mezi záklopovými prkny jsou kryty mezi sousedními trámy lištami obdélného profilu na zhlavích, spodní strana je opatřena okosením s oblým výběhem, povrch pak jednobarevnou polychromií bez další výzdoby.²¹⁾ Zhlaví lišt zapadají do kapes stropních trámů.²¹⁾ V roce 2010 byla podána žádost o dotaci na projekt sejmutí, ošetření a uložení malovaného stropu ze zámku, čemuž se vyhovělo a projekt byl realizován.¹⁸⁾ Smutné na celé věci je to, že nedávné doplňující stavebně historické průzkumy přinesly nová překvapující zjištění, která posouvají kulturní a památkovou hodnotu o třídu výše, a již jde o nástěnné malby z dob renesance či baroka, či o barokní krov, který je tak nejstarším dochovaným krovem na území Toužimi.¹⁹⁾ Rada města se 8.8.2011 na svém zasedání musela rozhodnout, že z důvodu pokračujícího rozkrádání měděné střešní krytiny na zámku ze strany místních bezdomovců a narkomanů, bude tato demontována a nahrazena asfaltovou lepenkou.²⁰⁾ Koncem měsíce října 2011 zahájila najatá firma odstraňování měděné střechy ze zámku.²²⁾ Další velmi důležitá oprava probíhala na toužimském dolním zámku, kde se začaly koncem dubna 2012 instalovat chybějící okapy a svod.²³⁾ Další důležitá, ale méně viditelná oprava probíhala na nádvoří zámku, kde se prováděla již dříve zmiňovaná instalace okapů a svodů a zároveň oprava sesunuté zdi k zajištění statiky zámku.²⁴⁾ Město od roku 2010 získává dotace na opravu zámku a samo počítá v rozpočtu s částkou věnovanou zámku. Na konci roku 2015 vzniklo občanské sdružení, které má za cíl oživit zámek a nádvoří. V roce 2018 probíhal na Dolním zámku statický průzkum a památka byla prohlášena za veřejnosti nepřístupnou a nebezpečnou.



hmotová rekonstrukce podoby zámeckého areálu kolem roku 1700



M. Sockh: Prospekt, 1716

Použitá literatura:

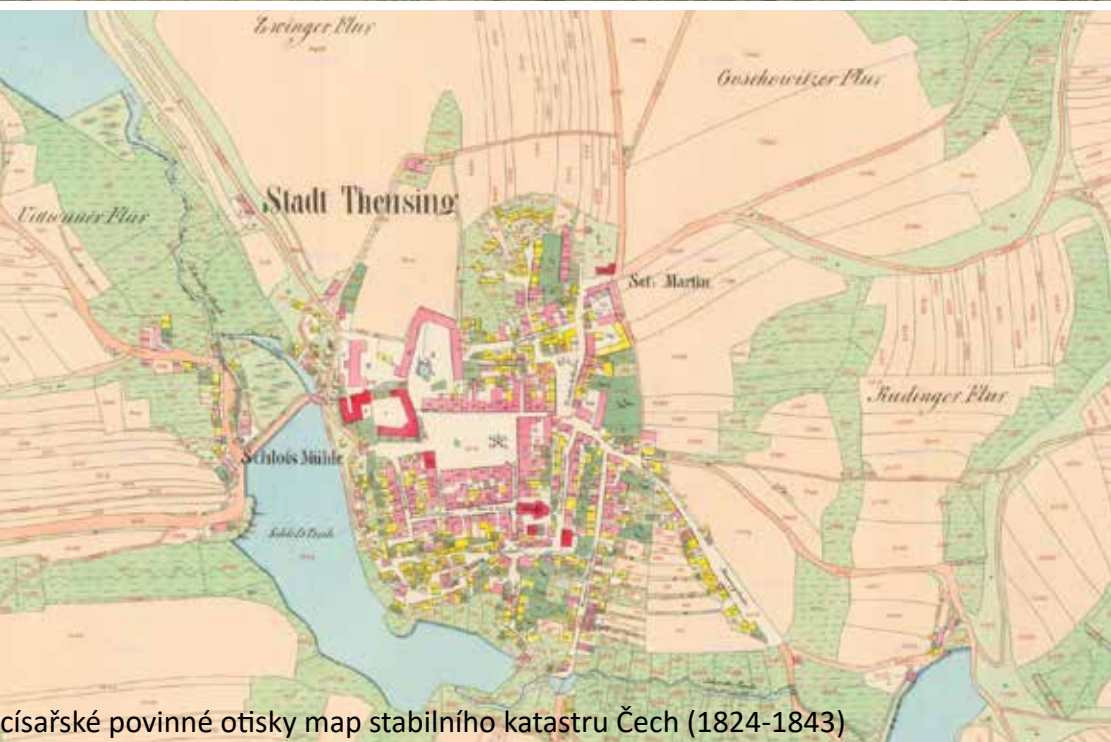
- 1) 525 let města Toužimi. 1. Toužim: Městský úřad Toužim 1994.
- 2) KUČA, Karel. Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 1. vyd. Praha: Libri, 2008, 991 s. ISBN 978-80-7277-041-0.
- 3) PELANT, Jan. Města a městečka Západočeského kraje: stručné dějiny, současnost a výběrová bibliografie 129 míst. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1984
- 4) BĚLOHLÁVEK, Miloslav. Hrad, zámek a tvrz v Čechách na Moravě a ve Slezsku (online). 1.vydání Praha: Svoboda, 1985, 521 s., obr. příl. (cit. 2016-02-11).
- 5) SOKOL, Karel a Josef KÖPPL. 500 let města Toužimi. Toužim: Měst. NV, Stráž 103, Karlovy Vary, 1969, 2 v. with illus.
- 6) SCHIERL, Jiří. Areál zámku v Toužimi: nové informace o stavebně historickém vývoji. Dějiny staveb. 2001, 2001(1), 141-144.
- 7) Grossherzoglichen Familienarchiv, Sign.: Plansammlung Hfk/Bd. XVI, fol. 5, Badischen Generallandesarchiv Karlsruhe SRN.
- 8) HEBER, Franz Alexander. České hrady, zámky a tvrze: první díl, západní Čechy, 1. Praha: Argo, 2002, ISBN 80-7203-424-3
- 9) Plansammlung Schlackenwerth, Grandriss von Schlodd und Garten Theusing. Staatlichen Kunsthalle Karlsruhe, SRN. Plán by mohl být součástí inventáře z roku 1697 – 1698, viz archivní fond Velkostatek Toužim, Státní oblastní archiv v Plzni, pobočka Žlutice.
- 10) POCHE, Emanuel. Umělecké památky Čech 4: T-Ž. 1.vyd. Praha:Academia, 1982, 638 s.
- 11) ÚLOVEC, Jiří. Ohrožené hrady, zámky a tvrze Čech: 2.díl, N-Ž. 1.Praha:Libri, 2005, 761 s. ISBN 80-7277-169-8
- 12) Kronika města Toužim: 1958 – 1960. 1. Toužim: Městský národní výbor Toužim, 1960, Dostupní také z: <http://www.portafontium.eu/chronicle/soap-kv/00318-mesto-touzim-1958-1960>
- 13) Kronika města Toužim: 1960 - 1987. 1. Toužim: Městský národní výbor Toužim, 1987. Dostupné také z: <http://www.portafontium.eu/chronicle/soap-kv/00318-mesto-touzim-1960-1987>
- 14) Kronika města Toužim: 1987 - 1994. 1. Toužim: Městský národní výbor Toužim, Městský úřad Toužim, 1994. Dostupné také z: <http://www.portafontium.eu/iipimage/30360347>
- 15) Kronika města Toužim: 1995. 1. Toužim: Městský úřad Toužim, 1996. Dostupné také z: http://www.portafontium.eu/iipimage/30360893/soap-kv_01822_mesto-touzim-1996_02
- 16) SCHIERL, Jiří. Experti zhodnotili stav toužimského zámku. Zpravodaj městského úřadu v Toužimi. Toužim: Městský úřad Toužim, 2010, XX.(3), 19.
- 17) Zamyšlení nad uplynulými čtyřmi roky volebního období. Zpravodaj městského úřadu v Toužimi. Toužim: Městský úřad Toužim, 2010, XX.(5), 5.
- 18) Investiční akce připravované v roce 2010 k realizaci v dalším období. Zpravodaj městského úřadu v Toužimi. Toužim: Městský úřad Toužim, 2011, XXI.(4), 2.
- 19) SCHIERL, Jiří. Zámek - poločas rozpadu. Zpravodaj městského úřadu v Toužimi. Toužim: Městský úřad Toužim, 2011, XXI.(6), 10.
- 20) Co se děje v Toužimi. Zpravodaj městského úřadu v Toužimi. Toužim: Městský úřad Toužim, 2011, XXI.(7), 1.
- 21) Dřevěný malovaný záklopový strop Dolního zámku byl demontován. Zpravodaj městského úřadu v Toužimi. Toužim: Městský úřad Toužim, 2011, XXI.(8), 2.
- 22) Co se děje v Toužimi. Zpravodaj městského úřadu v Toužimi. Toužim: Městský úřad Toužim, 2011, XXI.(9), 1.
- 23) Co se děje v Toužimi. Zpravodaj městského úřadu v Toužimi. Toužim: Městský úřad Toužim, 2012, XXII.(4), 1.
- 24) Investice město namířilo na komunikace, dětské hřiště i pivovar. Zpravodaj městského úřadu v Toužimi. Toužim: Městský úřad Toužim, 2012, XXI.(11), 11.
- 25) Za sedm let získala Toužim 44 a půl milionu korun z dotací. Zpravodaj městského úřadu v Toužimi. Toužim: Městský úřad Toužim, 2013, XXII.(4), 13.
- 26) Získané dotace a spolufinancování města Toužim od roku 2006 do roku 2012. Zpravodaj městského úřadu v Toužimi. Toužim: Městský úřad Toužim, 2013, XXII.(4), 14.

ZDROJ: převzato z článku Toužim – hrad a zámek (online - <http://priodakarlovarska.cz/clanky/2070-touzim-hrad-a-zamek>) (leden 2018)

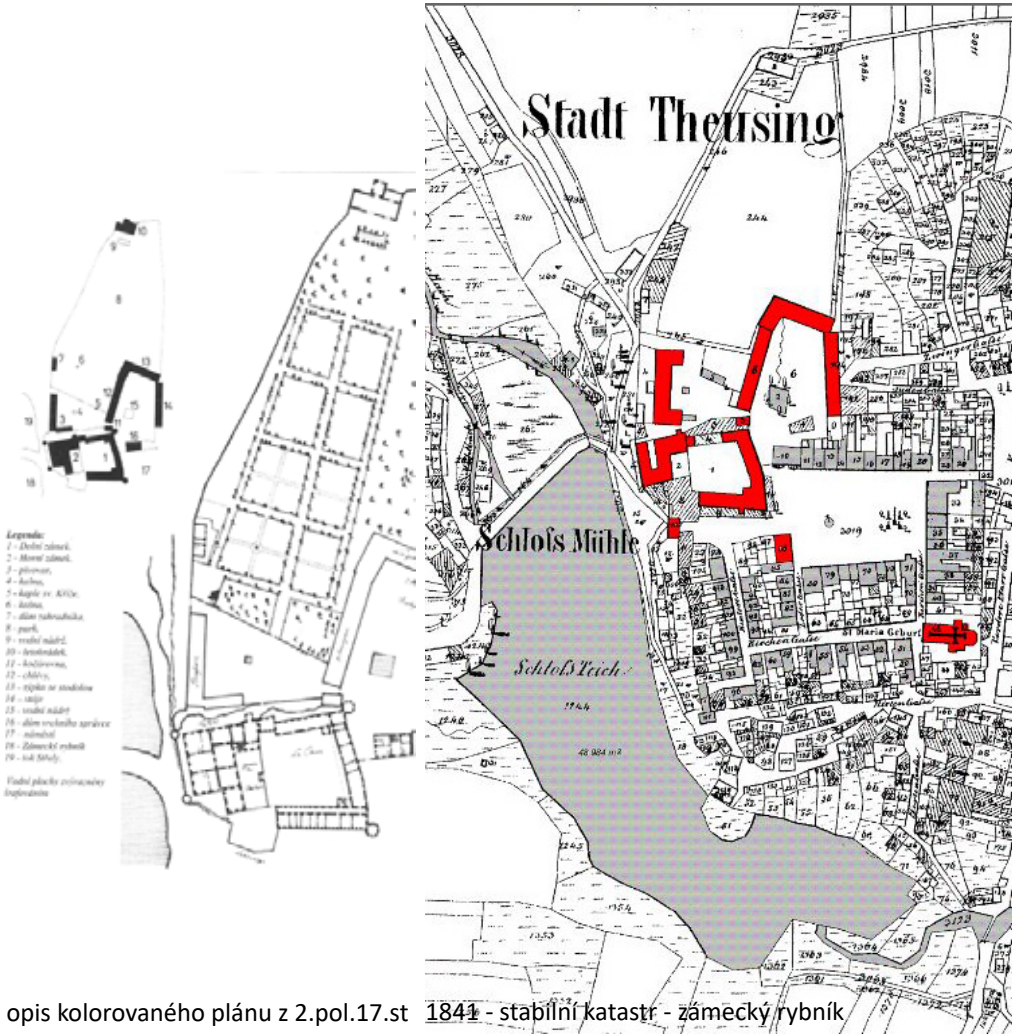
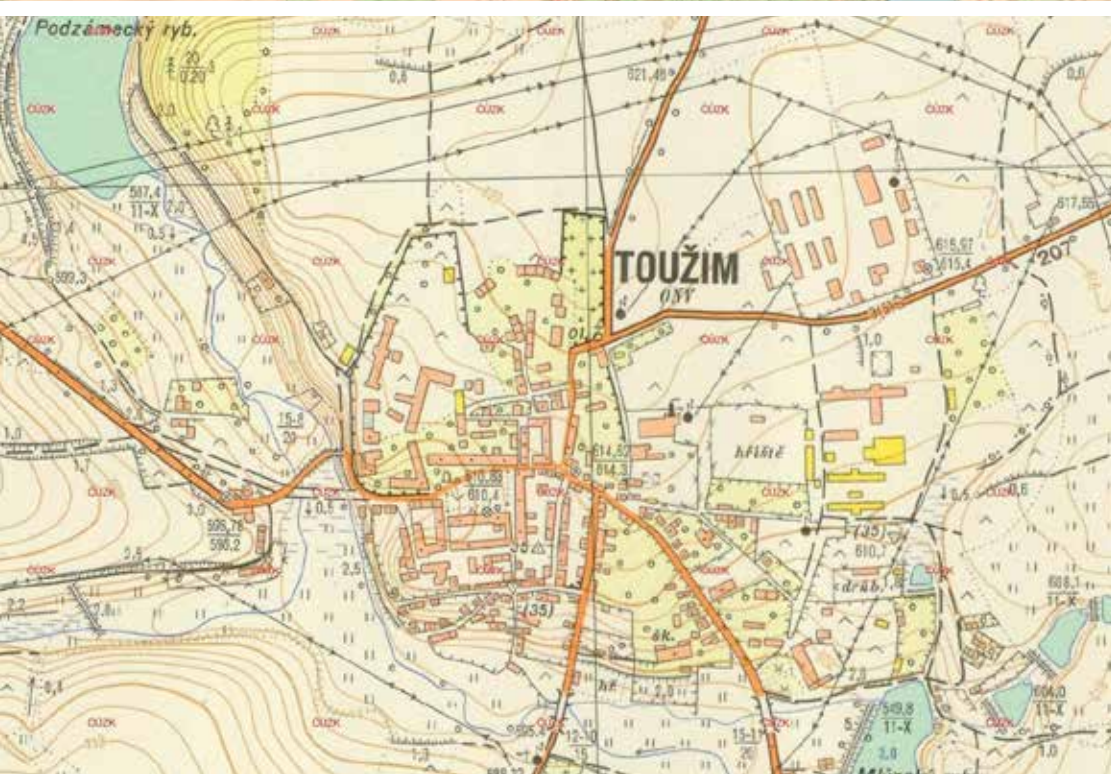
AREÁL ZÁMKU



indikační skica



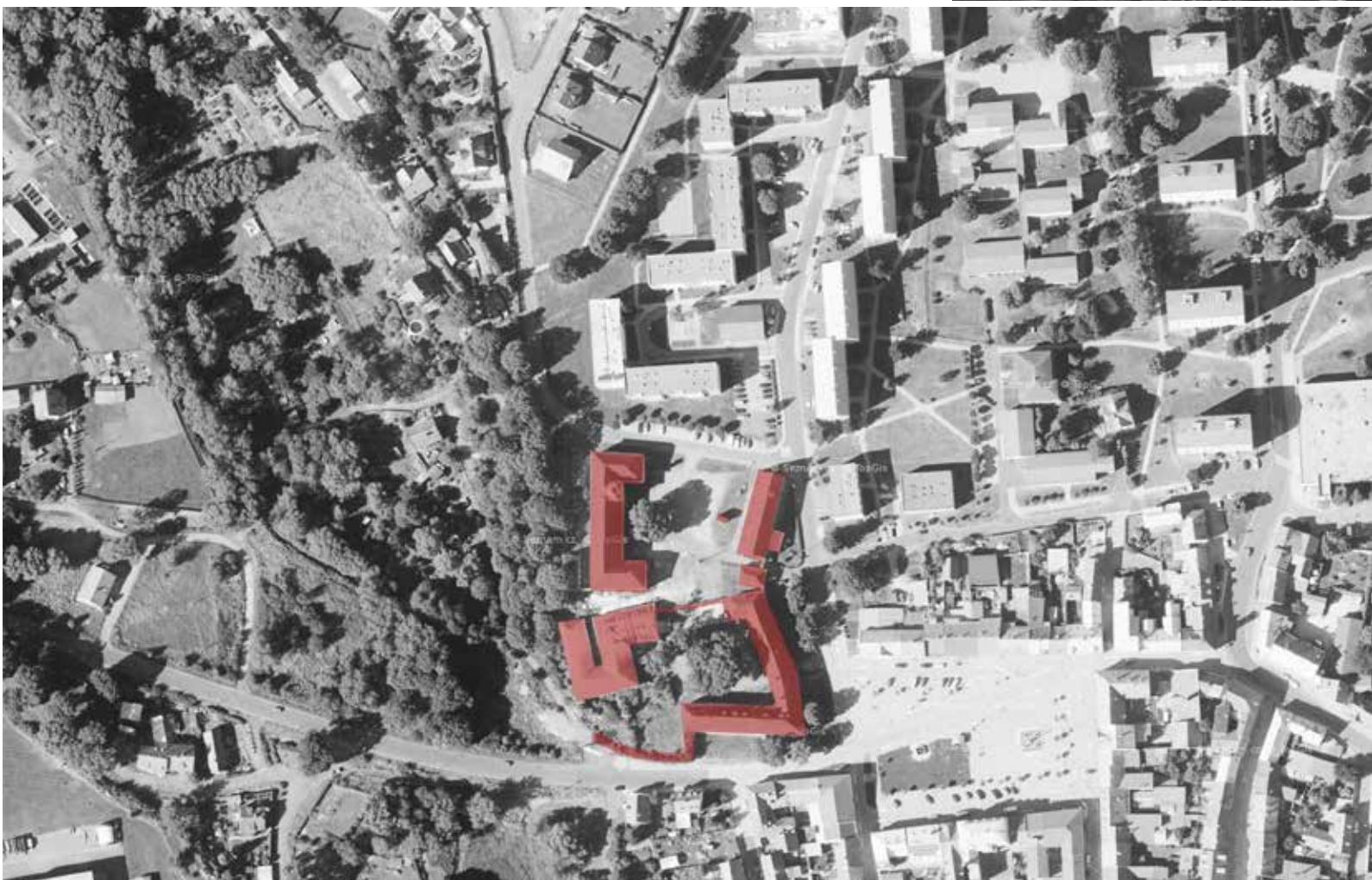
císařské povinné otisky map stabilního katastru Čech (1824-1843)

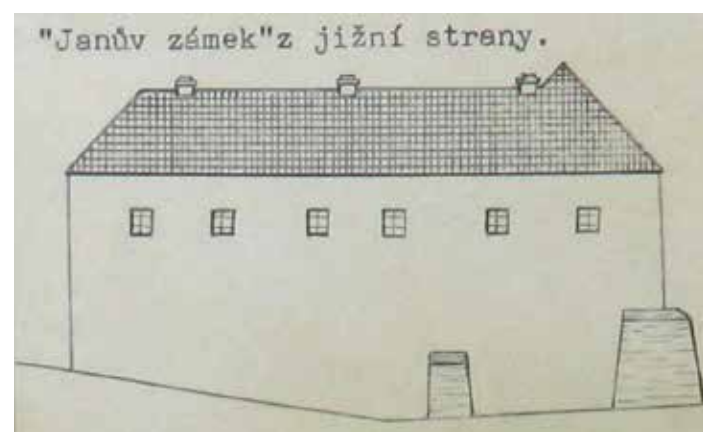
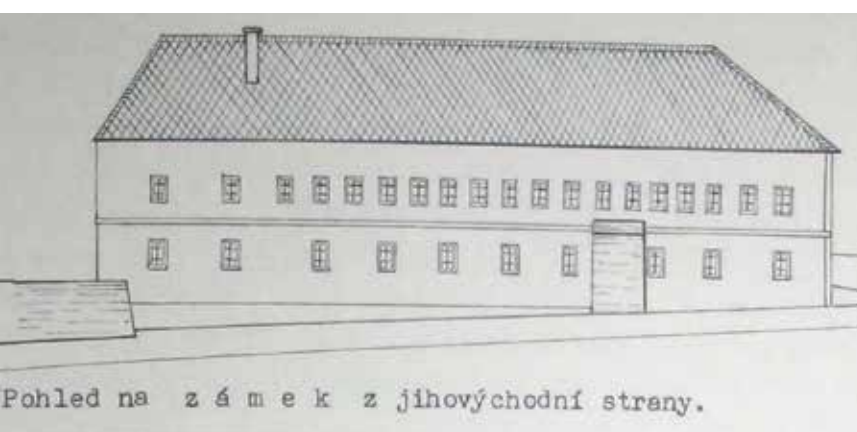


opis kolorovaného plánu z 2.pol.17.st 1841 - stabilní katastr - zámecký rybník

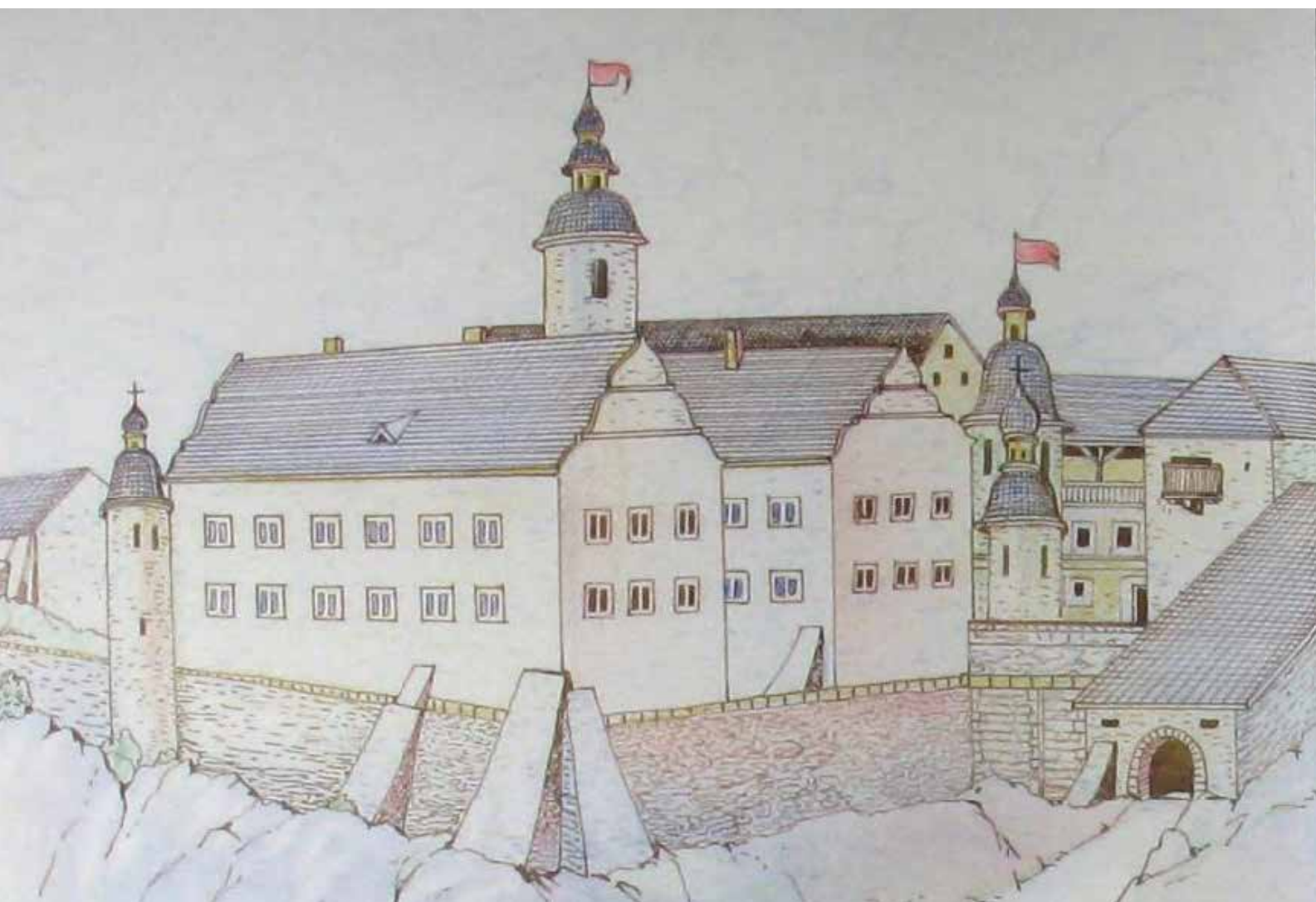


1953 - patrná hráz rybníka, silnice, před výstavbou sídliště





DOLNÍ ZÁMEK





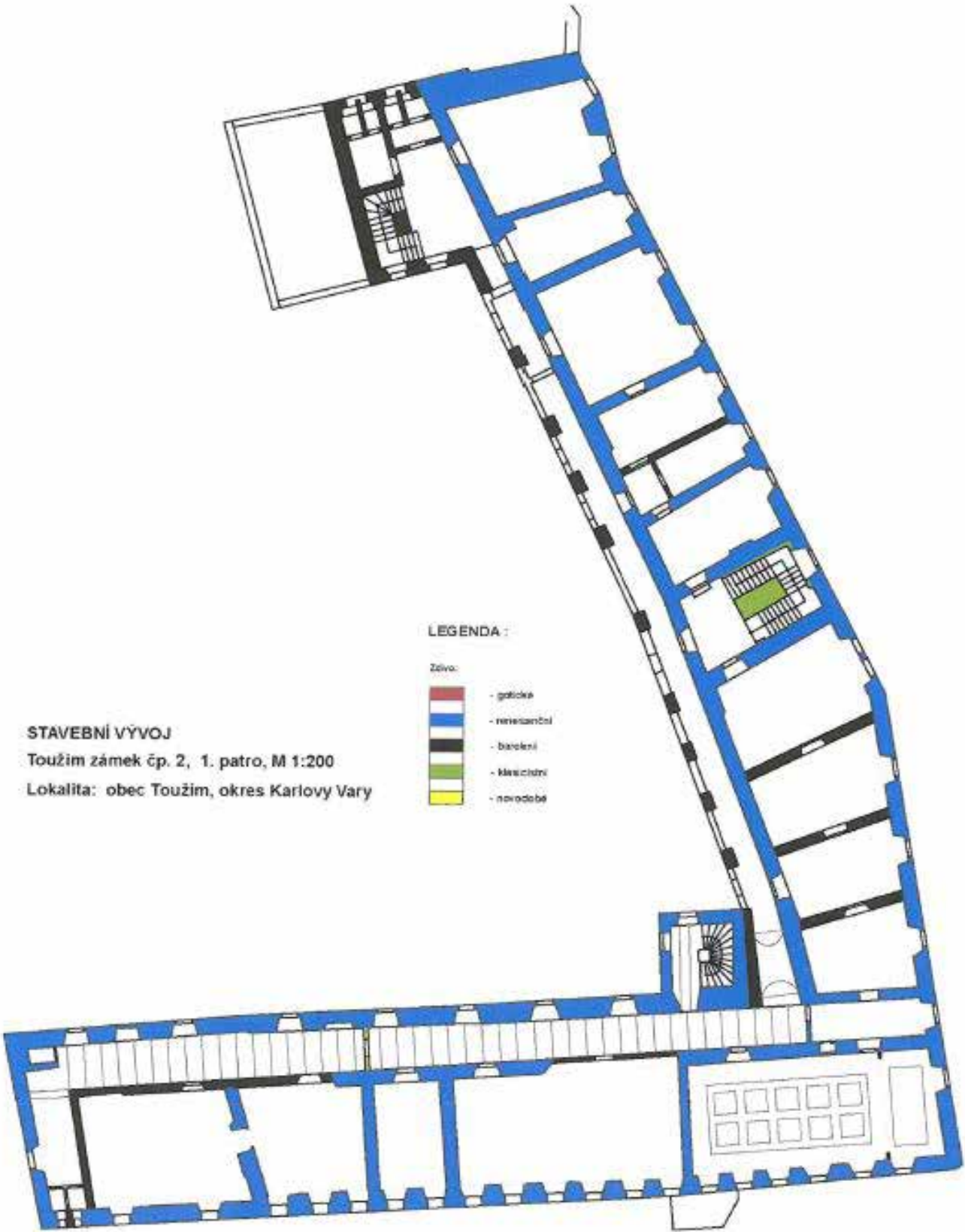
1955

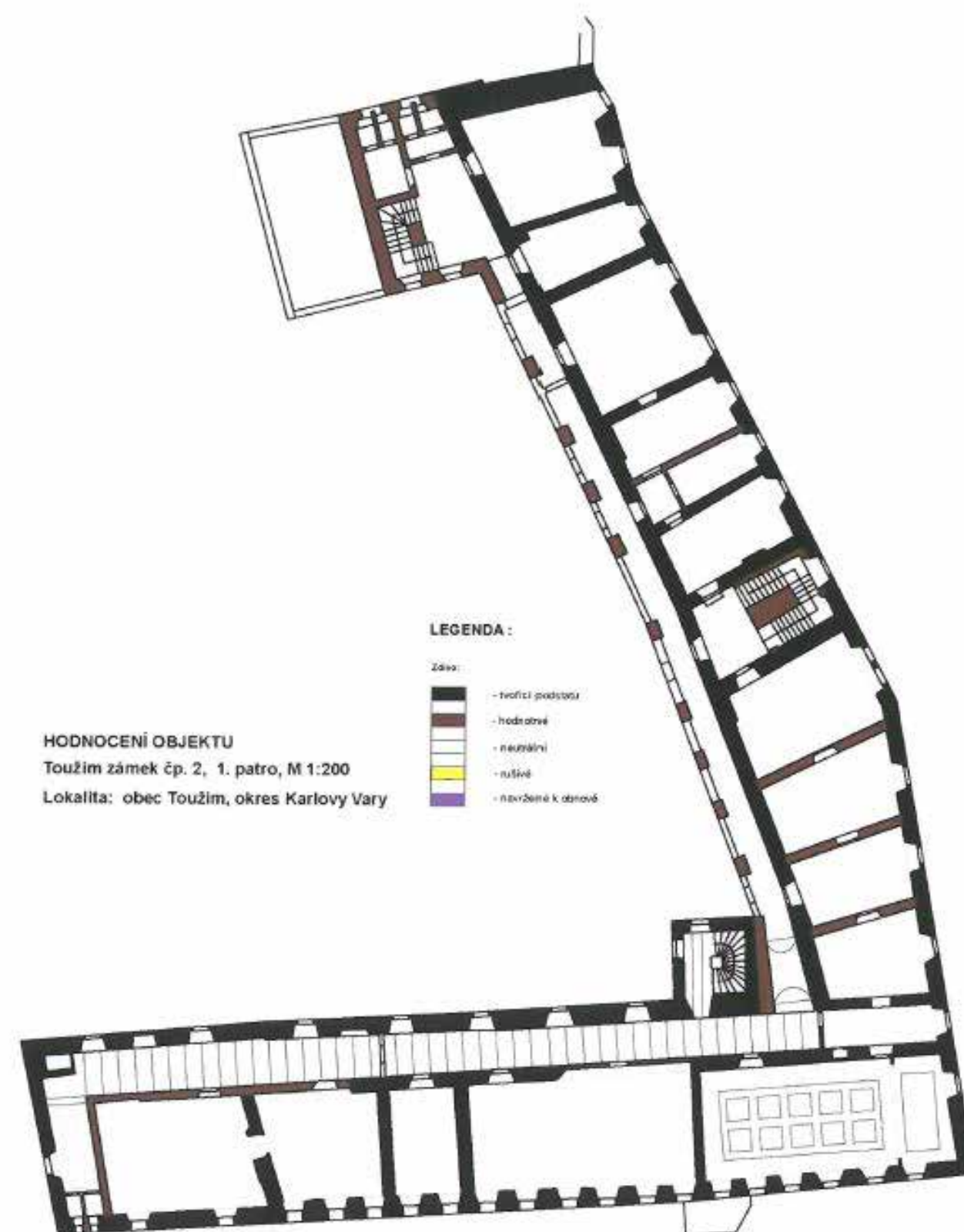
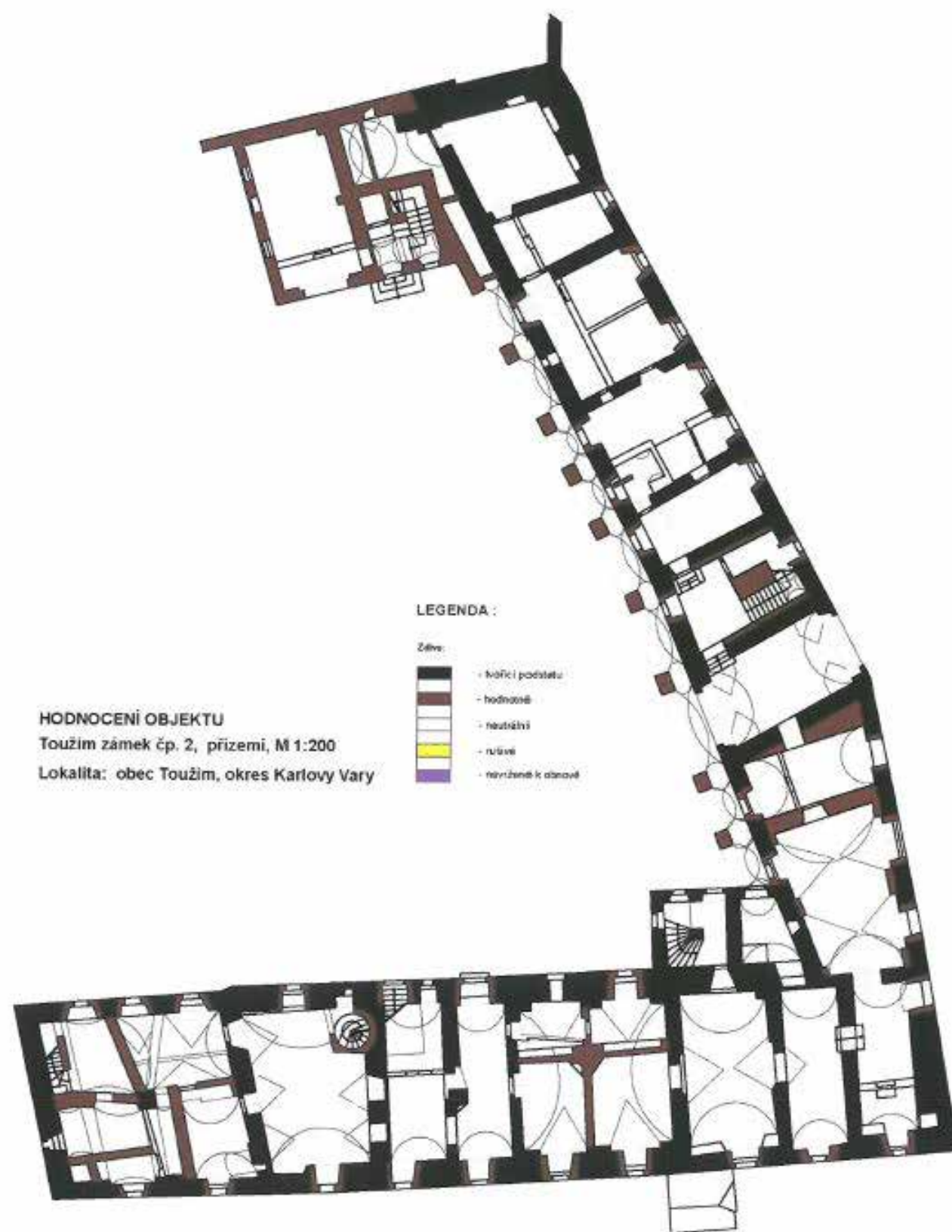


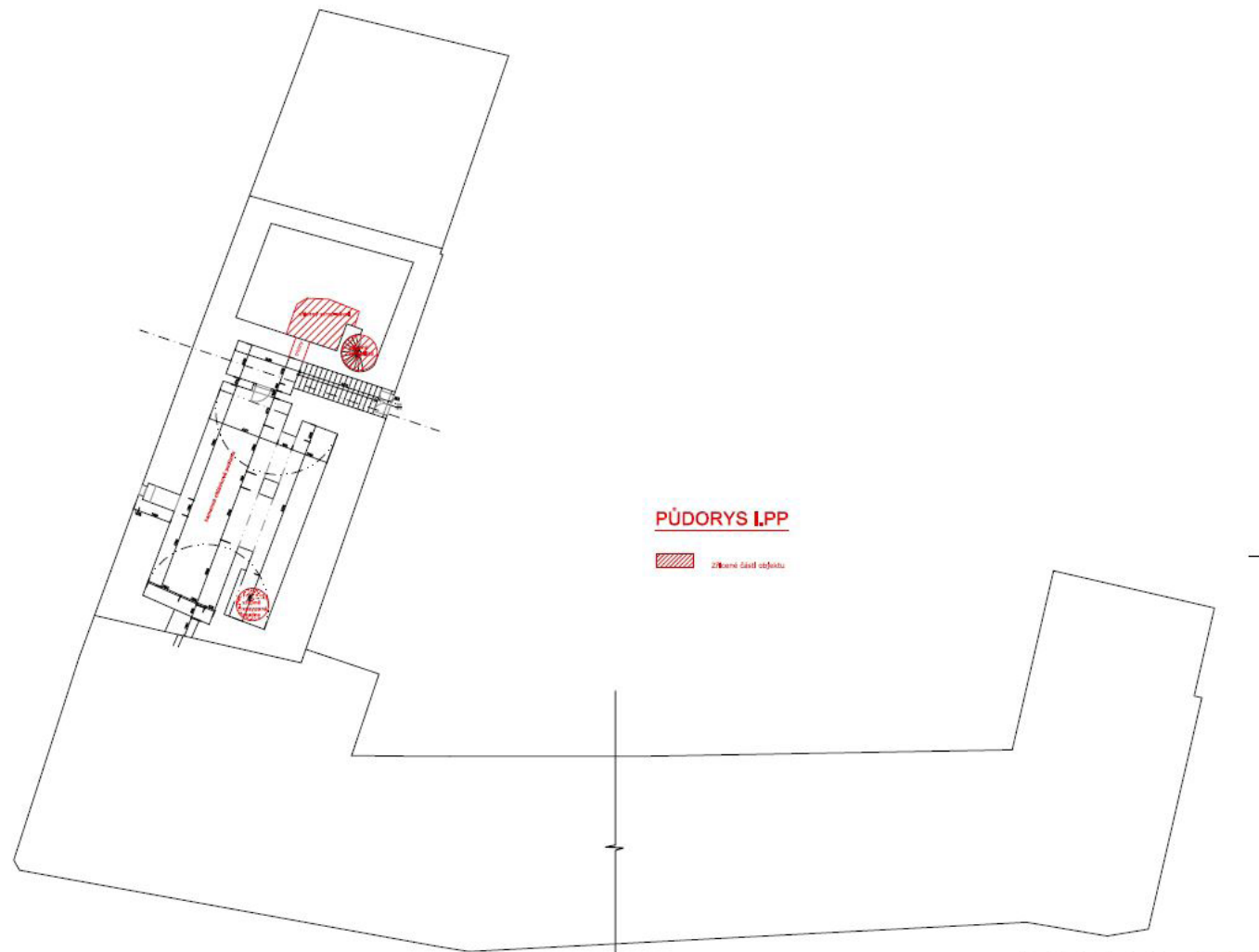
1932



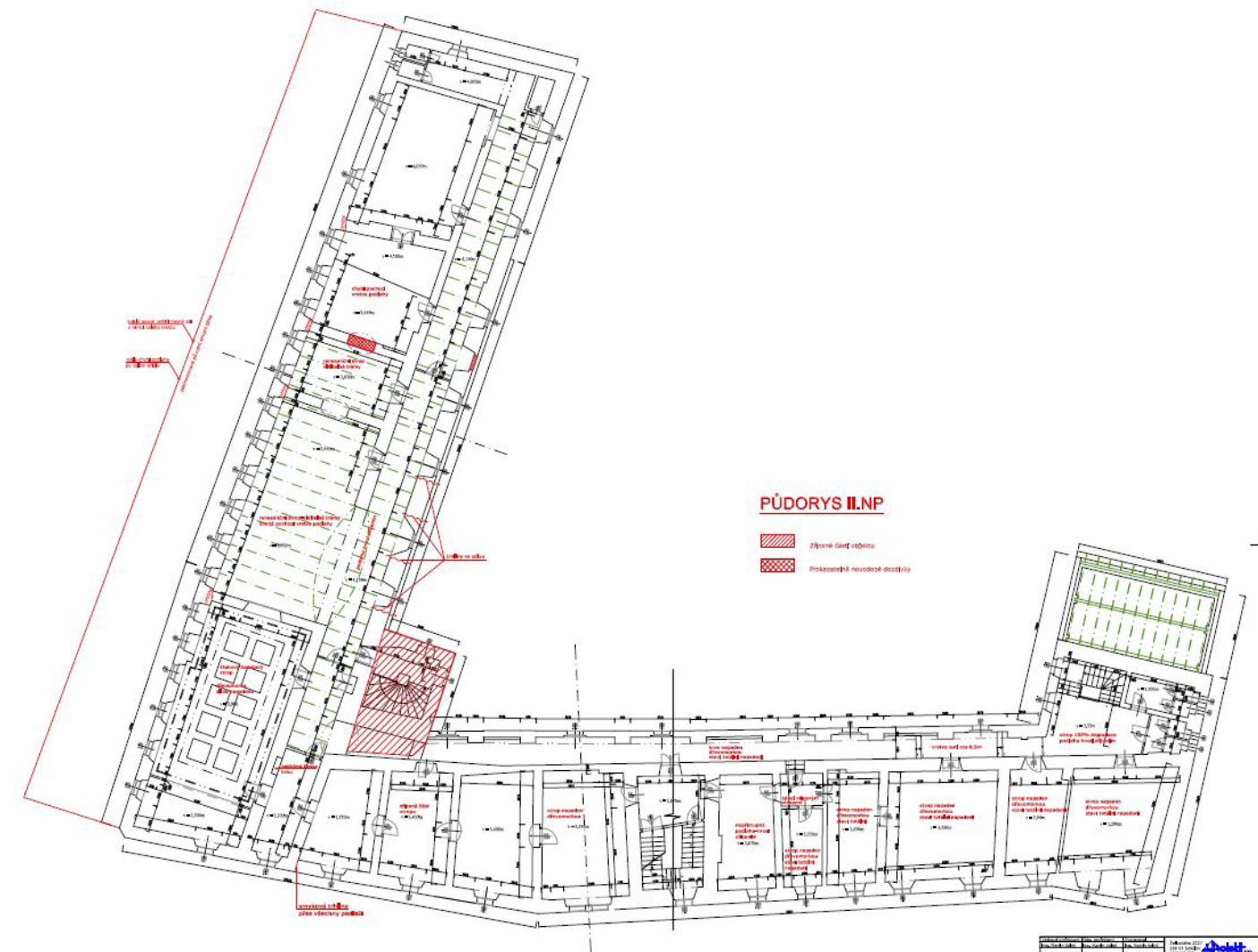
Grafické vyhodnocení SHP



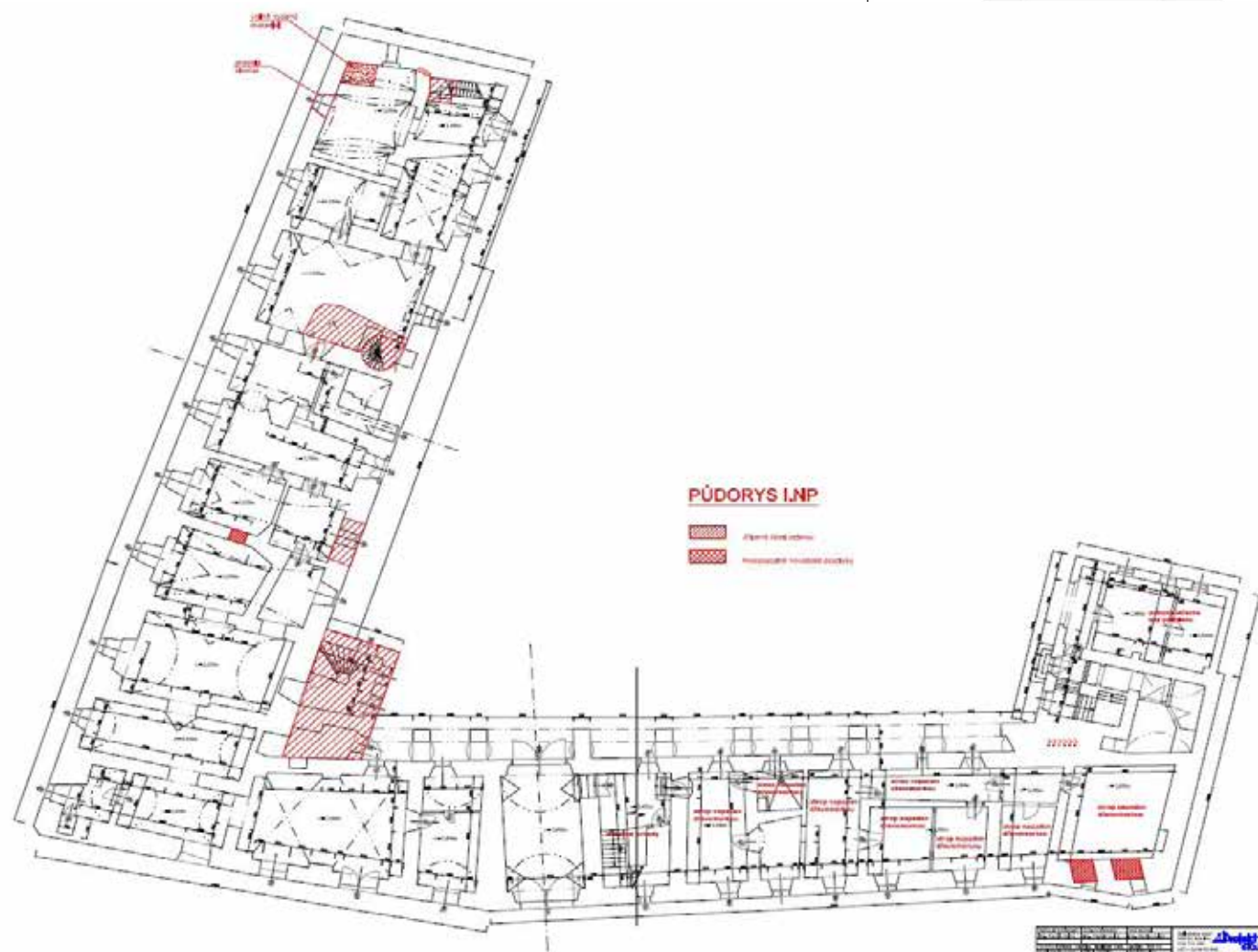




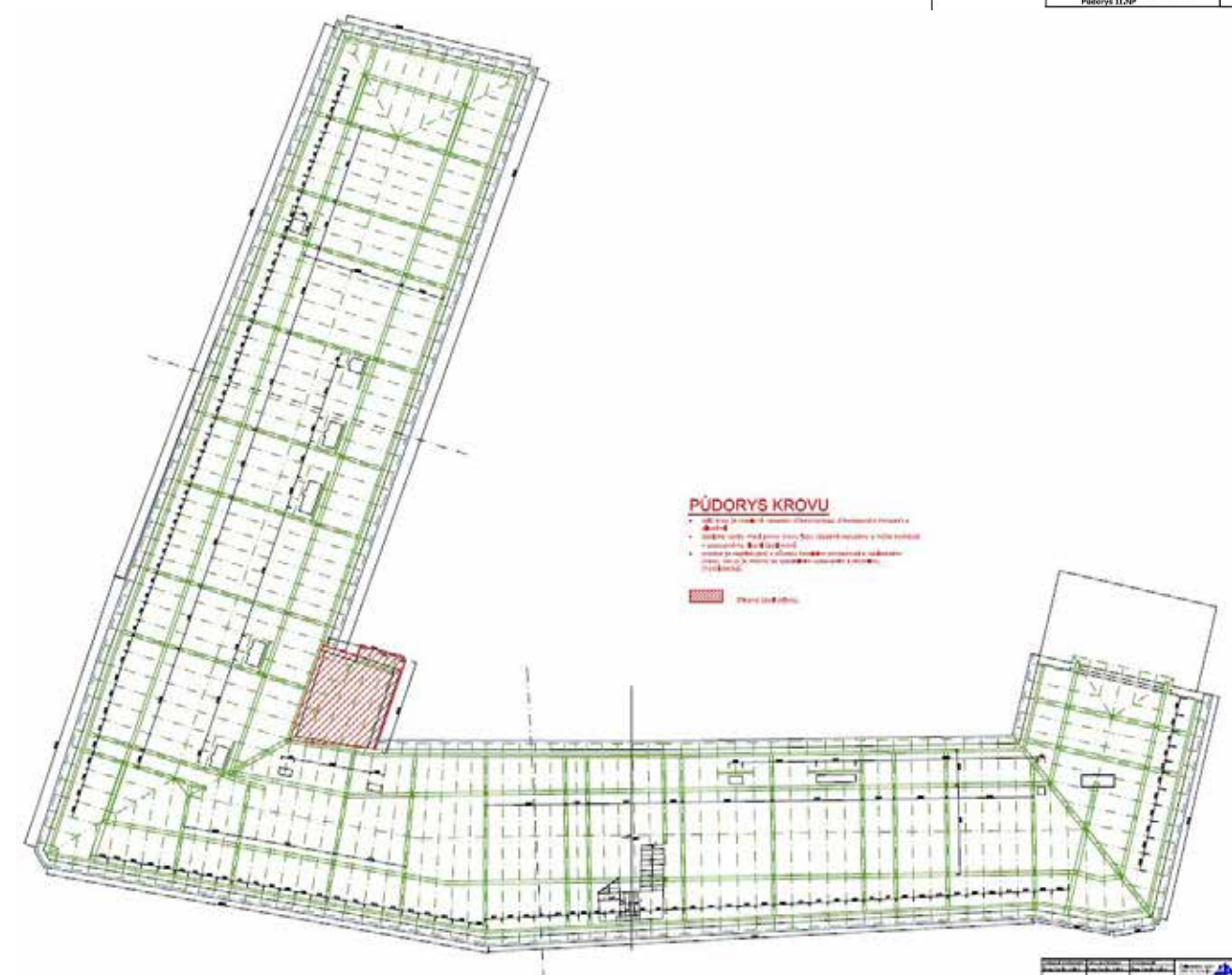
ZÁMEK TOUŽÍN - DOLNÍ ZÁMEK TOUŽÍN par.č. 5,2,4,291/2,6,3207 Digitální podklad: + 255 Půdorys I.PP	1
---	---



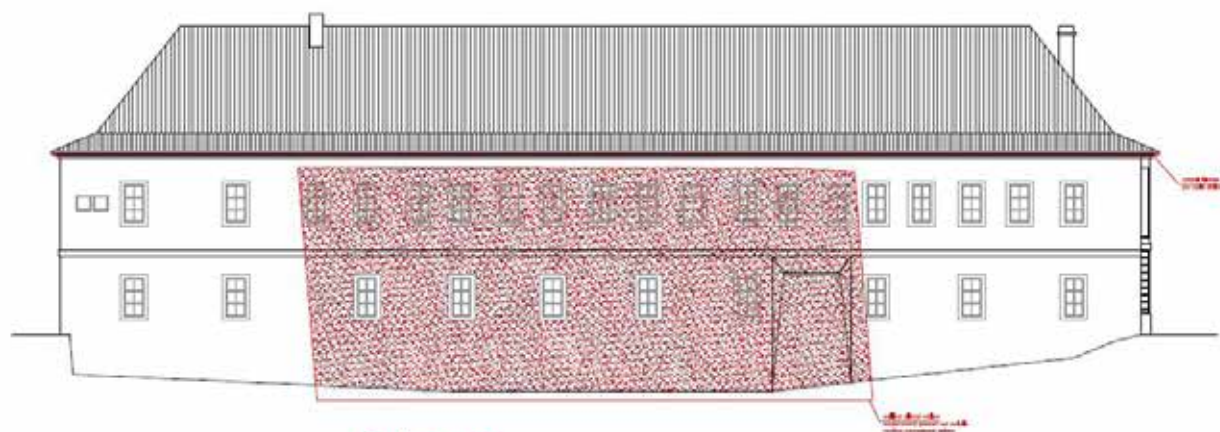
ZÁMEK TOUŽÍN - DOLNÍ ZÁMEK TOUŽÍN par.č. 5,2,4,291/2,6,3207 Digitální podklad: + 255 Půdorys II.NP	3
--	---



ZÁMEK TOUŽÍN - DOLNÍ ZÁMEK TOUŽÍN par.č. 5,2,4,291/2,6,3207 Digitální podklad: + 255 Půdorys I.NP	2
---	---



ZÁMEK TOUŽÍN - DOLNÍ ZÁMEK TOUŽÍN par.č. 5,2,4,291/2,6,3207	4
---	---



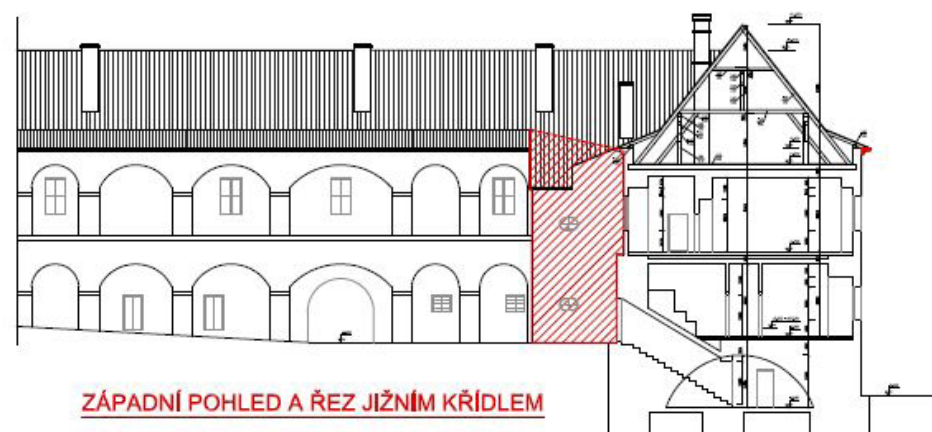
JIŽNÍ POHLED



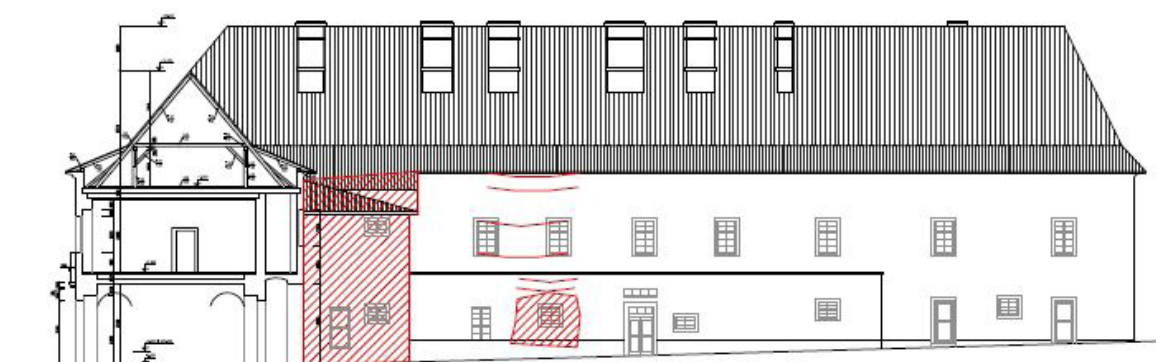
VÝCHODNÍ POHLED

červeně šrafovaná - výhled

Objekt: Zámek Toužim - Dolní zámek	Stavba: Zámek	Číslo: 6
Projektant: Ing. J. J. J. J. J.	Stavba: Zámek	Číslo: 6
Stavba: Zámek	Číslo: 6	



ZÁPADNÍ POHLED A ŘEZ JIŽNÍM KŘÍDLEM



SEVERNÍ POHLED A ŘEZ VÝCHODNÍM KŘÍDLEM

červeně šrafovaná - výhled

Objekt: Zámek Toužim - Dolní zámek	Stavba: Zámek	Číslo: 5
Projektant: Ing. J. J. J. J. J.	Stavba: Zámek	Číslo: 5
Stavba: Zámek	Číslo: 5	

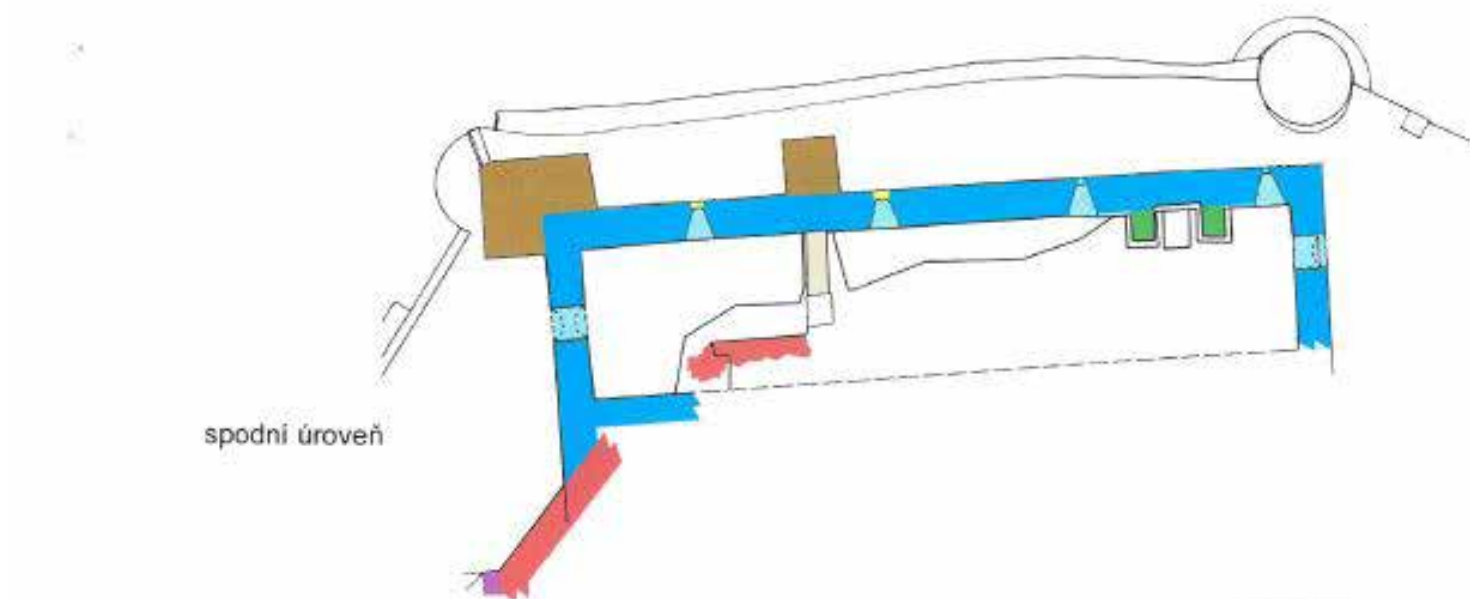






HORNÍ ZÁMEK
JANŮV HRAD





spodní úroveň



horní úroveň

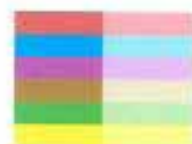
TOUŽIM, JANŮV ZÁMEK, SKLEPY STAVEBNÍ VÝVOJ M 1 : 200

plánový podklad upraven podle geodetického zaměření
GEOSTAR, Na Lysině 3/583, Praha 4

analýza J. Anderle, 2010



konstrukce:
gotické
renesanční
pozdně renesanční (zač. 17. stol.)
barokní
klasicistní
novodobé



Podhled je určen světlejším odstínem, konstrukce stropu, je-li
odlišného původu, kruhovou značkou.
Nejistota v určení svíslé konstrukce vyjadřuje světlejší odstín,
u podhledu otazník.

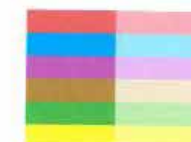
TOUŽIM, JANŮV ZÁMEK, PŘÍZEMÍ STAVEBNÍ VÝVOJ M 1 : 200

plánový podklad upraven podle geodetického zaměření
GEOSTAR, Na Lysině 3/583, Praha 4

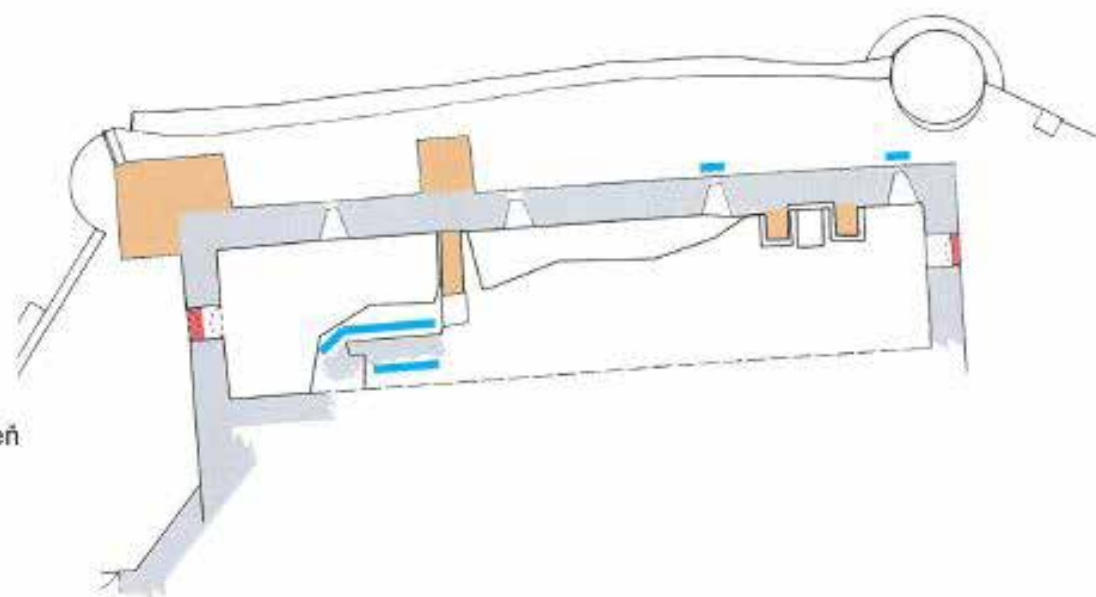
analýza J. Anderle, 2010



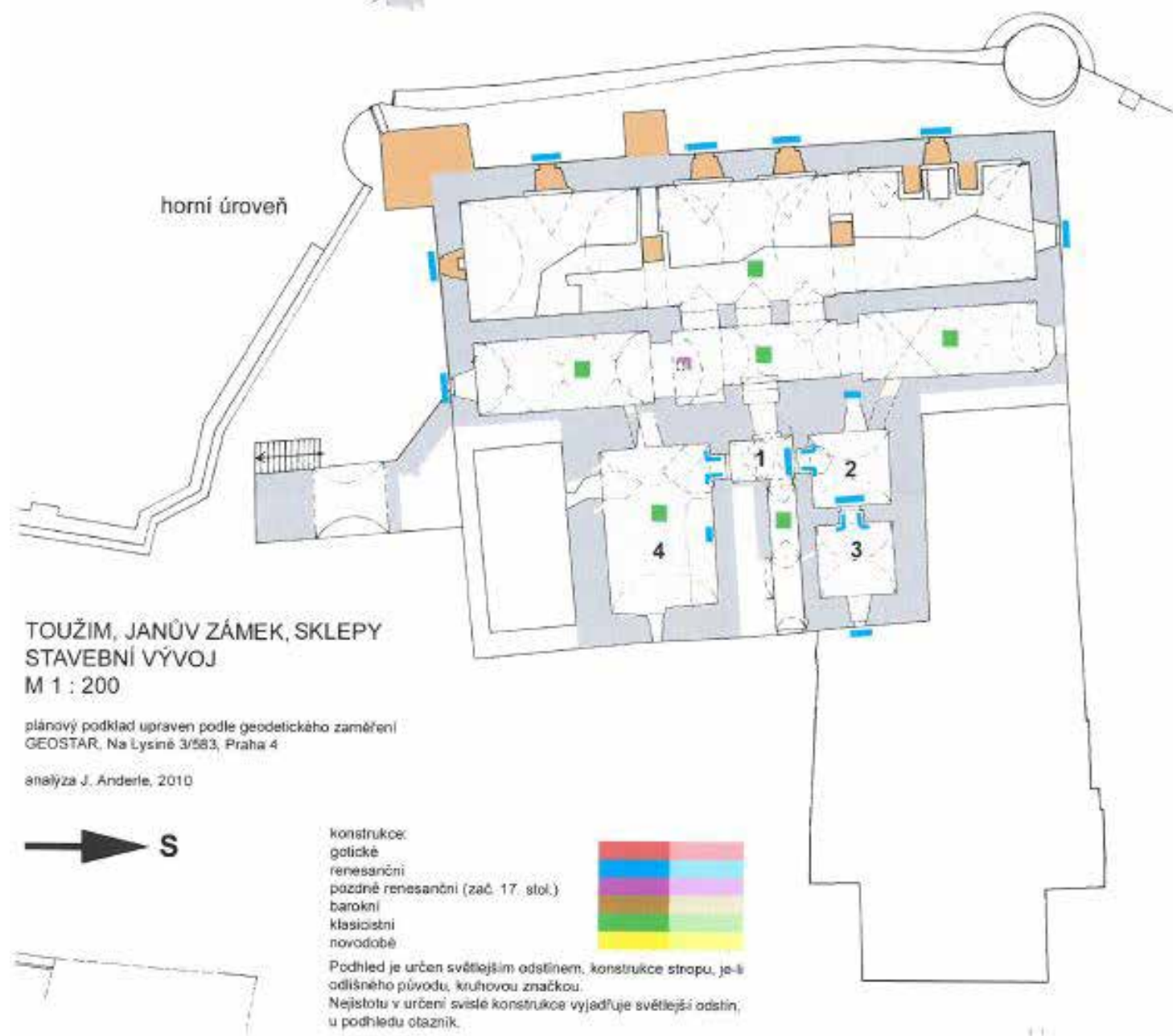
konstrukce:
gotické
renesanční
pozdně renesanční (zač. 17. stol.)
barokní
klasicistní
novodobé



Podhled je určen světlejším odstínem, konstrukce stropu, je-li
odlišného původu, kruhovou značkou.
Nejistota v určení svíslé konstrukce vyjadřuje světlejší odstín,
u podhledu otazník.



spodní úroveň



horní úroveň

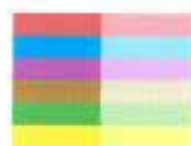
TOUŽIM, JANŮV ZÁMEK, SKLEPY STAVEBNÍ VÝVOJ M 1 : 200

plánový podklad upraven podle geodetického zaměření
GEOSTAR, Na Lysině 3/583, Praha 4

analýza J. Anderle, 2010



konstrukce:
gotické
renesanční
pozdí renesanční (zač. 17. stol.)
barokní
klasicistní
novodobé

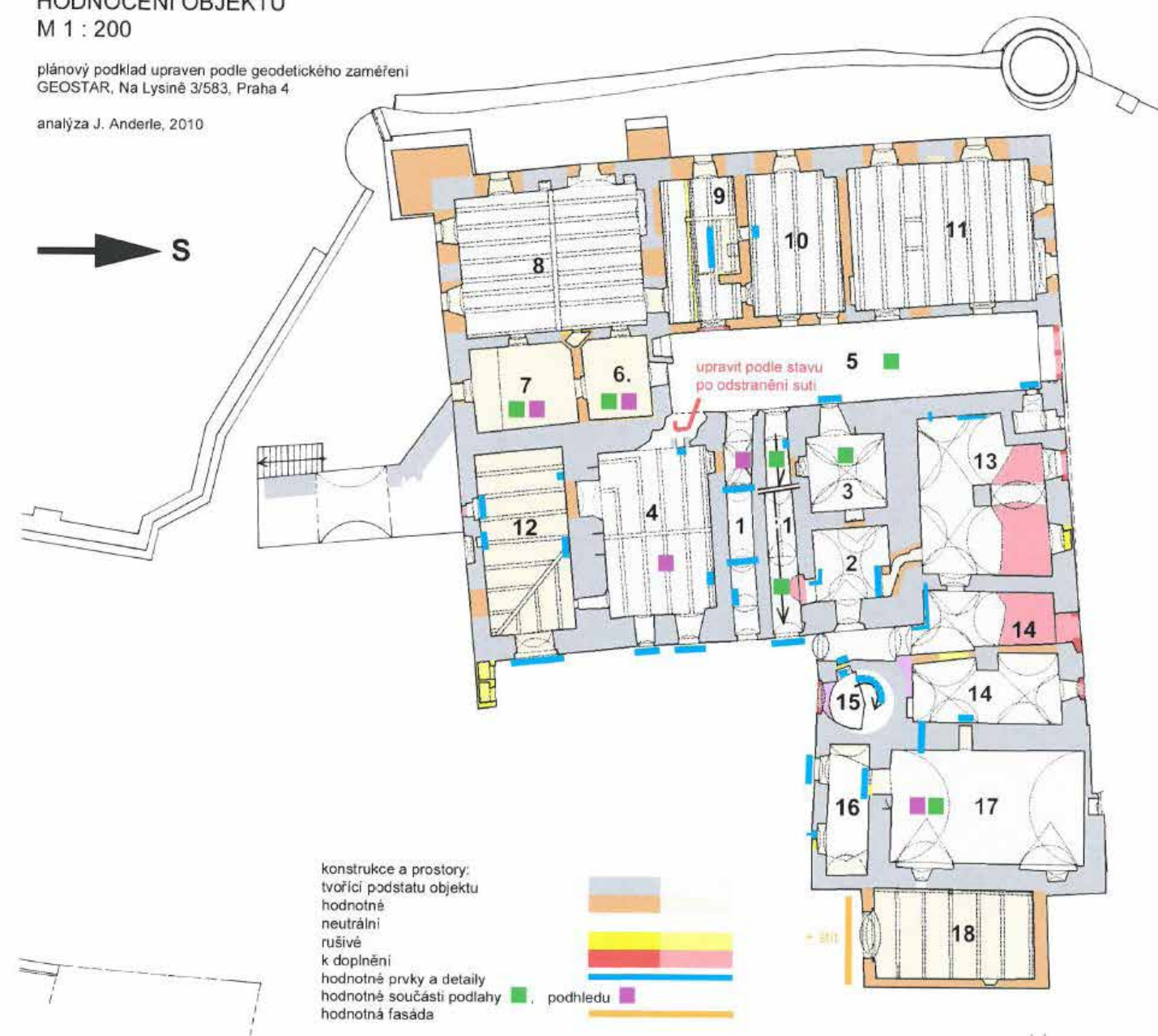


Podhled je určen světlejším odstínem, konstrukce stropu, je-li
odlišného původu, kruhovou značkou.
Nejistota v určení svisté konstrukce vyjadřuje světlejší odstín,
u podhledu otazník.

TOUŽIM, JANŮV ZÁMEK, PŘÍZEMÍ HODNOCENÍ OBJEKTU M 1 : 200

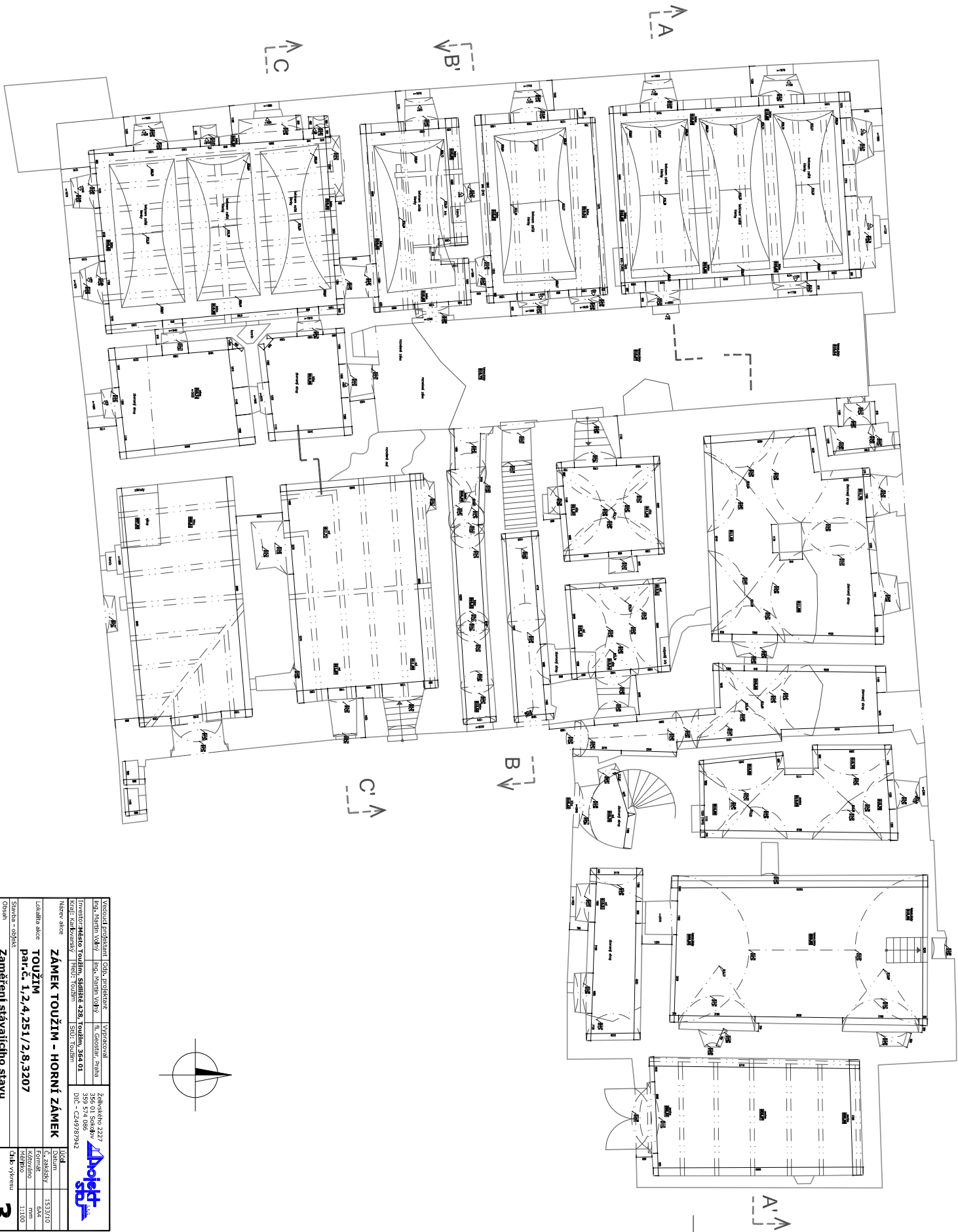
plánový podklad upraven podle geodetického zaměření
GEOSTAR, Na Lysině 3/583, Praha 4

analýza J. Anderle, 2010

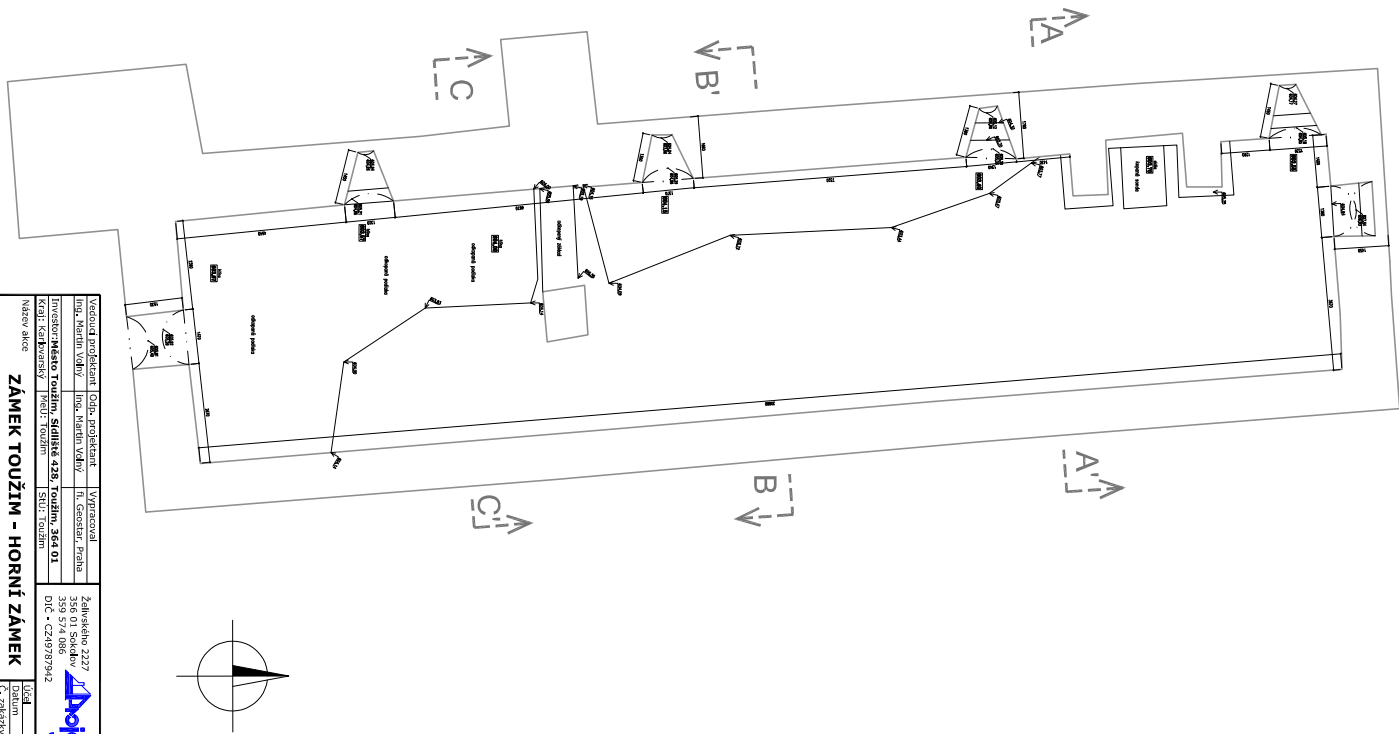


konstrukce a prostory:
tvořící podstatu objektu
hodnotně
neutrální
rušivé
k doplnění
hodnotně prvky a detaily
hodnotně součásti podlahy
hodnotná fasáda





Vývodní projektant: GbP, projektant		Žaluského 2227	
Ing. Martin Váň		Ing. Martin Váň	
Investor: Město Toužim, Smělník 428, Toužim, 364 01		356 01 Sokolov	
KOP: Kalkovský		DPC - 6249787942	
Název akce		ZÁMEK TOUŽIM - HORNÍ ZÁMEK	
Lokální akce		TOUŽIM	
Stavba - objekt		par.č. 1,2,4,251/2,8,3207	
Obsah		Zaměření stávajícího stavu	
		Přidorys přízemí	
		Číslo výkresu	
		3	



Vývodní projektant: GbP, projektant		Žaluského 2227	
Ing. Martin Váň		Ing. Martin Váň	
Investor: Město Toužim, Smělník 428, Toužim, 364 01		356 01 Sokolov	
KOP: Kalkovský		DPC - 6249787942	
Název akce		ZÁMEK TOUŽIM - HORNÍ ZÁMEK	
Lokální akce		TOUŽIM	
Stavba - objekt		par.č. 1,2,4,251/2,8,3207	
Obsah		Zaměření stávajícího stavu	
		Přidorys 1. pp	
		Číslo výkresu	
		1	

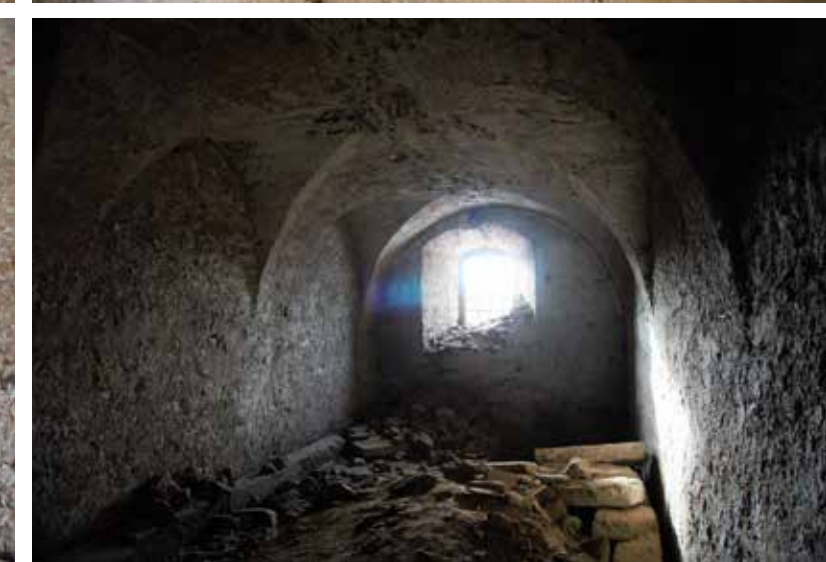
Vývodní projektant: GbP, projektant		Žaluského 2227	
Ing. Martin Váň		Ing. Martin Váň	
Investor: Město Toužim, Smělník 428, Toužim, 364 01		356 01 Sokolov	
KOP: Kalkovský		DPC - 6249787942	
Název akce		ZÁMEK TOUŽIM - HORNÍ ZÁMEK	
Lokální akce		TOUŽIM	
Stavba - objekt		par.č. 1,2,4,251/2,8,3207	
Obsah		Zaměření stávajícího stavu	
		Přidorys 1. pp	
		Číslo výkresu	
		2	

7

2











PIVOVAR



Detail okenního otvoru s klenutým překladem



Střední trakt – detail zařízení hvozdů



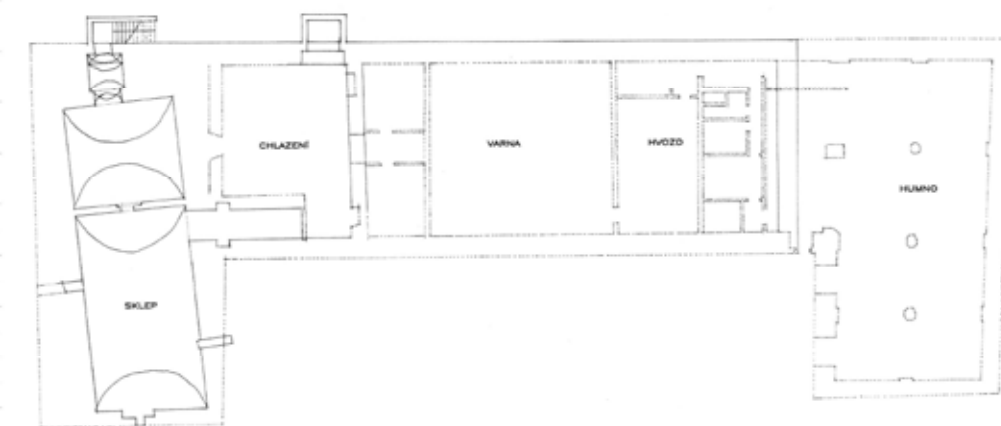
Střední trakt – detail transmu



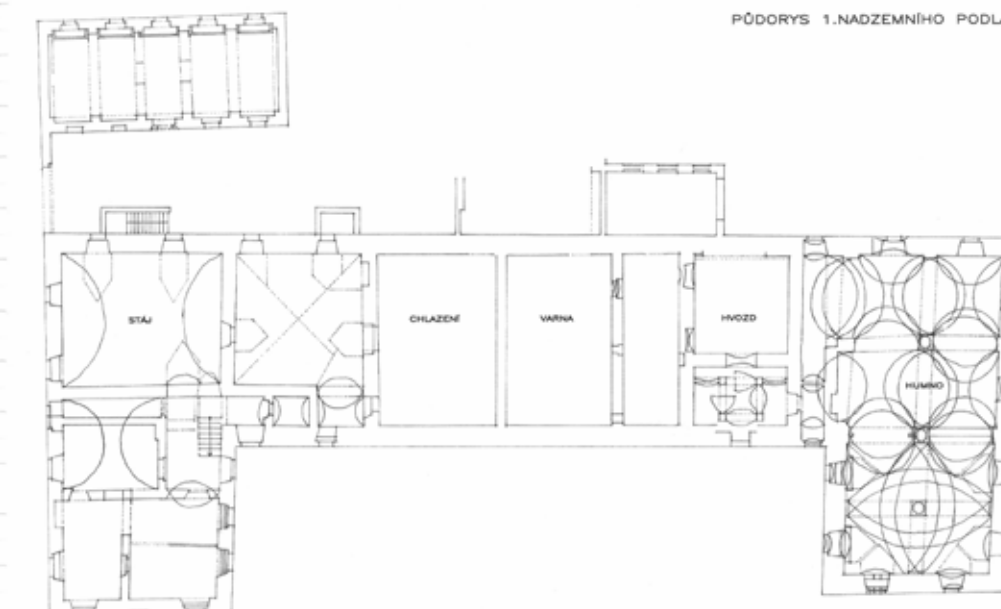
Střední trakt – detail transmise



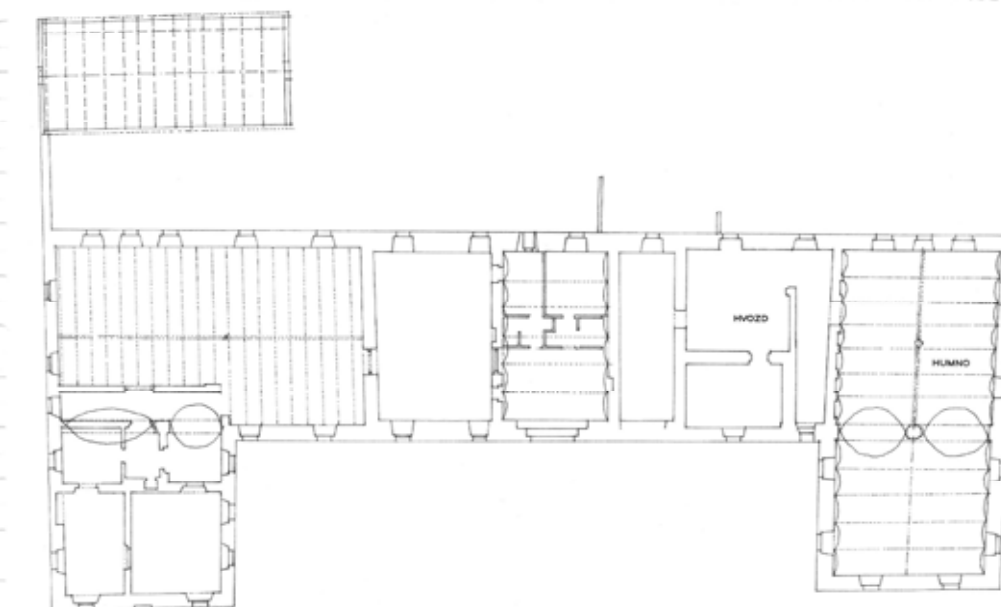
PŮDORYS SUTERÉNNÍHO PODLAŽÍ



PŮDORYS 1.NADZEMNÍHO PODLAŽÍ



PŮDORYS 2.NADZEMNÍHO PODLAŽÍ





DALŠÍ STAVBY
V AREÁLU







REFERENCE



REKONSTRUKCE VODNÍHO ZÁMKU V TŘEBEŠICI

architekt Alberto Di Stefano a výtvarník Eugenio Percossi

Renesanční stavba tvořena ze 3 (původně nejspíš 4) křídel kolem čtvercového nádvoří s arkádami. Hlavní průčelí se vstupem umístěným uprostřed a dvěma nárožními věžemi poutá svou symetrií a monumentalitou. Renesanční fasáda nese stopy barokních úprav.

Cílem rekonstrukce bylo zachovat autentický ráz prostoru a vytvořit neutrální prostředí pro jedinečné ubytování a také moderní výtvarná díla, která se zajímavě doplňují s historickými prvky. V hlavním podlaží, hned za vstupním portálem se nachází velká síň pro setkávání, koncerty, svyby, výstavy a další společenské události. Doplnuje ji snídaňová jídelna, prostory zázemí a na konci arkádového ochozu se nachází tzv. gotický pokoj, který reprezentuje nejstarší část objektu. V horním podlaží je řada dalších pokojů a také knihovna.

Majitelé použili původní materiály, zachovali maximum prvků v původním stavu a doplnili je neutrálními úpravami tak, aby nenarušili historický ráz.

“V italské kultuře je filozoficky podloženo zachovat vše staré, včetně původních omítek, podlah, detailů oken. Nemá smysl nic předělávat ani nahrazovat původní prvky kopiemi, tím se ztrácí podstata. Patina vypráví příběhy, které jsou nedílnou součástí historické hodnoty.” (Alberto)

Okna musela být nahrazena novými, ale zůstalo zachováno původní dřevěné schodiště, pískovcová ostění a část starých dveří. Chybějící omítky na fasádě i v interiéru byly doplněny neutrální omítkou tak, aby vynikly historické fresky a sgrafita. Zničené či chybějící podlahy nahradila světlá cementová stěrka, přibýly samozřejmě nové koupelny. Jediným viditelným novým architektonickým prvkem je právě koupelna tzv. gotického pokoje, která vystupuje ze západní fasády zámku.

Veškerý zámecký mobiliář odvál bouřlivý chod dějin, nové vybavení interiérů tvoří zakoupený starožitný nábytek doplněný jednoduchými moderními kusy a výtvarnými instalacemi. Každý apartmán je zařízen zcela originálně, vybrané vybavení a dekorace návštěvníka zavedou do dalekých krajů a různých historických období. Kromě již zmíněného gotického pokoje tu nabízí neopakovatelnou atmosféru i čínský pokoj, modrý či geografický apartmán. Černobílý pokoj zařízený v pvorepublikovém stylu odkazuje na poslední majitele, kteří zámek obývali. Život na zámku připomenou dobové fotografie a dokumenty.

(https://mujdum.dumabyt.cz/rubriky/dalsi-tipy/rekonstrukce-zamku-utajena-perla-ceske-renesance_3748.html)

Úvod

Téma seminární práce vychází ze zadání mé diplomové práce – „rekonstrukce historického areálu v Toužimi“, kde se nachází gotický hrad (dříve proboštství), přestavěný na renesanční zámek, mladší renesanční zámek, pivovar a pozdně barokní kaplička. Místo původní zámecké zahrady dnes stojí panelové sídliště a zbytky volných ploch slouží jako parkoviště. Celý historický areál hraničí s náměstím a od roku 1992 je součástí městské památkové zóny. Kromě narušení historické stopy sídlištěm zde došlo také ke změně „nezastavitelné plochy“, a to původního rybníka v těsné blízkosti zámku. Místo něj zde prochází hlavní silnice. Všechny tyto urbanistické vývojové změny mě vedly k otázce, jak přistupovat k revitalizaci nejen tohoto historického areálu, ale i obecně jak přistupovat k památkám v různém prostředí. Je nějaký rozdíl upravuji-li památku uprostřed víceméně intaktního historického prostředí nebo na rozhraní, kde historické prostředí naráží na území se zcela odlišně koncipovanou novou zástavbou – jak v urbanistickém konceptu, tak v detailu architektonického výrazu staveb? Jak to vlastně bylo s modernou a s výstavbou panelových sídlišť v blízkosti historického jádra. Pokusím se nastínit, jaká jsou možná východiska, uvedu varianty přístupů u nás i ve světě a na závěr zdůvodním volbu řešení ve svém případě.

KONCEPTUALITA V ARCHITEKTUŘE

Vliv prostředí na památku

Památky vnímáme rozdílně podle toho, v jakém prostředí se nachází. Srovnáme-li například kostel na louce, s kostelem na náměstí obklopeným historickými budovami a s ponechaným ojedinělým kostelem na panelovém sídlišti rozhodně na nás nepůsobí všude stejně harmonicky. Ovlivní tedy prostředí kromě vnímání objektu i přístup jak památku revitalizovat, rekonstruovat,...? A jestli ovlivňuje, tak jen urbanistický koncept nebo i detail a architektonický výraz staveb?

Nejprve se zaměřím na historický objekt v historickém prostředí – zástavbě. Rekonstrukce historického objektu zpravidla podléhá přísným pravidlům památkové péče. Každé prostředí má jiné místní zvyklosti a tradiční řešení, které jsou dány historií vývoje, terénem a dalším. Například, v historickém prostředí není úplně žádoucí vytvářet nové dominanty a je zde kladen důraz na pohledovou exponovanost. Taktéž materiálová regulace by měla odpovídat místním tradicím nebo původnímu vhodně použitému materiálu. Nemluvě o barevnosti fasád a použitých prvků., které by měly odpovídat původní barevnosti nebo alespoň působit harmonicky s okolím. Kromě toho je kladen důraz i na velikost otvorů. Každé řešení je nutné posuzovat individuálně pro dané prostředí a zvyklosti.

Období výstavby panelových sídlišť

Na přelomu 50-60. let se v tehdejším Československu uváděl do praxe zákon o památkové péči z roku 1958 a na jeho základě se formoval soubor městských památkových rezervací. Socialistický režim chtěl těmito počiny ukázat, že se o své historické dědictví dokáže starat lépe než předchozí doba kapitalismu. Režim si však zároveň kladl ještě další úkol, a to ubytovat každou rodinu v moderním bytě s vysokým hygienickým standardem, a snažil se ho naplňovat industrializací stavebnictví. Typickým projektem této sociální politiky, jež opět měla dokazovat přednosti socialismu, se stala panelová sídliště – dva protichůdné jevy. Obě ambice režimu – chránit historická města a dát zároveň každé rodině moderní byt – se ocitávaly v početných rozporech a snad i proto mohly stěží dosáhnout svých cílů. **1)**

Je přirozené, že historický vývoj měst a vesnic se nějak vyvíjel a bude i nadále, jak si od počátku dvacátého století uvědomila i česká památková péče, po ne vždy vydařených pokusech o asanaci a demolicích historicky cenných objektů a mnohdy i celých čtvrtí. Tehdy začal vznikat klub Za starou Prahu, který se snažil nalézt alternativy k nekulturním plošným demolicím a snažil se o záchranu historických jader. Avšak normalizační éra „reálného socialismu“ stihla řadu měst poškodit plošnými demolicemi a nebyla schopna dosáhnout dřívějších kvalit města. **2)** Panelová sídliště během normalizace dosahovala až na hranici městských památkových rezervací. Kvůli nedostatku volných ploch za městem a již existující infrastruktře se přistoupilo k asanacím předměstí, kde se nacházela povětšinou maloměstská historická zástavba z 19. století nebo i tradiční lidová architektura. Malá a střední města utrpěla zásahem panelové výstavby snad i mnohem více, než ta velká. **3)** Nabízí se otázka, proč vlastně došlo k tak razantní změně ve výstavbě? Jak je možné, že jsme dokázali takhle narušit harmonicky působící stará centra měst, která tu vydržela mnoho let. Dnes se sice bavíme o rušivě působící zástavbě, ale jaký panoval názor v době výstavby? Panelové sídliště bylo dlouhou dobu bráno jako jedna z výtržností minulého režimu o které se dlouho nepsalo a v podstatě tím byla ukončena kapitola dějin „architektury“. Dnes je již sídliště dobře známým jevem popisovaným z mnoha úhlů pohledu v široké škále literatury.

Myšlenka ke vzniku sídlišť pramenila z kolonie dělnických činžáků, které vznikaly nejprve v Anglii a postupně se v 19. století rozšiřovaly všude po Evropě, kde byly velké průmyslové závody. Dalším vzorem mohly být i monofunkční areály nemocnic a kasáren nebo i anglická zahradní města. Od třicátých let se odklonilo od rodinného bydlení a začalo se s nájemnými domy s malými byty. Ve čtyřicátých letech se téměř vůbec nestavělo, za to byl čas na teoretickou přípravu stavebnictví po válce. Důvodem k výstavbě solitérních objektů byl bezpochyby mimo jiné špatný hygienický stav historických uzavřených bloků, nedostatek zeleně, kromě toho i špatná prosluněnost a větratelnost a především rozvíjející se doprava. Důvodů bylo mnoho a po válce bylo potřeba velké množství bytů v krátkém časovém období. Navíc po první světové válce se lidé ve velkém stěhovali do měst, převládl purismus a neoplasticismus. Všechny tyto důvody vedly ke zjednodušení formy objektů i jednoduššímu rozvolněnému pravidelnému urbanismu. Přestal se používat ornament, tradiční střechy, přestala být dodržována uliční čára, a došlo k nevhodnosti používání tradičních materiálů. Místo toho zavládla koncepce prefabrikované výstavby, princip opakování, rychlost výstavby, jednoduchost, uniformita, monotónnost,... Zkrátka bylo potřeba zajistit levné a rychlé bydlení v krátkém čase pro velkou masu lidí. První experimenty se začaly objevovat v Německu ve městech jako je Frankfurt, Berlín nebo Desava, kde se snažili nenákladnou a masovou typizovanou výrobou vyrovnat s problémem ubytování průmyslových dělníků a lidí z nižších společenských tříd. **3)** Po válce vyšla spolu s mnoha dalšími knihami i například brožura Karla Janů – socialistické budování, ve které je kladen důraz na zprůmyslnění výstavbových prací a podán podnět k vytvoření konstrukčního systému vhodného pro prefabrikaci. **4)** To jak dům vypadal, přestávalo být čím dál tím méně důležité, přestával hrát mimo jiné roli reprezentace. Větší důraz byl kladen na základní buňku, místnost nebo celý byt, která se několikrát opakovala, až vznikla celková konfigurace sídliště. Panovaly názory jako: „Nezáleží na tom, že to není hezké, podstatné je, že se to hezky opakuje“ jak shrnuje Švácha názory Karla Janů a Jiřího Voženíla ze skupiny PAS. Tuto ideu zprůmyslnění a zrychlení výstavby navíc ještě podpořil špatný stav měst po druhé světové válce, kdy přišlo mnoho lidí o domov. Naštěstí úzké a křivolaké ulice a malá jasně daná velikost parcel znemožňovaly dopravu panelových prefabrikátů do historických částí měst. Bylo potřeba co nejjednodušší a co nejekonomičtější trasy a jeřábové dráhy pro snadnou a rychlou montáž. Proto se stavěly sídliště hlavně na okrajích měst, na volné ploše, kde mohli zakládat stavby podle nových urbanistických zásad. V mnoha případech však nebyly k dispozici volné plochy na krajích měst, například z důvodů majetkových poměrů a v takových případech docházelo k zástavbě uvnitř měst. Postupně s rostoucí potřebou bytů a modernizace se přešlo k asanaci okrajových částí s maloměstskou nebo vesnickou zástavbou, k asanaci čtvrtí se zástavbou převážně z 19. století a následně i k asanaci historických center, mnohdy poničených bombardováním. V období mezi 40-60 lety tak došlo k nenávratným změnám ve městech jako je například Manchester, londýnský East End, Rotterdam a mnoho francouzských i německých měst, nevyjímaje naše města. Jak píše Švácha, bylo zde několik statečných architektů, kteří se snažili vzdorovat proti plochému ekonomismu výstavbě sídlišť, avšak jakémukoliv úsilí o architektonickou kvalitu se vzpíral systém direktivního plánování založený na kvalifikovaných a opakovatelných prvcích a výkonech. Navíc panelárny měly omezené množství nabízených prefabrikátů a neměly zájem rozšiřovat své sortimenty o unikátní výrobky. Hlavní silou byla jednotnost, efektivnost, ekonomičnost a rychlost. **5)** Bohužel bylo potřeba mnoho bytů ve velmi krátkém čase a tedy míra typizace odsunula architektonickou stránku staveb. Došlo k nepochopení dobré myšlenky

architektů o vytvoření panelových domů, k technicistní a ekonomické vulgarizaci, kdy došlo k degradování domu pouze na stavební produkt místo komplexního architektonického díla. To vše vedlo k odsunu estetické stránky architektury. **6)** V sedmdesátých a osmdesátých letech lidé tvrdě manuálně pracovali a za to jim byl dáván plat a hlavně byt. Dříve platné argumenty, že ve dvoupokojovém bytě může bydlet celá šestičlenná rodina, již nebyly na místě. Změnily se hygienické požadavky a standard bydlení. Jak uvádí Bohumír Bobák v článku „nekamenujte architektky“: zkrátka bylo potřeba bytů, proto se stavělo. A to kdekoliv a za jakýchkoliv podmínek, někdy v pochybné kvalitě, ale hlavně rychle. **7)** Nátlak na rozvoj bytového fondu byl tak veliký, kdy se začaly stavět obytné celky pro desetitisíce obyvatel, že se stavělo víceméně bez přímé návaznosti na stávající zástavbu. Dá se říct, že zde ani nebyla snaha vytvořit urbanistický celek se stávající architekturou. Šlo spíše o vytvoření samostatných fungujících monofunkčních „měst“. Stát byl v podstatě jediným investorem, zadavatelem a stavitelem bytové výstavby, který ji zároveň direktivně řídil od plánování počtu bytů přes projektovou přípravu až po samotnou realizaci. Architekti dostávali zakázky výhradně od státu a při navrhování sídlišť jejich role ustoupila do pozadí. Stali se podřízenými monopolních dodavatelských firem, investorských organizací a dalších správně administrativních a plánovacích institucí. Byla jim tak v podstatě odepřena možnost podílet se na důležitých městotvorných a krajinotvorných zásazích. **8)** Dříve tradiční města vznikala přirozeně postupně se rozrůstajícím způsobem, později vědomou regulací prostoru, který byl rozdělen na jednotlivé parcely a na nich si pak vlastník mohl stavět dle svých vlastních záměrů. Díky tomu vznikala zástavba velmi pestrá a daná drobnou strukturou. U sídlišť navrhovaných zpravidla jedním projektantem a investorem, ještě ovlivněných masově centrálně řízenou výstavbou a prefabrikací, došlo k vytracení této rozmanitosti a byla nastolena unifikace, standardizace a anonymita. **9)** Mnoho architektů však nesouhlasilo s tímto projektováním a alespoň částečně se snažily svůj návrh vytvořit podle vlastního cítění. Jejich rozhodnutí však nezáviselo jen na nich, nýbrž i na postoji členů národního výboru v daném kraji a na ochotě stavebních podniků, které by měly vyrábět atypické prvky. Zkrátka vzhled sídliště ovlivňoval politickohospodářský tlak, vývoj stavebních technologií, a když v šedesátých letech převážila objemová typizace nad prvkovou, přestával být architekt zapotřebí a stavělo se podle vzorů v typizačních příručkách. Slovo architekta přestávalo mít nějakou zásadnější váhu a to víceméně ani poradní. Musel však s návrhy pracovat a prezentovat je laické veřejnosti. Čímkoliv se nový dům chtěl odlišovat, co nebylo v nabídce paneláren, to vše zvedalo cenu oproti standardním technicko-hospodářským ukazatelům. Navíc každému místu byla přidělena panelárna, podle nejkratší a nejjednodušší vzdálenosti, nemluvě o tom, že i cesta pro přístup techniky mohla značně narušit původní urbanistické souvislosti. **3)**

Nicméně v centrech měst jsou parcely mnohem lukrativnější a na místech proluk vzniklých válkami a stářím objektů, bylo potřeba nějaké regenerace. Tyto zásahy postihly řadu měst po celé Evropě, včetně našich. Uvedu několik příkladů, kdy panelová zástavba zasáhla přímo do blízkosti historického jádra nebo kdy brala minimální ohled na historickou zástavbu:

Například sídliště Prosek byla původně stará osada s prvním historickým dokladem z roku 1115, která vznikla na důležité obchodní trase z Prahy do Staré Boleslavi. Nachází se zde dva památkově chráněné areály, a to kostel svatého Václava s kaplí a hřbitovem a bývalá fara v ulici u Proseckého kostela. Za vlády Karla IV. se zde rozkládaly na jižních kopcích vinice a viniční usedlosti, po kterých dnes zbyly názvy čtvrtí. V 19. st., kvůli průmyslovému rozmachu industriálních čtvrtí Libně, Vysočan a Hloubětína, došlo k výstavbě nových domů. Výstavba

probíhala převážně na jihu, podél svahu křídové tabule a nad Proseckým rybníkem. Mezi lety 1925-26 došlo k výstavbě kolonie přibližně 120 rodinných - dělnických domků směrem na Letňany. Dle regulačního plánu z roku 1931 měla pokračovat zástavba rodinnými solitérními i řadovými domy a Prosek se měl stát zahradním městem s návazností na plochy průmyslu a služeb. Tento rozvoj byl však, jako všude jinde, narušen válečným obdobím a v letech 1964-1971 zde bylo realizováno sídliště s 9500 byty a občanským vybavením. Bohužel s minimálním ohledem na historickou zástavbu a urbanistickou stopu. **10)**



Prosek, okolí kostela sv. Václava (foto: google earth)

Nejedná se bohužel jen o typy zastavování menších celků nýbrž i větších měst. Například město Litomyšl s významnou historickou stopou. Historické jádro města získalo statut památkové rezervace v roce 1995. Původní návrh sídliště, od architektů Jindřicha Malátka a Ivo Loose, na Komenského náměstí (dříve U Smutného mostu), z roku 1971, vznikl ve spolupráci se Státním ústavem pro rekonstrukce památkových měst a objektů. Počítal s nízkou čtyřpodlažní zástavbou odpovídající okolním domům a s ohledem na panorama města a významného zámku. Bohužel, z ekonomických důvodů, došlo k navýšení původního počtu bytů na dvojnásobek, aby zde bylo možné, podle technicko-hospodářských ukazatelů, postavit občanskou vybavenost. Původně na místě sídliště bylo tzv. „České předměstí“, od meziválečné doby v podstatě rozestavěné. Důvodem k asanaci této čtvrti v šedesátých letech, byla původní zástavba. Stály zde, kromě pár významných budov, přízemní a jednopatrové rodinné domy se zahrádkami. Přestavbou však byla narušena výšková hladina historického města. Podobně tomu bylo například v historicky cenném městě Klatovy, kdy sídliště U Pošty a Nad Rybníčkem svědčí o tom, že ekonomika a dostupný sortiment prefabrikátů vyhráli nad architektem. **3)** Podobnému dopadu se nevyhnula například ani města Kutná Hora (památková rezervace vyhlášená ve dvou etapách, v letech 1952 a 1961), Olomouc (jehož centrum získalo statut památkové rezervace v roce 1971) nebo Liberec (památková zóna od roku 1992). **1)** Na počátku 60. let se panelová sídliště stavěla dál od historického centra a tudíž tolik neovlivňovaly celkový urbanistický koncept města. Jak připomíná R. Švácha ve výňatcích z dobového tisku těchto měst – tisk se snažil prezentovat sídliště jako doklady péče režimu o člověka nebo jako projevy nezadržitelného architektonického pokroku. Už tehdy noviny přesvědčovaly své čtenáře, že díky

novým sídlištěm jejich města „rostou do krásy“ (tisk Úder 23.8.1963), že je pěkné jak tatáž města „mění svou tvář“ (tisk Vpřed 25.11.1960) a jak se jejich scenerie obohacují novými „dominantami“ (tisk Vpřed 6.4.1965). Dále připomíná například výrok architekta-krajináře Ladislava Vepřky, který komentoval sídliště Háj a Na Bídě od spoluzakladatele proslulého SIALU Jaromíra Vacka: Aby se kvality nových stavebních technologií naplno projevily, staré má uvolnit místo novému, a proto musíme přistoupit „k smělému a potřebnému asanování“ (Vpřed 21.3.1967) **1)**



Olomouc – Povel. Kaple neposkvrněného početí Panny Marie (1773) (foto: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/8427/olomouc/>)

Příklad Olomouckého sídliště Povel vznikalo také na místě původní historické zástavby. Nyní zde zůstala pouze kaple, která původně stála na návsi s řadovými přízemními venkovskými domy. Většina z nich byla v 80. letech zbořena a nahrazena panelovým sídlištěm s novou uliční strukturou. **11)** Taktéž Olomoucké sídliště F1 na ulici I.P. Pavlova v sedmdesátých letech výrazně zasáhlo do urbanistického rozložení města. Sídliště zde ustoupil i kostel Panny Marie Pomocnice a domy z poloviny 20. století. **11)** R. Švácha našel zmínku v dobovém tisku, kdy proti tomuto počínu protestoval například historik a psycholog J. V. Musil: „Možná po letech se budeme chytat za hlavu“. (Stráž lidu, 17.5.1969) **1)** Jak dále zmiňuje R. Švácha, od 70. let se již lidé pozastavovali nad unifikační architekturou a dopadem sídlišť na urbanismus celého města. Byli si vědomi toho, že obklíčením historických center sídliště se oslabovala funkce jádra a věděli, že je důležité regenerovat historická jádra, aby i nadále zůstala centry měst. Bohužel nástup normalizace přinesl metody direktivního plánování a řízení systému, který vyhodnocoval hlavně výkonnost, a tedy kvalita architektury se stala něčím nepodstatným. **1)**



Olomouc – rozestavěné sídliště F1 (foto - https://olomoucky.denik.cz/zpravy_region/barevne-fasady-panelovym-sidlistim-uskodily-20150501.html)



Sokolov - (foto - <http://blog.kudoybook.com/sokolov/>)



Sokolov náměstí - (foto – wikipedia)



Sídliště na Lazčích a Klášterní Hradisko (foto – Deník, Jiří Kopáč. <https://www.denik.cz/bydleni/barevne-fasady-panelovym-sidlistim-uskodily-20150501-u5kd.html>)



Opava centrum (foto - <https://leporelo.info/opava-2>)

Taktéž i Opavské centrum neuniklo modernistické přestavbě.



Kolín – pohled na město od východu (2014) (foto: <http://www.cestyapamatky.cz/kolinsko/kolin>)

Bohužel málokdo si tehdy uvědomoval urbanistickou hodnotu a kvalitu měst. Bylo zde ovšem pár výjimek architektů, památkářů, historiků ale i laiků. Například památkáři Dobroslav Líbal a František Kašička, kteří v 60. letech usilovali o zachování městské čtvrti kolem dnešního náměstí Míru v České Boleslavi. Nebo taktéž vyšla uvědomělá kniha architekta Bohuslava

Fuchse – Nové zónování v roce 1967, kde doporučoval použití historických jader vesnic a městeček kolem velkých měst jako kulturní a společenská města nových sídlišť. **1)**

Na rozdíl od předešlých případů si, například v Mikulově architekti Otakar Oplatek a Evžen Šteflíček, dokázali prosadit své. V těsné blízkosti historického centra navrhli řadu dvou a tří podlažních bytových domů se šikmou střechou. Stanovili podmínky, že nové objekty musí odpovídat památkově chráněnému historickému jádru města a vyhovovat státní památkové rezervaci jak v urbanistickém celku, samotné hmotě i materiálu. Kladli tedy důraz na sklon a polovalbu střech, štíty, římsy, okenní otvory, střešní krytinu a další. Došlo k tedy úpravě typových prvků, aby odpovídaly podmínkám. **3)** Výraz domů i jejich úspornou výzdobu ovlivnily požadavky socialistického realismu, z jehož inspiračních zdrojů se architekt přiklonil k renesančním formám. Ocenil to ve svém komentáři v časopise Architektura ČSR i Karel Strejc: „Velmi dobře působí čtvercové členění oken, u kterých je zachován typový rozměr. Sdružováním oken, vertikálně členěných na tři pole, do větších ploch bylo dosaženo bohatších vztahů ve hmotách i otvorech, avšak s jistým nádechem severské renesance, který je znát hlavně ve štítových fasádách.“ **3)**



Mikulov, sídliště pod zámeckým vrchem na místě bývalé židovské čtvrti (foto: google earth)

Případ z 60.let, kdy architekt usoudil, že bude lepší a lacinější historické čtvrti dobře opravit, než je zbourat a stavět na nich novou zástavbu, se udál například v italském městě Urbino. Architekt Giancarlo De Carlo si tehdy velmi šikovně dokázal poradit se stávající zástavbou, opravit ji, využít a vhodně doplnit novými objekty.

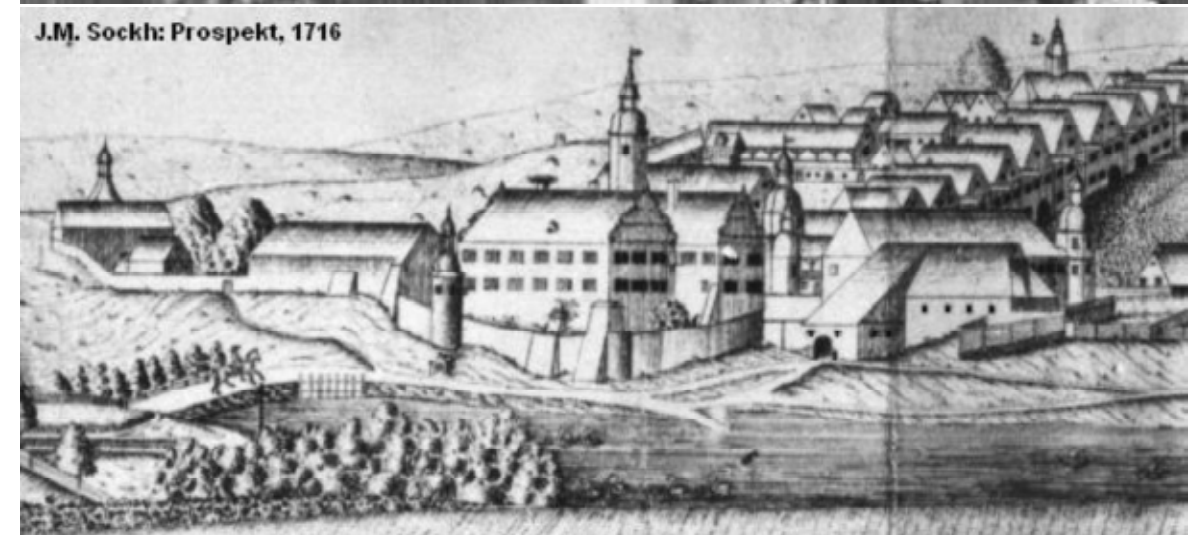


Urbino, architekt Giancarlo De Carlo, (foto: <https://www.aibuildingslibrary.co.uk/projects/display/id/937>)

V případě města Toužimi se nachází panelové sídliště v těsné blízkosti od historicky významného areálu goticko-renesančního zámku s pivovarem, v blízkosti náměstí, na místě původní zámecké zahrady. Tomuto sídlišti mimo zmíněné objekty ustoupil i hřbitov, kostel (gotika), několik stodol, bývalá továrna na obuv, bývalá židovská čtvrť a část předměstí s historickými stavebními památkami. Jednalo se o starou, ve většině případech neudržovanou zástavbu, na místo níž bylo roku 1988-1989 vystavěno právě zmíněné sídliště se 171 byty.



J.M. Sockh: Prospekt, 1716



Toužim – historický areál a okolí (<http://www.pamatkyaprirodakarlovarska.cz/touzim-hrad-a-zamek/>)

Možná východiska

Nevšímat si toho a zachovat existující rozhraní

Dnes o několik let později od výstavby panelových sídlišť se začíná uvažovat o panelácích jinak, než tomu bylo dříve. V 60.-70. letech byly potřebné byty a kde bylo místo, tam se postavily. Ne vždy došlo na to, že by bylo vhodné nějak více řešit historické lokality, přimknutí nové zástavby k nim nebo opravování historických budov. V dalším období převládal názor, že panelák je zlo, které nechceme, ale ty byty stejně potřebujeme. Co tedy se sídlištěm? Nechtěné dědictví? Nyní se s delším časovým odstupem začínají objevovat názory, že panelová zástavba odráží důležitou historickou etapu, dokazující náš historický vývoj, tak proč se jí zbavovat? Měli bychom přijmout minulost takovou, jaká byla i s tím co nám zanechala. U některých vydařenějších stavebních zásahů se dokonce uvažuje o ochraně. Jak tedy k takovým objektům přistupovat, stojí-li necitlivě v blízkosti historického jádra nebo významné památky.

V případě Toužimi, jedna z možností přístupu je zde sídliště zachovat, právě jako ukázkou historického vývoje urbanismu města a minulého režimu. Lidé ze sídliště mají krásný výhled na historický areál, mají to kousek na náměstí, tedy velmi blízko do centra města. Díky této poloze nefunguje sídliště pouze jako monofunkční „noclehárna“, ale spíše jako „klasické“ bytové domy, které mají vše v dochozí vzdálenosti, jelikož jsou blízce propojeny s občanskou vybaveností. Ovšem pohled ze zámku na sídliště je bohužel dost nevzhledný. V tomto případě by velmi záleželo nejen na funkčním využití historického areálu. V případě, že by zde byla třeba škola nebo další byty, pravděpodobně by rozhraní mezi historickými stavebními etapami nepůsobilo tak násilně.

Ovlivnit zacházení s památkou sousedící s modernou nebo alespoň reagovat na ni

Nicméně kontrast mezi modernou a historickým areálem je opravdu nevzhledný a necitlivý kvůli vyšší podlažnosti, nepromyšlenému urbanistickému konceptu, strohosti a anonymitě výrazu fasád. Nemluvě o tom, že novodobá barevná úprava fasád kontrastu vůbec nepomáhá. Tedy v případě, kdy moderní stavby sousedí s historickým jádrem nebo památkovým objektem, měly by na něj určitým způsobem reagovat, ne ho ignorovat.

Existuje několik možných způsobů jak k novostavbám v historickém prostředí přistupovat. Například vytvoření kopie zaniklé stavby (vhodnější, když máme dochovanou kvalitní dokumentaci), vytvoření parafráze k předešlé stavbě (nová stavba nezastírá, že se jedná o nový objekt, současně však zachovává některé charakteristiky zaniklé stavby) nebo jako tomu bylo i v případě moderny – vytvoření nového „tvůrčího“ díla, které nemusí vycházet ze specifických znaků předešlé stavby, která stála na dotyčném místě. Možností přístupu je v tomto případě několik a navzájem se liší mírou ohledu k okolí.**2)** Mezi možné přístupy patří například historizující pojetí, kdy se nejedná o přesné napodobování historických fasád, ale spíše o jakýsi nadslohový či někdy spíše bezslohový, v každém případě však tradiční způsob ztvárnění fasády. Nejedná se sice o příliš tvůrčí architektonické řešení, ale velmi dobře se začleňuje do téměř jakéhokoliv historického prostředí (taková stavba by však měla obsahovat něco čím bude patrné, že se jedná o novou stavbu).**2)** Dále kontextuální pojetí – takový objekt vědomě navazuje na tradiční architektonické postupy z hlediska utváření hmoty, formy i

použitých materiálů a reaguje vstřícně na kontext místa, jímž se inspiruje. Usiluje o citlivé začlenění do existujícího kontextu a omezuje případné negativní rysy prostředí. Takový postup má blízko k parafrázi, ale tato parafráze není nutně vztažena na přímou inspiraci stavbou, která na tomto místě dříve stála. **2)** Další možností je princip založený na kontrastu – právě tento způsob byl proklamován v 70. a 80. letech dvacátého století. Navrhování novostaveb kontrastních ke stávajícím historickým objektům bylo obvykle podporováno jak ve studijních materiálech pro projektanty, tak i ze strany památkové péče. Dělo se tak pod vlivem úspěchů funkcionalistické tvorby před polovinou dvacátého století. Zneužití či zplanění funkcionalismu a obecně modernismu vyvrcholilo koncem sedmdesátých let, kdy podobu nově stavěných sídlišť ovlivňovalo velké stavebnictví s důslednou typizací několika málo druhů výrobků a jejich sestav. Kompozice celků byla předurčena možnostmi stavební techniky, což však mělo onen katastrofální dopad na historické prostředí. Z toho plyne ponaučení, že do památkově chráněných území by neměly být obecně navrhovány objekty, u nichž dominuje užitková funkce, založená na velkoformátové typizaci. Tím jsou míněny jak prodejní objekty komerčních řetězců, tak skladové či výrobní stavby. **2)** Novostavba může být ale také navržena neutrálním způsobem, což se uplatňovalo třeba na některých stavbách z 60.-80.let s cílem zapadnout do historického prostředí. Jedná se o záměrně bezzdobné stavby, vesměs tradiční hmoty, s hladkou fasádou a rozměrově tradičními, avšak typovými okny. Tyto stavby zásadně nenarušují historické prostředí, ale zároveň jej ani nijak neobohacují. **2)**

Sídliště v blízkosti historické zástavby má tedy ve většině případů vyloženě ignorující pojetí. Ať už jde o urbanistické rozložení (respektování nezastavitelných ploch, historická stopa, dominanty města, atd.) nebo o samotný architektonický návrh (hmotový koncept, podlažnost, materiály, v posledních letech i barevnost, atd.) Nicméně sídliště se dnes jen tak někde nezbourá. Jednotlivé byty mají již v mnoha případech své vlastníky a množství bytů je stále potřeba. V tomto případě by tedy bylo vhodné nějak zmírnit přechod mezi historickou zástavbou a sídlištěm. Vytvořit postupný přechod například odstíněním sídliště řadou vysokých stromů s parkem, což je ale problém dlouhotrvajícího růstu stromů nebo nějakou přiměřenou zástavbou dotvářející prostředí a příjemnější rozhraní. Problém u takové varianty je, aby nové objekty odpovídaly jak historické, tak i moderní zástavbě. Problém sídliště je, že nemají rozlišené prostory. Není jasné, co je veřejné a co soukromé. Proto by bylo v některých případech na místě dotvořit prostory, což je ale na individuální posouzení každého místa. Dále by měla být na prvním místě změněna novodobá výrazná barevnost většiny fasád sídliště na neutrální.

V Toužimi mi přijde, kromě změny barevnosti fasád, nejvhodnější vytvořit mírnější přechod mezi historickým areálem a sídlištěm. Jelikož sídliště stojí na místě původní zámecké zahrady a z prostoru před pivovarem je parkoviště, je vlastně prostor od zámku neukončený. Není nijak ohraničeno, kde končí prostor zámku – pivovaru a kde už začíná prostor sídliště. Jedna z možností jak na tuto situaci reagovat, je podpořit bydlení v zeleni a vytvořit nový park tak aby spojoval sídliště se zámkem. V další variantě můžeme zvážit, že zámecká zahrada bývala dříve ukončena zdí, která už v současné době není dochovaná. Nabízí se tedy myšlenka tyto prostory jasně oddělit. Vymezit co patří historickému komplexu a co už je prostor sídliště. Navrátit před zámek a pivovar reprezentační předprostor, který bude mít jasně vymezené hranice. Dosáhnout této myšlenky se dá buď postavením nové zdi evokující původní hradbu (ovšem na jiném místě než byla původně, kvůli zastavěné ploše) nebo zde vytvořit nižší

zástavbu, která bude vytvářet postupný přechod mezi dvěma samostatnými komplexy. Tato zástavba by vytvořila ukončený horizont zahrady, odstínila ji od parkoviště sídliště a zároveň vytvořila mírnější přechod výškové úrovně sídliště a zámku. Podél této zástavby by mohly vzniknout zajímavější odstíněné prostory vybízející k posezení, doplněné zelení a vytvářející příjemnou kulisu volného prostoru. Naopak na druhé straně směrem k sídlišti by mohla tato zástavba sloužit pro občanskou vybavenost, kanceláře, obchody nebo jako garáže. Tohle řešení by bylo vhodnější například, že by se historický areál využíval pro nějaké jiné veřejné využití například jako hotel nebo domov důchodců.

Nicméně problém historického kontextu v Toužimi nevytváří jen sídliště sousedící se zámkem, ale také komunikace pod hradním valem v místě původního rybníku.

Přizpůsobit sídliště historickému rázu centra (s obnoveným zámkem)

Další možností jak zmírnit kontrast mezi historickou zástavbou a panelovým sídlištěm je jeho regenerace a úprava. Tento přístup se zdá být výhodnější než bourání objektů, jelikož nová stavba je drahá a při bourání vzniká velké množství materiálu, který je třeba přepravit, zlikvidovat nebo vyrobit. I v minulosti bylo zbourání celého objektu provedeno jen v nejnutnějších případech, kdy už byl objekt opravdu v katastrofálním stavu (neplatí o období moderny). I z ekonomického hlediska vyplývá, že rekonstrukce a adaptace staveb bude v mnoha případech méně nákladná.

Panuji názory, že při takovéto úpravě by měla být věnována pozornost hlavně výškové úrovni zástavby. Často došlo k narušení střešní krajiny a mnohdy můžou i trpět okolní budovy třeba zastíněním. Nevhodná zástavba by mohla být změněna na přijatelné lidské měřítko, odpovídající okolní zástavbě, které je příznivě vnímatelné. Dále by se při regeneraci sídliště mohlo pracovat s typem rozvolněné zástavby a s jejím přizpůsobením se okolí, tedy například blokové nebo řadové zástavbě. V případě sídlišť je problémem všude přítomný veřejný prostor se zelení, která dříve byla chápána jako výhoda, nicméně tyto prázdné plochy jsou většinou jen doplňkové bez využití. Bylo by vhodné tyto prostory nějak upravit, například vytvořením předzahrádek, chodníků atd. Kromě rozložení budov by se mohlo pracovat i se samotnou hmotou a tvarem staveb. Nepíšu vysloveně měnit rovnou střechu na paneláku, ale alespoň přidat více detailů na fasádu, změnit křiklavé barevné provedení, použít různé materiály, atd.**12)** Ale zároveň jak píše R. Švácha: „pokusy o takzvanou humanizaci panelových domů jsou většinou chaotické a architektonicky podřadné. Nasazením pseudobarokního klobouku totiž panelák nepřestává být panelákem, jenom se ještě více zoškliví.“ Podle něj je nesmyslná i myšlenka zahušťování sídlišť. Jelikož hlavní kvalitou sídlišť byly právě otevřenost, volné plochy a zeleň, která budí pocit bydlení v parku. Zároveň si myslí, že už jsme přišli o příležitost, kdy se dalo sídliště měnit k lepšimu, jelikož teď tomu bude bránit mimo jiné velká proměna vlastnických vztahů. **13)**

Jinak

Důležité je si v přípravě regenerace uvědomit fyzickou i morální zastaralost. Původně byla sídliště navrhována pro jednu generaci a následně měla být nahrazena novými objekty. Jejich životnost nás však nadále stále překvapuje. Regenerace sídlišť není zrovna levnou záležitostí. Nemluvě o tom, že naše historická jádra tvořila se svou uliční sítí i s budovami výtvarný celek, stoletími komponovaný a harmonický, který kapitalisté dokázali za poměrně krátkou dobu nenávratně změnit. Vytratila se půdorysná i výšková koncepce. Stojíme v bodě, kdy by životnost sídlišť měla být již u konce, a tudíž se nabízí otázka, zdali by nebylo lepší navrátit historickým městům jejich harmonii. Tedy možná je na čase si uvědomit, že než investovat velké peníze do oprav sídliště, bylo by vhodnější brát naše historická jádra celistvě a znovu uplatnit jejich kompoziční, urbanistické i architektonické hodnoty. Předmětem ochrany památkové péče nejsou pouze jednotlivé významné budovy, ale město jako jednotlivý stavební organismus, v půdorysu i ve výstavbě, se všemi uličními prostory. Pořád se zachovala podstatná část většiny historických jader a bylo by škoda neusilovat o jejich záchranu a odstranění neblahých zásahů. **14)** Každé město je svou urbanistickou kompozicí jedinečné a originální a je na architektovi aby tuto jedinečnost pochopil a podřídil se jí ve svých projevech. Tak se tomu dělo po celá staletí ať již vědomě či nevědomě. Nicméně v posledních 100 letech napáchalo právě opomíjení těchto základních zásad nejvíce škod a města byla narušena nehodnotnými stavbami bez jakékoliv vyšší koncepce. Panelové domy i proto působí tak neurčitě a rozpačitě, že jejich bezduchá uniformita jim dovoluje postavit je kdekoliv. Všude však zůstávají cizí, bez jakéhokoliv vztahu ke starému městu a jeho prostředí. **14)** A proto, když to bude aspoň trochu možné, stálo by za to zvážit, zda už panelová sídliště nedožila své a není na místě se jich zbavit a napravit co jsme za minulá léta napáchali. Například v Německu je demolování panelových domů běžné. A možná právě teď nastává ta nejvhodnější doba i u nás. Například v Kutné Hoře došlo v roce 2013 k demolici nevhodně umístěného výškového domu.

Demolice sídliště by dle mého uvážení nejvíce prospěla i Toužimi. Bohužel výstavba bytů sídliště na Zámecké zde byla dokončena až v letech 1988-1989 a je zde celkem 171 bytů. Z čehož plyne, že životnost sídliště byla plánovaná přibližně ještě na dalších dvacet let a bylo by nutné někde vytvořit nové byty jako náhradu za stávající.

Příklady variant přístupů u nás i ve světě

Například Josef Pleskot si dal za cíl, při regeneraci panelového sídliště na Komenského náměstí v Litomyšli, v letech 2001-2002, hlavně integraci sídlištní zástavby do historického města a vytvoření vzájemných komunikačních vztahů. Chtěl toho dosáhnout obnovením kvalit ideálů moderního města – přítomností zeleně a zároveň tím obohatit historickou část. Stál si za názorem, že úprava vzhledu panelových budov není tak podstatná, jako právě plochy mezi nimi. Modernistické řešení urbanismu a architektury sídliště bylo poměrně jednoduché. Obchodní středisko, vytvořené typovými prefabrikáty, uzavírá prostor náměstí, ale také vytváří bariéru pro sídliště. Samotné sídliště je tvořeno šesti panelovými domy, mezi nimiž je volná plocha pro parkování. Pleskot změnil vnitřní plochy sídliště, dříve využívané jako parkoviště, dostavbou polozapuštěných garáží s hřištěm na střeše a nechal zpevnit břehy řeky Loučné, které dříve nebyla věnována pozornost, a využil je jako rekreační promenády. Nový komunikační rastr měl zpřístupnit sídliště z více míst. Zároveň běží, rovnoběžně s podélnou historickou osou, cesty mezi paneláky převážně pěšího charakteru, uvolňující dosavadní uzavřenost sídliště a na kolmo tyto cesty protínají silnice. Prostor mezi cestami je navržen pro rekreační účely s různým typem povrchů. Taktéž je zde vysázeno mnoho stromů, které sjednocují prostor mezi plochami a budovami sídliště a propojují jej s historickou zástavbou a okolní krajinou.**15)**

Poučným případem zacházení s památkami a modernou je i například osud berlínského Paláce republiky jak jej popisuje Petr Kratochvíl: Stavba byla dokončená v roce 1976 na místě původního Hohenzollernského zámku, který byl za války vážně poškozen a v roce 1950 spíše z ideologických důvodů zbytečně stržen, ale prý to bylo přijato pozitivně. Pak ale bylo rozhodnuto dům zbořit a jako hlavní důvod se uváděl azbest v konstrukci budovy. Oponenti ovšem tvrdí, že problém azbestu šlo řešit i jiným způsobem než úplnou demolicí. V roce 2002 se německý Bundestag usnesl postavit na uvolněném místě tzv. Humboldtovo forum, hmotově a vnějšími fasádami replikující dávný zámek. Z toho plyne ponaučení: při zvažování, zda se zbavit některých stop minulosti, asi nelze opomíjet ani to, jaká přítomnost její místo zaujme. Někdy i zachování průměrné architektury může zabránit ještě horším věcem.**16)** Podobný případ se udál v Postupimi, kde došlo k demolicí železobetonové stavby obchodního centra a na jejím místě bude postavena replika původního pruského paláce, kde bude sídlit braniborský parlament.

Záslužným případem u nás je zásah v Havlíčkově Brodě, kde došlo z estetických důvodů k odstranění paneláku, který stál v těsné blízkosti historického centra a narušoval tak urbanistický ráz města. K výstavbě panelového domu v Havlíčkově Brodě došlo v roce 1982, v ulici mezi Havlíčkovým a Smetanovým náměstím, v rámci celoplošné asanace středověkého centra Havlíčkova Brodu. V roce 1995 byl tento objekt označen, v územním plánu i v programu regenerace památkové zóny, jako hrubá urbanistická závada a do budoucna se počítalo s jeho demolicí. **11)**



Havlíčkův Brod – nevyhovující panelový dům (foto: <http://www.archiweb.cz/news.php?action=show&id=10237&type=1>)



Havlíčkův Brod - (foto - <https://www.archiweb.cz/news.php?action=show&id=10990&type=1>)

U nás k takovému činu dochází velmi ojediněle, na rozdíl od Německa, kde k tomu došlo už ve více případech. Například ve východním Německu, kde žila asi třetina obyvatel v panelových domech, zůstalo po sjednocení kolem 1,3 milionu bytů volných. A tak německá vláda neustále řeší jak se sídlištní zástavbou naložit. Paneláky se podařilo odstranit taktéž z centra Lipska a Berlína. Ve čtvrti Mitte se snižovala výška paneláků a dělaly se nové fasády. K bourání panelových domů dohází i v západoněmeckých městech, například v Mnichově. **11)**

Německá vláda na demolice věnovala desítky miliard eur z programu přestavby měst na východě. Odborníci z technické univerzity v Berlíně přišli s projektem uplatnění panelové výstavby pro stavbu nových vícepatrových domů a rodinných vilek. Použití starých panelů prý přijde až o 30 procent levněji, než když se staví z konvenčních materiálů. Panely z německých sídlišť jsou prý navíc velmi zachovalé. **11)**

Volba řešení v mém projektu – rozhodnutí o konceptu s výsledkem úvahy

Problém ozdravení měst nespočívá pouze v urbanistické a architektonické asanaci, ale i v řízení jejího dalšího růstu a v regeneraci dosavadní zástavby...Hodnota a půvab našich měst není v několika významných solitérech, které stojí v hradebním obvodu, ale v celistvé urbanistické a architektonické kompozici. **14)** Při řešení problému rekonstrukcí a asanací nenese projektant jen pouhou odpovědnost pracovníka, který vytváří současná díla, ale má především odpovědnost za architektonická díla, vytvořená minulostí, jinou společností a jinými autory. Projektant asanačních úprav jednotlivé budovy či urbanistického celku přejímá a zhodnocuje tento umělecký odkaz společnosti minulé, pro společnost současnou i budoucí. Nikde nejsou dialektické souvislosti tak pronikavě zřetelné, jako v tomto tvůrčím procesu.**14)**

Bohužel panelové domy tu stojí již několik let a za tu dobu se změnily i například majetkové poměry, kdy byty jsou rozprodány do soukromého vlastnictví. Většina lidí si zvykla na bydlení v paneláku na sídlišti a zároveň je to pořád nenahraditelná varianta levnějšího, dostupného bydlení. Tudíž možnost odstranění či úpravy sídliště není nejen z ekonomických důvodů tak jednoduché. Zároveň však není správné tuto urbanistickou situaci – přechod mezi panelovým sídlištěm (na místě původní zámecké zahrady), historickým areálem a silnicí (na místě původního rybníka) ignorovat. Je potřeba vytvořit příjemnější rozhraní a oddělení odlišných provozních prostorů.

Co se týče mého uvážení, jak naložit s urbanistickou situací v historickém jádru města Toužimi, přikláníla bych se k razantnější variantě, zbourání, jelikož můj projekt slouží jako ideová výhledová studie, kde se nezabývám toliko vlastnickými vztahy, ale spíše obecným přístupem zacházení s památkami. Neboli, kde jinde by měly vznikat optimistické, idealizované návrhy, než na akademické půdě. Nicméně v toužimském sídlišti žije přibližně polovina města. Jedná se o téměř 400 bytů, a to by ani v neoptimističtější návrhu nebylo reálné. V tomto případě navrhuji nechat sídliště dožít a v rámci územního plánu dotvořit důstojnější a harmonické městské jádro s důrazem na zachované památkové objekty zámku a pivovaru a dokoňovat k nim zámeckou zahradu. Zvýšit tímto zásahem atraktivitu a turismus města a stávající bydlení v panelových domech vyřešit nově zástavbou, která by respektovala tradiční zásady města.

V mém návrhu tedy počítám se zachováním sídliště do doby dožití, s obnovením historických objektů a vytvořením alespoň mírnějšího přechodu mezi těmito vývojovými fázemi výstavby města. Této varianty bych dosáhla výstavbou předělovacího objektu mezi sídlištěm a pivovarem v ulici Na Zámecké. Historický areál by tím dostal jasně vymezený reprezentativnější prostor, jeho zahrada by měla lépe ukončený horizont a nebylo z ní vidět parkoviště a sídliště. Zároveň by došlo k odstínění sídliště a lepší orientaci, co je veřejný prostor a co ne.

LITERATURA:

1) – Švácha Rostislav. Stará města, panelová sídliště a denní tisk, 1960-1989, Zprávy památkové péče, r. 75/2015, č.4, str. 350-356

2) – Novostavby v památkově chráněných sídlech, Karel Kuča - Věra Kučová – Karel Kibic, Národní památkový ústav, 1.vydání, Praha 2004 ([str.6; 9; 20-24](#))

3) – Paneláci, Padesát sídlišť v českých zemích, Skřiváňová – Švácha – Novotná – Jirkalová, 2016 ([str.9; 18-19; 31; 33; 117; 123; 295; 367](#))

4) – Architektonické řešení panelových budov, ČSVTS Praha 1988, Panelové domy – přítomnost a budoucnost, Ing. arch. Radomíra Sedláková, CSc. Svaz českých architektů, str. 44-46

5) – Rekapitulace sídlišť, Rostislav Švácha, Stavba VII, 2000, č. 5, š. 36-41 ([str.36; 37-38;39](#))

6) – Architektonické řešení panelových budov, ČSVTS Praha 1988, Panelové domy – přítomnost a budoucnost, Ing. arch. Radomíra Sedláková, CSc. Svaz českých architektů, str. 44-46

7) – Nekamenujte architekty, Bohumír Bobák, starosta města Orlová, Stavba VII, 2000, s. 54-57 ([str.54](#))

8) – Architektura bez architekta?, V. Králíček, Umění a řemesla XXVIII, 1986, č. 3, s. 32

9) – Šokující pravdivost paneláků: důvod k obdivu nebo nenávisti? Rozhovor Lucie Zadražilové s Ladislavem Lábusem, ERA 21 o architektuře víc!, 1 09-panelový dům po 20 letech, s. 47-52

10) – Karel Mrázek, Karel Thér, Prosek, Stavba VII, 2000, s. 58-61 ([str.58](#))

11) – Horáček Martin, Za krásnější svět, tradicionalismus v architektuře 20.a 21.století, 2013

12) - TS Regenerace panelových bytových objektů z 50.-60. let. 12/89

13) - Švácha Rostislav – druhý život pro sídliště, rozhodl jsem se zůstat na sídlišti, s. 55-57

14) – Rekonstrukce historických měst. Státní památkový ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů, 1956 ([str. 8-9; 11-12; 26; 28](#))

15) – Regenerace panelového sídliště Komenského náměstí v Litomyšli, Josef Pleskot, AP Atelier, ERA 21 o architektuře víc!, 1 09 – panelový dům po 20 letech, s. 35-37

16) – Obnova památek 2011, Co s architekturou 60.a70.let 20.století?, studio Axis. Petr Kratochvíl, Filozoficko-historický pohled na blízkou minulost, str. 5-8 ([str.8](#))

* ERA 21 o architektuře víc!, 1 09 – panelový dům po 20 letech. Revitalizace sídliště v německém Leinefelde, Stefan Foster, s. 17

* Kohout M. – Tichý D. – Tittl F. Specifika a možnosti adaptace sídliště, Česká komora architektů, Bulletin/15.2015, roč. 20, č.1, s.67-69

* Mgr. Koukalová M.F. Historie paneláku. Časopis art+antiques, str. 58-60

* Ševčík O. – Beneš O. Architektura 60.let „Zlatá šedesátá léta“ v české architektuře 20.st., Praha 2009

* Kimberly Elman Zarecorová. Utváření socialistické modernity – Bydlení v Československu v letech 19451960, Academia Praha 2015

* Zounek František. Jeden z pohledů na bydlení v panelových domech, Stavba VI, 2000, s. 42-46

* Kohout M. – Tichý D. – Tittl F. Sídlíště jak dál? Praha 2016

NÁVRH

Průvodní zpráva

Diplomní projekt:	Revitalizace historického areálu v Toužimi
Vypracovala:	Bc. Lucie Divišová, LS 2018, modul památkové péče
	FA ČVUT, Ústav památkové péče
Vedoucí práce:	prof. Ing. arch. akad. arch. Václav Girs a (návrhová část)
	doc. Ing. Michael Rykl, Ph.D. (část SHP)
Konzultace:	Ing. arch. Martin Čtverák
	Ing. arch. Tomáš Efler
	Doc. Ing. arch. Milena Hauserová, CSc.

1 Identifikační údaje objektů

Název objektu:	Dolní zámek, Horní zámek – Janův hrad, pivovar v Toužimi
Kraj:	Karlovarský
Okres:	Karlovy Vary
Obec s rozšířenou působností:	Karlovy Vary
Adresa:	Sídlíště 428
Číslo popisné:	1
Katastrální území:	Toužim, číslo k.ú.“ 767948
Číslo parcel:	se st. P.č.1
GPS:	50°3’38" s. š., 12°59’6" v. d.
Evidenční číslo KP v ÚSKP:	18873/4-1093 (památkou od: 3.5.1958)
Majitel:	město Toužim

2 Základní charakteristika

2.1 Stručný popis lokality

Město Toužim se nachází ve zvlněné krajině mezi Karlovými Vary a Plzní v okrese Karlovy Vary, v nadmořské výšce kolem 612 m n.m. Město o přibližně 3700 obyvatelích se rozkládá směrem na východ od řeky Střely. Středem města prochází bývalá hlavní trasa mezi Karlovými Vary a Plzní, v současnosti odlehčena městským obchvatem. Centru města dominuje rozměrné lichoběžníkové náměstí, které křížuje bývalá hlavní silnice. Na náměstí je zastávka autobusu v obou směrech. Starší zástavba se rozrůstala podél této komunikace a směrem na jihozápad. Hranice starší zástavby částečně vymezují stopy po městském opevnění, zaniklé vodstvo, a terén. Nalevo od náměstí se rozkládá na svažitém terénu historický areál sestávající z budov horního a dolního zámku, pivovaru a částečně dochovaného poplužního dvoru s hospodářskou budovou. Směrem na jihovýchod od náměstí stojí kostel sv. Jana Křtitele. Mladší zástavba je rozvinuta především severovýchodním směrem a představuje solitérní sídlištní zástavbu a zástavbu rodinnými domy z 20.století.

Historický areál, původně proboštství je situován na západní straně města při původní hlavní komunikaci na návrší svažujícím se k řece Stře. Objekty byly opevněné a obehnané hradebními příkopy. Následný rozvoj areálu probíhal směrem od řeky Střely. Východně od nejstaršího objektu, Janova hradu, nebo Horního zámku se nachází mladší zámek a severně od hradu je pivovar. Poplužní dvůr s hospodářskými objekty se rozkládal směrem na východ. Do dnes je dochovaná pouze jedna stavba z původního dvora. Severně nad areálem se rozkládala rozlehlá zámecká zahrada, která bohužel padla za obět spolu s poplužním dvorem při výstavbě sídliště. Rozsáhlé sídliště dnes tvoří severní

hranici historického areálu. Jižním směrem od areálu se nacházel, dnes zaniklý, zámecký rybník, na jehož případnou revitalizaci již vznikl projekt.

2.2 Stručný popis stavby

Řešený areál sestává z bývalého Janova hradu, neboli Horního zámku (původně proboštství) s částečně dochovanou hradební zdí. Dále mladšího Dolního zámku, budovy pivovaru a zčásti hrázděného objektu tvořící část bývalého poplužního dvora. Horní zámek má kořeny pravděpodobně od 12. století, kdy bylo na tomto místě proboštství milevských premonstrátů. V listinách se však připomíná až v roce 1354. Pravděpodobně na místě proboštství vznikl pozdější Janův hrad. Je to obdélná stavba, vystupující do nádvoří krátkým křídlem. Větší část hradu je podsklepena gotickými a renesančními sklepy. Postupem času došlo k vytvoření nádvoří uprostřed dispozice, z původně zastřešeného prostoru. Pod hradem se zachovaly zbytky hradeb a bašt, které zde vytvořily opevněnou terasu. Po roce 1538 byl starý hra rozšířen a byly položeny základy nového zámku.

Dolní zámek má trojdílnou dispozici otevřenou na západ, směrem k hradu, kde vzniká nádvoří uzavřené ze severu zdí a z jihu hradbou. Uprostřed dispozice zámku se nachází průjezd z náměstí. Zámek je patrový zastřešený sedlovou střechou s námetky. Jižní křídlo je částečně podsklepeno s jedním vstupem přímo z nádvoří a druhým, dnes rozpadlým schodištěm z jižního křídla. Dispozice objektu jsou primárně dvouraktové, na dvorní straně s úzkým traktem původně arkádové chodby. K níž je připojeno schodiště v severním křídle. Další schodiště se nachází uprostřed dispozice přístupné z místnosti vedle průjezdu. Na dvorní straně, v jižním koutě, bylo původně schodiště, dnes však zaniklé. Přízemí je z větší části klenuté, převážně valenými klenbami s výsečemi, v patře jsou místnosti plochostropé.

K zámku jsou na severní straně připojeny stavby hospodářského dvora. Z dochovaných je to pouze původní objekt konírny a část chlévů. Původně byly součástí hospodářského dvora ještě stáje, sýpka se stodolou, dům správce, a prostor dvora s vodní nádrží. Mezi objektem bývalé konírny (dnes garáží) a hospodářskou budovou (dnes bydlení s restaurací v přízemí) je brána, vedoucí na nádvoří s pivovarem. Na tomto nádvoří stával někdy v 15.století hradní kostel, jehož místo dnes připomíná kaplička sv. Kříže. Vykopávkami byly v okolí kapličky zjištěny zbytky středověkého hřbitova.

Na rozdíl od zámku není pivovar památkově chráněný. Zřízení pivovaru je datováno do období mezi lety 1837 – 1841. Má trojdílnou dispozici tvaru U, s podsklepeným jižním křídlem. Střecha má nový krov i krytinu. Z technologických zařízení pivovaru jsou dochované transmise, kotel, spodní část komína a kovové prvky ve zdech.

3 Zadání

3.1 Část SHP

SHP Janova hradu – Horního zámku, zpracované v roce 2010, je doplněno o vertikální analýzu nejstarší části objektu, s důrazem na výškové úrovně portálů. Vytvoření schéma možných vývojových fází podlahových úrovní.

3.2 Návrhová část

Návrh zahrnuje nové využití budov zámku, pivovaru a plochy dvora. Při řešení rehabilitace byla zachována, respektive akcentována historická celistvost areálu komponováním novostavby. Novostavba se nenachází na místě zaniklých staveb, jelikož urbanismus města se vytvářel směrem právě na místě zaniklých objektů. Novostavba si klade za cíl, aby hmotou, užitými materiály a celkovým

výrazem respektovala stávající budovy a umocnila jejich kvality. Dále je cílem vytvořit oddělený prostor historického areálu a zároveň vytvořit harmoničtější přechod mezi historickým areálem a mladší zástavbou panelového sídliště. (Panelové sídliště navrhují nechat dožít a v rámci územního plánu následně tuto plochu nezastavovat a změnit ji na důstojnější rekreační plochu. Jedná se totiž o prostory původní rozsáhlé zámecké zahrady).

3.3 Stavební program

Hlavní náplní areálu je využití pro kulturní, ubytovací a rekreační účely.

Dolní zámek je z větší části využíván jako městský úřad. Kanceláře jsou navrženy v přízemí i v patře. V přízemí, v jižním křídle bude infocentrum a vinárna, propojená i do suterénu. V jižním křídle zámku se v patře nacházejí velké sály, které budou využívány pro kulturní akce.

Horní zámek – Janův hrad bude zakonzervován a využíván převážně pro expozici. V přízemí budou prostory se stálou expozicí historie hradu a zámku, dále galerie a v místech bývalé kuchyně bude nově čítárna s čajovnou, nevyžadující složité technické zázemí.

Zčásti bude obnoven pivovar, nevyužívající veškeré prostory pro provozy výroby piva, ale bude zde i pivnice, obchod pivovaru, kanceláře, muzeum pivovaru a vzdělávací centrum.

Vedle pivovaru se nachází torzo malého domu, původně snad domu zahradníka. Torzo bude využito jako obálka nově navrženého domu správce s jednoduchou dispozicí.

Novostavba je zakomponována do míst mezi pivovarem a stávajícími domy bývalého hospodářského dvora, tak aby dotvořila celistvost historického areálu. Klade si za cíl obsáhnout veškeré technicky náročné provozy, které by mohly narušit stávající historické objekty. V přízemí je navržena restaurace s terasou na nádvoří a prostory recepce ubytování. V prvním a druhém patře se nachází pokoje, navržené převážně jako jednoduché garsoniery, které by mohly být v případě malé návštěvnosti využívány jako ubytovací jednotky. Díky dokoňování hmoty novostavby zde vznikl nový důstojný prostor nádvoří. Obě nádvoří, jak to u zámku, tak i před pivovarem mohou být využívána pro kulturní akce, trhy či jiné události.

4 Provozní řešení

Areál je členěn terénním zlomem a historickou zdí na dvě části s nádvořím. Terénní zlom představuje historickou stopu po původním hradebním příkopu. Spodní nádvoří je přístupné z náměstí průjezdem ve středu dispozice zámku a směrem od pivovaru přes hrad. Horní nádvoří je přístupné bránou z ulice Sídlíště u náměstí a dále nově navrženými branami z ulice Janova ze severní strany. Další vstup je možný ze západní strany za pivovarem, vedle domu správce. Restaurace v novostavbě bude zásobována z ulice Janova na severní straně, kde se také nachází parkoviště. Pivovar bude mít zásobování ze západní strany, kde se taktéž nachází parkoviště.

Součástí areálu jsou i další funkční objekty, obsahující především provozní zázemí areálu.

V areálu jsou navrženy funkce určené pro posílení kulturního a společenského života ve městě a zároveň umožňují vznik turisticky atraktivního prostředí. U zámku a hradu je vzhledem k památkové hodnotě, včetně zachování autentičnosti, zvolen přístup minimálních zásahů do současné materie, což se odráží ve volbě umístěných funkcí a jejich parametrů.

V zámku budou využívána obě nadzemní podlaží a prostory sklepů. Prostor krovu je z požadavku minimálních zásahů ponechán bez využití, popřípadě jako skladovací prostory. Přízemí zámku obsahuje kanceláře stavebního úřadu, infocentrum, vinárnu a technické místnosti. V patře jsou kanceláře městského úřadu a kulturní sál s kapacitou přibližně pro 40-50 osob, s doprovodným zázemím.

Na protější straně od zámku se nachází hrad, který bude zakonzervován a využíván pro turistické a kulturní účely. Z důvodu zachování památkové hodnoty a autenticity se zde nebudou konat žádné velké přestavby. Prostory budou doplněny o informační tabule o historii města a areálu,

obrazy, fotografie, model areálu, vitríny s nálezovými prvky a mohou být doplněny interaktivními prvky. Pouze prostory bývalé kuchyně – západní křídlo hradu, bude sloužit jako čítárna s malou přípravnou čaje, nevyžadující náročný provoz. Sklepy hradu mají velkou památkovou hodnotu, a proto budou pouze zakonzervovány a opět doplněny pouze o výstavní prvky. Krov hradu je ponechán volný.

Provoz pivovaru bude nově obnoven. V přízemí budou oddělené provozy pro výrobu pivovaru, využívající původní prostory, varny a chladírny. Zachované původní humno a hvozď budou využity pro prostory muzea pivovarnictví. V jižním křídle budou nově využívány původní stáje pro provozní místnosti, kancelář, zázemí zaměstnanců a obchod pivovaru. V patře bude pivnice, z níž bude možné nahlédnout do prostorů varny a chladírny. V severním křídle bude umístěno školící centrum s vlastním zázemím.

Novostavba je navržena jako jednoduchá obdélníková hmota se sedlovou střechou, nepodsklepená, třípodlažní. V přízemí se nachází restaurace se samostatným vstupem pro personál ze západní strany. Hlavní vstup je umístěn na jižní fasádě a z něj je přístupná restaurace a recepce ubytování. Ubytování má taktéž vlastní vstup pro zaměstnance z východní strany objektu. V prvním patře se nachází společenská místnost a 7 apartmánů. Ve druhém patře je taktéž společenská místnost a dalších 5 apartmánů. Apartmány jsou řešeny převážně jako jednoduché garsoniery, které je možné sloučit ve větší, v případě zájmu o větší pokoje.

4.1 Architektonické řešení

Jednotlivé stavby jsou pro orientaci rozděleny do jednotlivých objektů:

Horní zámek – Janův hrad

Dolní zámek

Pivovar

Dům správce

Novostavba

4.1.1 Horní zámek

Hrad je dominantním objektem reálu. Jedná se o velmi vrstevnatou stavbu, obsahující v sobě stavební fáze od gotiky až po současnost. Objekt se v současnosti nachází v mírně zchátralém, avšak stavebně ve velmi dobrém stavu. Nejzávažnější narušení je patrné v „nádvoří“ – středním nezastřešeném traktu, kde je v zemi díra skrz klenbu do sklepení. Objekt byl nedávno opatřen novým krovem. Střešní krytina je však řešena provizorně vlnitým plechem. Navrhují střechu opatřit tradiční střešní krytinou, pálenými taškami. Klenby v jižním křídle byly ve 20. letech zality betonem. Interiéry jsou téměř všude bez podlahové krytiny, stropů (mimo zaklenuté místnosti) a omítek. Objekt má trojdílný půdorys vytvářející již zmíněné malé nádvoří, vzniklé na původně zastřešeném prostoru. Hradu chybí věže, celé horní patro a jižní prodloužení křídla směrem na jih. Vstup do objektu je z prostoru nádvoří – od zámku a od pivovaru. Sklep je přístupný z východní strany, krov ze středu dispozice ze západní strany.

Díky zchátralosti omítek je v současnosti odhalena řada velmi zajímavých nálezů zejména portálů a druhotně použitých prvků. Z jihu je k objektu připojen barokní přístavek.

Západní fasáda hradu působí jednotně, jsou zde použité stejné prvky, na rozdíl od východní fasády, kde každý portál je jinak vysoko s jiným ostěním. Obecně na svislých konstrukcích je velmi pěkně vidět vrstevnatost. Nově budou doplněny prostory o podlahové krytiny vycházející z původních užitých materiálů. Poškození klenby pod nádvořím vzniklém ve střední části bude opraveno a nádvoří bude doplněno dlažbou. Jižní křídlo hradu bude taktéž doplněno o podlahovou krytinu, vycházející taktéž z původního použitého materiálu. Místnost – sál v severovýchodním rohu má velká okna, ze kterých je nádherný výhled do krajiny. Zde bude umístěna čítárna, využívající osvětlení místnosti.

4.1.2 Dolní zámek

Záměrem návrhu bylo výrazně nenarušovat charakter zámku, a naopak jej spíše podpořit a najít mu nové funkční využití.

Objekt zámku sousedí jižní fasádou s prostorem náměstí, kudy je i průjezdem umožněn přístup do objektu a prostoru vnitřního nádvoří. Zámek uzavírá z východní, jižní a částečně západní strany komplex zámeckého areálu. Budova je dvoupodlažní se dvěma křídly doplněná o barokní přístavek na severní straně, který odpovídá svým umístěním i hmotou přístavku u Janova hradu.

Západní fasádu zámku tvoří v přízemí otevřené arkády a v patře zazděné. Ve spodním rohu je arkáda rozpadlá a chybí celý přístavek a část jižního křídla. Fasádu bude opravena a na místě původního přístavku bude nově doplněný objekt se schodištěm a výtahem.

Východní fasáda sousedící s náměstím je členěna patnácti okenními osami v nepravidelném rytmu. Plochy fasády tvoří hladká omítka, členěna plochami se štukem. V nárožích chybí původní věže, které dnes připomíná už jen zesílení stěn. Ve spodní části východní fasády jsou v přízemí zazděné výkladce, které zde byly dodány později a narušují celkovou kompozici fasády. Tyto části budou doplněny replikami oken nacházejících se v patře doplněny ostěním vytaženým ve štku.

Střecha objektu je řešena provizorně černou lepenkou. Navrhují krov opatřit tradiční pálenou taškou. Stropní konstrukce v zámku jsou napadeny dřevomorkou, bude tedy potřeba provést nové stropní konstrukce. Původní dřevěné malované stropní trámy byly sejmuty a zakonzervovány. Po ošetření místností budou opět navráceny na původní místo.

Hlavní vstup do zámku bude z průjezdu, kudy se vchází do prostoru schodiště vedoucí do patra a dále do kanceláře podatelny a na sekretariát městského úřadu. (Městský úřad zde umístí z důvodu, že v současnosti se nachází v budově, která urbanisticky není umístěna nejlépe a nachází se dál od náměstí). Z podatelny jsou dále přístupné další kanceláře úřadu, které mají zároveň i samostatný vstup z nádvoří. Jižním směrem z průjezdu se dostaneme do prostor stavebního úřadu a dalších kanceláří. V jižním křídle je z nádvoří přístupné infocentrum a vinárna zasahující i do suterénu. Patro jižního křídla bude využíváno pro kulturní účely. Bude zde kulturní/multifunkční sál s kapacitou pro cca 50 lidí, foaye s prostory pro cattering a s místnostmi pro účinkující. Ve druhém křídle zámku budou další kanceláře městského úřadu, včetně kanceláře starosty a místostarosty. Dále kuchyňka a hygienické zázemí.

V barokním přístavku na severní straně se v současnosti nachází veřejné toalety, které budou nově upraveny, tak aby odpovídaly požadavkům na bezbariérový přístup.

4.1.3 Pivovar

Objekt pivovaru prošel nedávnou obnovou fasády a krovu. Byl vytvořen projekt za účelem získání dotací na opravu, kde navrhují muzeum formou zakonzervování ruiny střední části. V jižním křídle navrhují informační centrum, restauraci, klubovny a turistickou ubytovnu a v suterénu vinný sklípek. V severním křídle zamýšleli společenský sál a městskou knihovnu. Z dotací nakonec vyšli pouze na zajištění objektu, vytvoření nového krovu a pokrytí omítkami. Omítka je sanační, čistě bílá, což vůbec neodpovídá charakteru památky, navíc celá část přízemí zůstala neomítnuta. V ideálním případě navrhují tuto sanační omítku sejmout a použít tradiční vápenné omítky s přírodním odstínem bílé. Na střechu byla použita černá plechová krytina, která taktéž neodpovídá charakteru historických objektů. Opět v ideálním případě navrhují tuto krytinu sejmout a použít tradiční pálené tašky. Z dotacemi tedy dle mého uvážení nenaložili úplně nejlépe ve vztahu k památce, proto se snažím ve svém návrhu ukázat i jinou možnou cestu přístupu opravy. Omítka pivovaru by měla vycházet z rozboru stávající struktury a barevnosti fasády. Totéž platí pro objekt kapličky na nádvoří.

Navrhují z části obnovit pivovar, jelikož má pivovarnictví v tomto kraji dlouholetou tradici. (Zámecký areál byl kromě piva též proslulý uzeným masem a výrobky z medu, což by se oboje mohlo v areálu odehrávat, formou stánků na nádvoří či včelích úlů v podhradí.) Pro provoz pivovaru bude využívána původní varna, chladírna a ležácké sklepy. Zásobování pivovaru bude probíhat z parkoviště za pivovarem. Bývalé humno a hvozď v severním křídle budou pro svou zachovalost využívány pro muzejní a výstavní prostory pivovarnictví. V patře bude pivnice, kvůli oddělení provozů výroby a konzumu, s kuchyní, kanceláří a zázemím. Z pivnice bude možné nahlédnout z ochozu do dvoupodlažního prostoru varny a chladírny. Nově je zde navržen výtah v jižním křídle, který umožňuje zásobování pivnice a bezbariérový přístup prostor v patře. V severním křídle v patře bude samostatným vstupem přístupné vzdělávací centrum s potřebným zázemím.

4.1.4 Novostavba

Severní okraj horního nádvoří pokračoval do „nijakého“ prostoru sídliště. I sám fakt, že ulice u zámku se jmenuje Sídliště, vedl k vytvoření hmoty právě na místě mezi pivovarem a sídlištěm. V návrhu je počítáno s dožitím panelového sídliště tudíž se budova snaží vytvořit harmonický předěl mezi jednotlivými objekty. Po dožití sídliště by se na jeho místě mohla obnovit původní zámecká zahrada. Objekt si tedy klade za cíl vyrovnat se jak se stávající zástavbou sídliště, tak s případnou obnovenou zahradou.

Novostavba je přidružena k pivovaru a hospodářskému objektu branami, které evokují brány nacházející se v dalších částech přístupu do areálu. Vlastně tak vznikly všechny vstupy na nádvoří ohraničené bránou. Značí to oddělení historického areálu od okolní zástavby, která nijak nerespektuje historické objekty.

Hmotu tvoří jednoduchý kvádr, dvoupodlažní se sedlovou střechou. Vystačil by zde i nižší objekt, ale vzhledem k výšce panelového sídliště vyhovuje vícepodlažní. Díky jednotnému materiálu střešních konstrukcí získá areál větší celistvost a malebnost. Taktéž výhled z nádvoří na pestré barevné omítky sídliště nedodával příliš na kouzlu prostředí. Mezi objekty, na západní a východní straně vznikly úzké uličky podtrhující uzavřenost areálu. Jižní fasáda se otevírá směrem do nádvoří prosklenou plochou restaurace s terasou. V patře jsou použita okna se stínidly vycházející z oken ve střední části pivovaru. Severní fasáda je členěna pouze několika málo okny, osvětlujícími vstupy do pokojů a chodbu, kvůli uzavřenosti směrem k sídlišti.

Pokoje ve vyšších podlažích jsou přístupny z chodby na severní straně dvěma schodišti a výtahem po stranách dispozice. Zaměstnanci restaurace a ubytování mají vlastní vstupy z bočních stran objektu. Hlavní vstup do objektu je komponován výrazně s terasou z prostoru nádvoří.

4.1.5 Dům správce

Z původního objektu se dochovaly pouze torza obvodových zdí a štíty. Do těchto zbytků stěn bude vložena novostavba s jednoduchou obdélnou hmotou a sedlovou střechou, tak aby vynikly historické stěny. Dům bude mít obývací místnost s kuchyňským koutem a dva pokoje. Dům se nachází na vyvýšeném místě a je z něj nádherný výhled západním směrem do krajiny. Přístup do domu je z východní strany, směrem od pivovaru.

4.1.6 Nádvoří

Spodní nádvoří, v prostoru u zámku a hradu je z východní strany překryto arkádou. Na západní straně je výškový zlom dělený kamennou starou zdí oddělující nádvoří zámku od nádvoří hradu. Ze severní strany je nádvoří ohraničené snad základovou deskou původní galerie propojující hrad se zámkem. Dnes je tato plocha ze stran doplněna barokními přístavky. Z tohoto důvodu se sem nehodí doplnění novými objekty. Plocha galerie bude využívána například pro kulturní akce, jako

podium nebo letní kino. V jižní části přechází nádvoří do prostoru k hradbám. Spodní nádvoří bude vydlážděno a doplněno kašnou. Staré stromy uprostřed nádvoří budou zachovány. Horní nádvoří je nově ohraničené novostavbou a dostalo tak uzavřenější a malebnější podobu, než když původní plocha končila parkovištěm a v nedohlednu sídliště. Z jižní strany je nádvoří ohraničeno travnatou plochou, kde se v minulosti rozkládal lipový sad. Tato plocha bude osázena květinami a bylinkami. Před pivovarem se nachází původní kašna a před budovou hospodářského dvora je kaplička, která poukazuje na místo původního hradního kostela. Rozložení těchto dvou dominant na nádvoří bude doplněné o tři čtverce travnatých ploch, zbytek bude vydlážděný. Staré stromy okolo kašny budou zachovány, nově přibudou stromy u kapličky a na střední travnaté ploše. Nádvoří bude doplněno o lavičky.

4.2 Technická infrastruktura

4.2.1 Vodovod

Areál bude napojen na stávající vodovodní přípojky městského vodovodu. V zámku a v pivovaru budou provedeny nové rozvody vodovodu.

4.2.2 Kanalizace

Areál bude napojen na stávající městskou kanalizaci. Dešťové vody budou likvidovány v rámci areálu (například pomocí vsakování, akumulace pro zahradní využití, aj.)

4.2.3 Vytápění a ohřev teplé vody

Objekt zámku a pivovaru budou napojeny na stávající městský plynovod. Vytápění a ohřev teplé vody je umístěn v prostoru technické místnosti. Novostavba bude vytápěna elektrokotlem umístěným v technickém zázemí.

4.2.4 Vzduchotechnika

Provozy nutně ji vyžadující budou vybaveny systémem vzduchotechniky, jedná se primárně o provozy v novostavbě a v pivovaru, tj. pivnice, restaurace, kuchyně sklady, hygienické zázemí provozní části a ubytování. Strojní vybavení bude situováno v technických místnostech, nebo v půdních prostorech objektů.

4.3 Část stavebně historického průzkumu

Pro objekt zámku a hradu byl zpracován standardní stavebně historický průzkum v roce 1972 a aktualizován v roce 2010. Dále je zpracována historická rešerše, zahrnující výtahy z literatury, archivního průzkumu a soudobá dokumentace. Pivovar nemá dosud zpracován řádný stavebně historický průzkum.

Zpracování části SHP si klade za cíl doplnění SHP z roku 2010 o vertikální analýzu, se zaměřením na výškové úrovně portálů a podlah.

4.3.1 aktualizace dosavadního poznání

V rámci terénního nedestruktivního průzkumu byl prováděn záznam nálezových situací a jejich detailní kresebná a fotografická dokumentace, u kterých bylo následně provedeno vyhodnocení a jejich interpretace v rámci souborného zpracování vývoje. V rámci práce bylo prohloubeno poznání objektu, především etapizaci výstavby, vývoj komunikačního jádra a změny úrovně podlah.

4.3.2 pokus o vyhodnocení vývoje prostorového uspořádání jádra hradu

Pomocí několika řezů nejstarším jádrem hradu, vytvořením modelu a porovnání úrovní portálů a zazděných ostění, jsme došli k utříbenějšímu názoru na možnou podobu komunikačního jádra a jeho postupný vývoj.

4.3.3 Reflexe

Problematika malých šlechtických sídel je v dnešní době aktuálním tématem. Na našem území se nachází velké množství menších sídel, které zůstávají mimo pozornost veřejnosti i přístupu prostředků na údržbu a obnovu. To je zvláště zdůrazněno nezájmem z doby minulé, kdy se nerespektovaly jednak urbanistické hodnoty a jednak ani samotné památky, kdy mnohdy docházelo k nešetrným úpravám i k demolicím. Mnoho památek chátrá, bez snahy jim věnovat péči, například z důvodu ztráty funkčního využití. Tento případ potkal i zámek a pivovar v Toužimi.

Cílem práce bylo vymyslet nové využití a navrhnout novou podobu lokality, vše s důrazem na maximálně citlivý památkový přístup. Pro Toužim by měla obnova areálu znamenat znovuobjevení části své historie nejen zámeckého sídla, ale v podstatě i vzniku celého města. Proto je důležité tyto památky zpřístupnit lidem. Doplnění novostavby je z důvodu uzavření komplexu historických budov a zároveň symbolem, že se nejedná o muzejní exponát, ale že je možné areál dále různými způsoby vyvíjet. Obnova je zvolena se znalostí staršího rozložení a s uvažováním současného urbanismu města. Snaží se přispět k rozvoji například společenského dění města, ke zvýšení atraktivity a turistického ruchu a většímu zájmu o oblast.

5 Normy

Nařízení vlády ze dne 12.prosince 2007, kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, změna 68/2010 sb.

Předpis č. 183/2006 Sb. Zákon ze dne 14.3. 2006 o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Vyhláška č. 268/2009 Sb. Ze dne 19.8. 2009 o technických požadavcích na stavby

Vyhláška č. 398/2009 Sb. Ze dne 5.11 2009 o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb.

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat za vedení, cenné rady a notnou dávku trpělivosti panu profesorovi Václavu Girsovi, docentu Michaelovi Ryklovi za pomoc při práci v části SHP a celkovému pochopení vztahů v hradu. Taktéž paní docentce Mileně Hauserové za pomoc s hledáním konceptuality a s úvahami, jak naložit s urbanistickou situací a nejenak i ostatním pedagogům, a to především z Ústavu památkové péče, kteří mě k této práci po několik let směřovali.

Velké poděkování patří i těm, kteří mi tuto práci umožnili a poskytli potřebné podklady. Jedná se především o pana Jiřího Kokeše, Jiřího Schierla a Michala Nedvídku.

Poděkování zasluží i řada kolegů, kamarádů a rodina s přítelem, kteří mi byli velkou oporou a zdrojem cenných rad i zpětné vazby.

DĚKUJI!



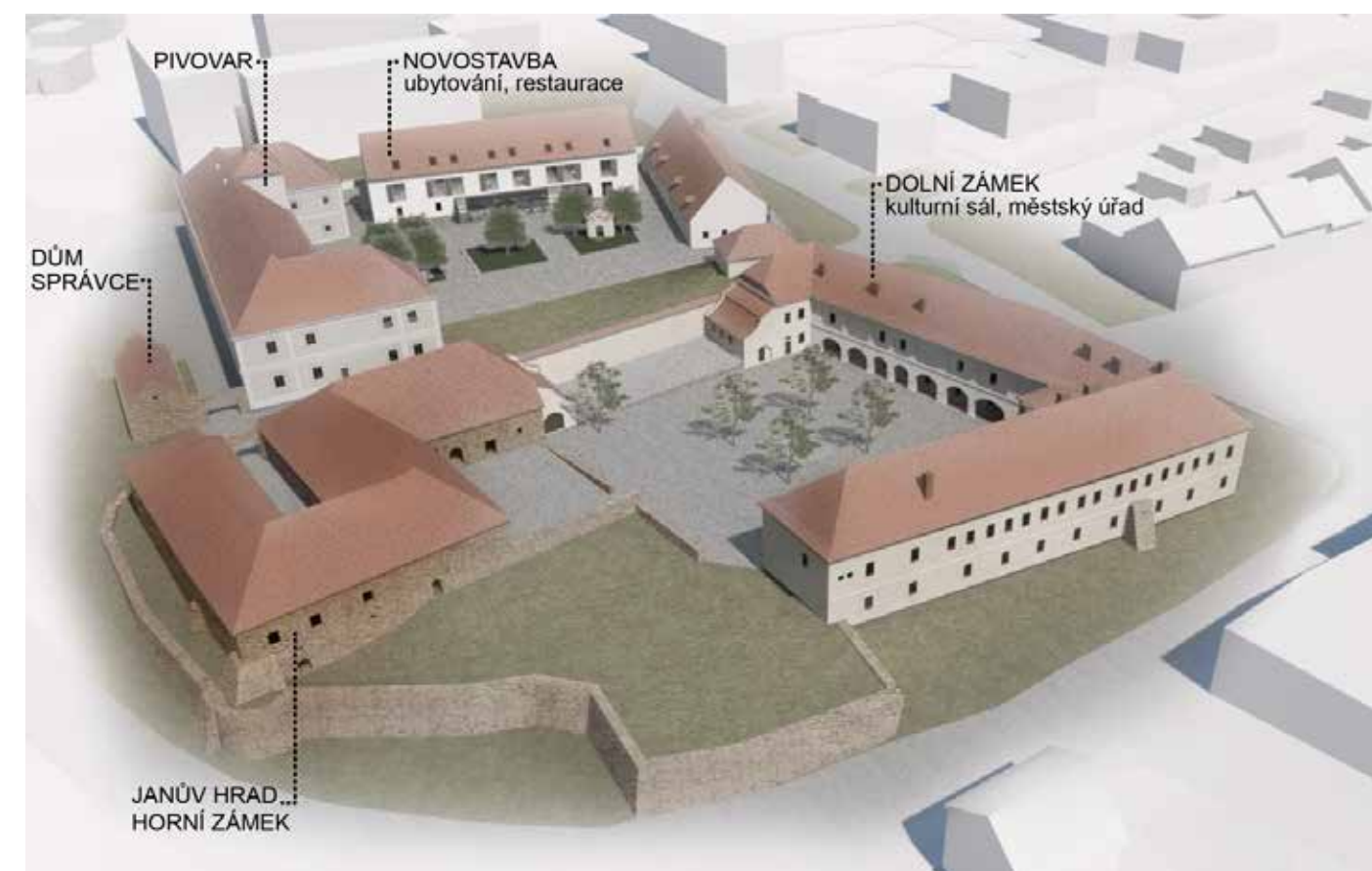
NOVOSTAVBA

PIVOVAR

DŮM SPRÁVCE

JANŮV HRAD
HORNÍ ZÁMEK

DOLNÍ ZÁMEK



PIVOVAR 01.NP

- 1 vstupní průjezd
- 2 varna
- 3 chlazení
- 4 stáčírna
- 5 chodba
- 6 šatna ženy
- 7 toalety ženy
- 8 šatna muži
- 9 toalety muži
- 10 sklad
- 11 zádveř, schodiště, výtah
- 12 obchod pivovaru
- 13 kancelář sládků
- 14 expozice - hvozď
- 15 chodba
- 16 úklid
- 17 schodiště
- 18 expozice - humno, historie pivovaru

DŮM SPRÁVCE 01.NP

- 1 zádveř
- 2 wc
- 3 koupelna
- 4 obývací pokoj + kuchyňský kout
- 5 chodba
- 6 pokoj
- 7 ložnice

HRAD 01.NP

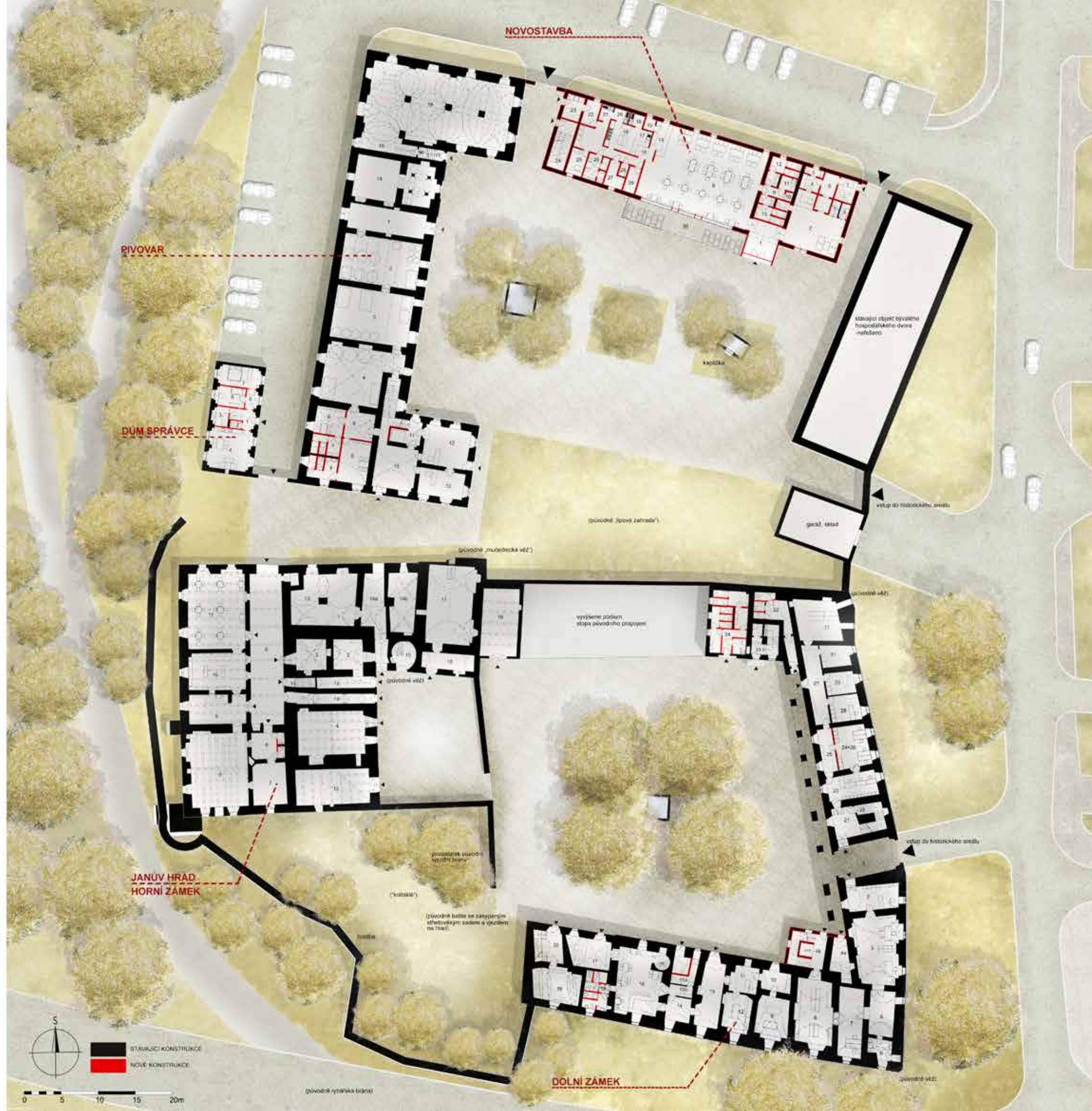
- 1a průchod
- 1b chodba do sklepení
- 1c schodiště
- 2,3,13 expozice (obytné komnaty věvodkyně se "zeleným sálem" + komnaty pro dámy a předstíh s obývacími místnostmi věvodkyně ze Saska - viz 1.kronika)
- 4,12 expozice (komnaty mladšího prince - viz 1.kronika)
- 5 nádvoří
- 6 toalety
- 7 galerie
- 8 galerie
- 9 příprava čaje (zachovaný dymník)
- 10 literatura
- 11 čajovna, čítárna
- 14 a,b expozice (komnaty vévody Julia Jindřicha ze Saska s tzv. "modrým sálem" viz 1.kronika)
- 15 schodiště
- 16 zádveř
- 17 kaple?
- 18 sklad venkovního nábytku

NOVOSTAVBA 01.NP

- 1 zádveř
- 2 recepce
- 3 úklid
- 4 šatna zaměstnanci
- 5 wc zaměstnanci
- 6 sklad
- 7 vstup zaměstnanci, popelnice
- 8 restaurace
- 9 chodba
- 10 úklid
- 11 wc inv.
- 12 dámské toalety
- 13 pánské toalety
- 14 bar
- 15 sklad
- 16 ofis
- 17 bílé nádobí
- 18 černé nádobí
- 19 kuchyně
- 20 čistá příprava
- 21 hrubá příprava
- 22 obaly
- 23 chlazené odpadky
- 24 schodiště
- 25 kancelář
- 26 denní místnost
- 27 sklad
- 28 úklid
- 29 TZB
- 30 terasa

ZÁMEK 01.NP

- 1 průjezd
- 2 kancelář - odbor ŽP
- 3 kancelář - stavební úřad + stavební technik
- 4 černá kuchyně
- 5 zázemí, sklad
- 6 zázemí pro zaměstnance
- 7 správa IT
- 8 archiv úřadu
- 9 infocentrum
- 10 infocentrum
- 11 infocentrum
- 12 infocentrum
- 13 zádveř, zásobování
- 14 sklad
- 15a šatna personál
- 15b wc personál + úklid
- 16 vinárna
- 17 zádveř
- 18 toalety
- 19 sklad nábytku
- 20 schodiště
- 21 schodiště
- 22 úklid
- 23 sekretariát, podatelna
- 24+26 kancelář - pokladna, účetní, mzdová účetní
- 25 chodba
- 27 chodba
- 28 kancelář - správce rozpočtu
- 29 kancelář - tajemník
- 30 kancelář - majetkosprávní oddělení
- 31 sklad úřadu
- 32 wc pro personál
- 33 schodiště + úklid
- 34 veřejné toalety



PIVOVAR 02.NP

- 21 expozice
- 22 ochoz
(dvoupodlažní varna)
- 23 ochoz
(dvoupodlažní
chladárna)
- 24 schodiště
- 25 pivnice
- 26 chodba
- 27 dámské toalety
- 28 úklidová komora
- 29 wc inv.
- 30 pánské toalety
- 31 sklad
- 32 ofis
- 33 bílé nádobí
- 34 černé nádobí
- 35 hrubá příprava
- 36 čistá příprava
- 37 kuchyně
- 38 sklad
- 39 úklidová komora
- 40 chodba
- 41 obaly, odpadky
- 42 wc
- 43 kancelář
- 44 denní místnost
- 45 výtah
- 46 služební výstup
- 47 veřejný výstup
- 48 hvozď
- 49 schodiště
- 50 školící centrum
- 51 zázemí
- 52 wc
- 53 úklidová komora

NOVOSTAVBA**PIVOVAR****DŮM SPRÁVCE****JANŮV HRAD
HORNÍ ZÁMEK****DOLNÍ ZÁMEK****NOVOSTAVBA 02.NP**

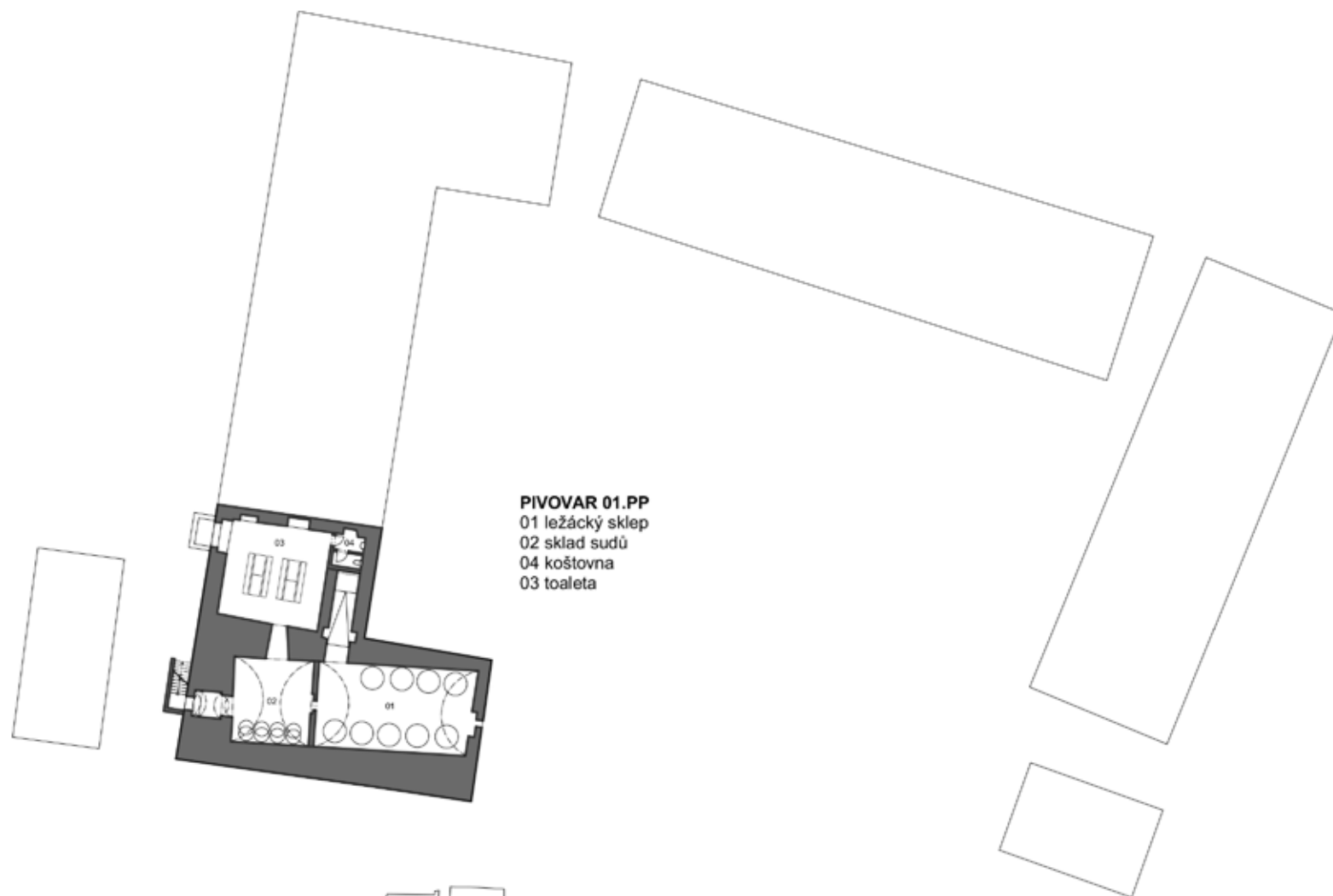
- 31 společenská
místnost
- 32 sklad prádla
- 33 chodba
- 34 zádveř
- 35 koupelna
- 36 apartmán 1
- 37 zádveř
- 38 koupelna
- 39 apartmán 2
- 40 zádveř
- 41 koupelna
- 42 apartmán 3
- 43 zádveř
- 44 koupelna
- 45 apartmán 4
- 46 zádveř
- 47 koupelna
- 48 apartmán 5
- 49 zádveř
- 50 koupelna
- 51 apartmán 6
- 52 zádveř
- 53 koupelna
- 54 apartmán 7
- 55 schodiště

ZÁMEK 02.NP

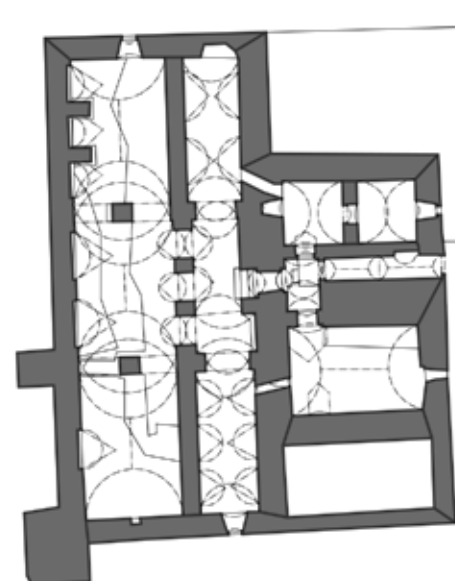
- 35 kancelář - matrika,
evidence obyvatel
- 36 kancelář - vedoucí
DPS, právní odbor
ochr. dětí
- 37 sklad rekvizit
- 38 šatna pro učinkující
- 39 prostor pro učinkující
- 40a sál
- 40b podium
- 41 foaye
- 42 cattering
- 43 salónek
- 44a dámské toalety
- 44b pánské toalety
- 44c wc inv.
- 44d úklidová komora
- 45 šatna
- 46a chodba
- 46b schodiště, výtah
- 47 chodba
- 48 schodiště
- 49 kancelář - sociální
odbor
- 50a chodba
- 50b kuchyňka
- 50c úklid
- 51 kancelář - právník
- 52 kancelář - starosta,
místostarosta
- 53 kancelář -
sekretářka
- 54 zasedací místnost
- 55a schodiště
- 55b dámské toalety
- 55c pánské toalety



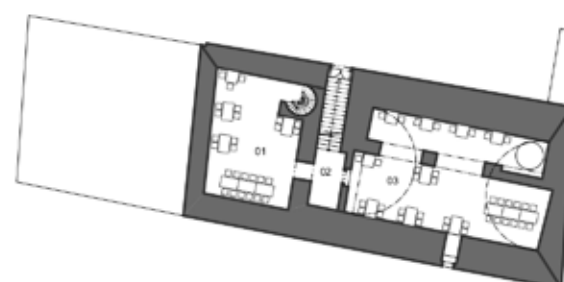
0 5 10 15 20m



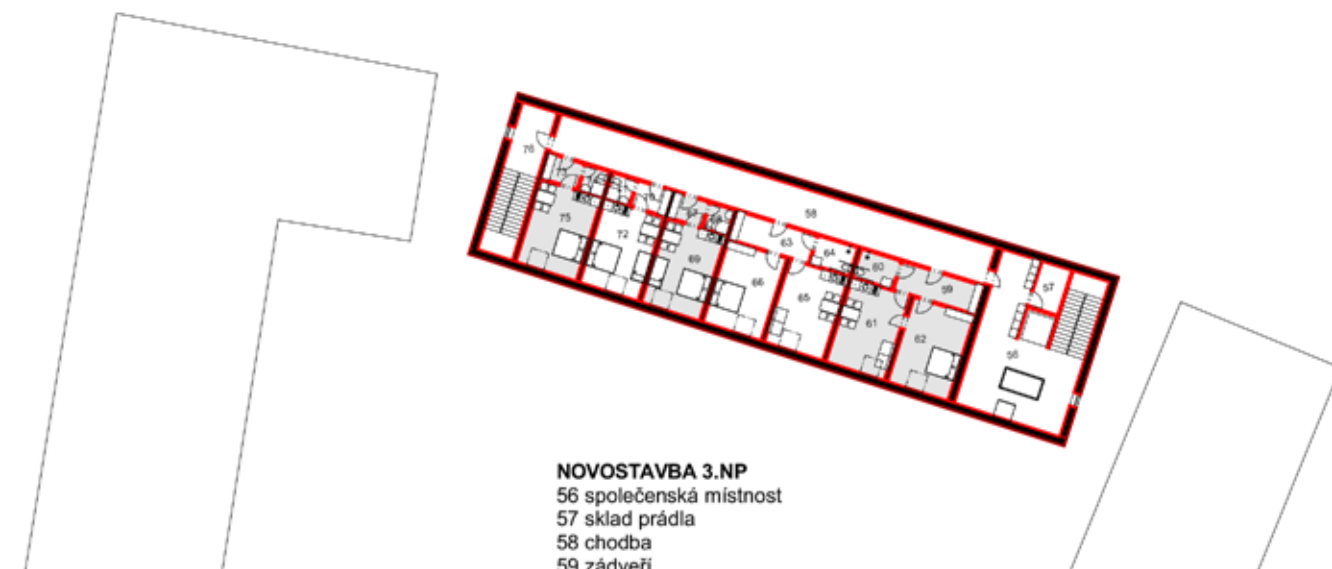
PIVOVAR 01.PP
01 ležácký sklep
02 sklad sudů
04 koštovna
03 toaleta



JANŮV HRAD 01.PP
stálá expozice sklepení

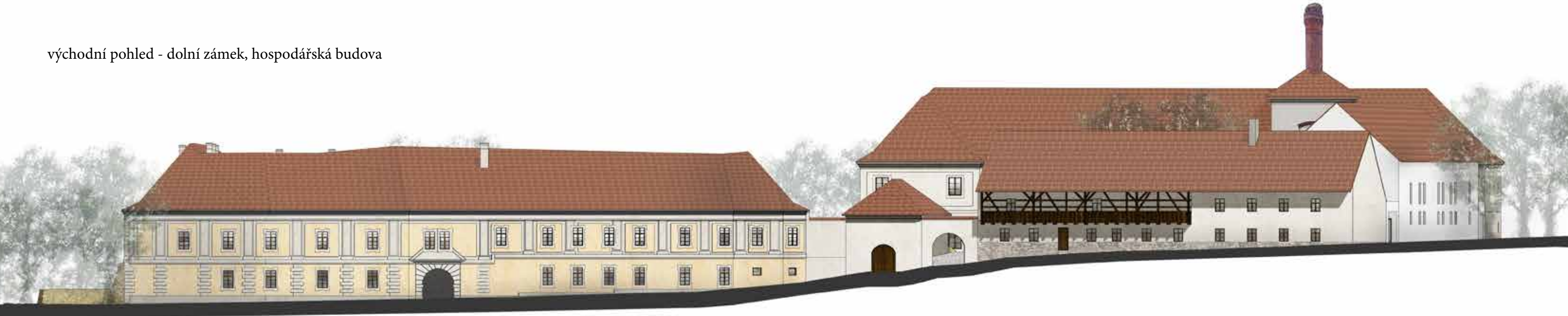


DOLNÍ ZÁMEK 01.PP
01 vinárna salónek1
02 schodiště
03 vinárna salónek 2



NOVOSTAVBA 3.NP
56 společenská místnost
57 sklad prádla
58 chodba
59 zádveří
60 koupelna
61 apartmán 8, pokoj 1
62 pokoj 2
63 zádveří
64 koupelna
65 apartmán 9, pokoj 1
66 pokoj 2
67 zádveří
68 koupelna
69 apartmán 10
70 zádveří
71 koupelna
72 apartmán 11
73 zádveří
74 koupelna
75 apartmán 12
76 schodiště

východní pohled - dolní zámek, hospodářská budova



západní pohled - dolní zámek, hospodářská budova



východní pohled - hrad, pivovar



jižní pohled - pivovar, novostavba



severní pohled - pivovar, novostavba



jižní pohled - hrad, dolní zámek









DOPLNĚNÍ SHP

DOPLNĚNÍ SHP – JANŮV HRAD

Historický areál v Toužimi, který prošel mnoha vývojovými změnami – od probošství, hradu, zámku až k chátrající zřícenině, leží na původní dálkové cestě z Chebu do Prahy. Hrad se vyjímá na vyvýšené plošině v blízkosti řeky Střely.

Rozsah areálu zachycený na plánech z roku 1690 zůstal víceméně nezměněný až do doby jeho chátrání během třetí čtvrtiny 20. století. Podoba počáteční etapy areálu je stále z velké části neobjasněná. SHP z roku 2010 pracuje s hypotézou, že jádrem areálu, jeho hlavní residenční část, byla právě na místě Janova hradu. Není také jisté, zda stará severní mez areálu probošství procházela mezi Janovým hradem a pivovarem, kde probíhal hradební příkop. Taktéž není objasněn rozsah probošství směrem k poplužnímu dvoru, kde se nachází budova nového dolního zámku. Na plánu z roku 1690 je taktéž vyobrazena terasa připojená k východnímu průčelí Janova hradu. J. Anderle píše, že východní okraj terasy mohl aspoň přibližně zachovávat polohu východního čela hradu. Z této souvislosti předpokládá, že v raném novověku došlo kolem objektu ke značným změnám úrovně terénu. Zřejmě zejména v období pozdní renesance či raného baroka a rozhodně před rokem 1690.

Na jihozápadní straně navazují na vnější opevnění hradu městské hradby s objektem dnes zaniklé Rybářské brány, patrné na vedutě z roku 1716 a v 1. kronice města Toužimi.

Dnešní tvar budovy postrádá již od 1. poloviny 19. století jižní křídlo hradu, celé první patro a věž. Stávající stav tvoří přízemí zastřešené novým krovem a dvě úrovně sklepení. (výtah z SHP - J.Anderle, 2010)

SHP 2010 – Ing. Jan Anderle:

Místnost č.1

...Střední komunikační díl trojdílného gotického jádra stavby. Skládá se z prostorů chodby do „nádvoří“, které bylo až do klasicistní redukce a přestavby objektu součástí interiéru, dále z přístupu ke sklepu, resp. na půdu. Dnešní úrovně byly definitivně dány výše uvedenou přestavbou, navazující na uspořádání renesanční. Gotické úrovně podlaží byly odlišné. Vstup z východní strany ze dvora do chodby k „nádvoří“ je dodatečně upraven s užitím cihel 25/12/7cm patrně v renesanci. ...

...Chodba se dělí na dvě kratší a jednu ústřední delší část podle polohy dvou široce okosených pískovcových portálů s půlkruhovou archivoltou, které střední část vymezují (zakončení profilace nad patkou rovnoramenným trojúhelníkem – starší typ, obvyklý spíše od 14.století hlouběji do minulosti). Stojka východního naznačuje polohu prahu ve výši asi 46 cm nad dnešní podlahou, západního něco méně než 135 cm. Vztah podélných zdí k portálům napovídá, že stěny byly dodatečně přizděny zřejmě při dodatečném vložení klenby středního úseku a změně dispozice východní a západní části středního dílu. ...

...Východní část je patrně dodatečně klenuta valeně z lomového kamene, zbytky hladké bílené omítky. V jižní zdi se nacházejí neúplné díly gotického ostění, které snad byly přemístěny a druhotně použity blízko původního osazení. Výška prahu cca 162 cm nad podlahou zhruba odpovídá výškovým úrovním, jak se v objektu ustavily zaklenutím sklepů gotického jádra. Pod prahem nad podlahou vystupuje

segmentový pas zděný z lomového kamene. Zazdívka pod pasem je narušená. Naproti se níže nad podlahou situace opakuje. Není jasné, zda jev představuje pozůstatek gotické komunikace, nebo zda jde o záležitost zakládání zdi, jak to pozorujeme jinde v objektu. Možná je také kombinace obojího, a sice v jižní zdi komunikace, v severní zdi vynášecí pas, neboť tento východní úsek zdi se zdá být vložen vzhledem ke gotické fázi dodatečně.

Střední úsek završuje valená klenba pokrytá hladkou bílenou omítkou, která je pod patkami níže na stěnách překryta mladší vrstvou. Západní úsek vykazuje v jižní zdi zazdívku otvoru, která koresponduje s nikou přístupnou z jihu. Severní zeď byla vložena nejspíš při klasicistní přestavbě. Oddělila severní partii dříve jednotného prostoru. Ten byl zaklenut valeně se dvěma páry styčných trojbokých výsečí s hrotitými čely lunet. Z této klenby zbývá jižní polovina (strop západního úseku), omítka hladká, bílená. Klenbu lze zařadit jako raně renesanční. Spolu s ní asi byl upraven vstup do „nádvoří“ (cihly 25/12/7 cm). Otisky v jeho ústí naznačují, že býval osazen kamenným portálkem završeným nejspíš půlkruhově.

Severní část středního dílu gotického jádra zaujímá vstup do sklepů a v horní výškové úrovni přístup na půdu s nástupem od západu z „nádvoří“. Dlažba vstupu do sklepa se skládá z valounů, a je uspořádána do nízkých svažitých stupňů. Bezpochyby se jedná o úpravu umožňující valení sudů, o němž svědčí i v příslušných partiích omlácené stojky portálu ze dvora. Jedná se tedy o úpravu z doby využívání sklepů při provozu zdejšího pivovaru. V horním úseku chodby jižní zeď obsahuje již zmíněný a v jeho rozsahu ji vyděluje nerovnost v líci, která tuto východní partii jižní zdi určuje dostatečně vyzděnou vůči pokračování k západu. Předěl je patrný též ve valené klenbě, ve východní partii s vodorovnou, v západní stoupavou vrcholnicí. Ve východní části má klenba profil půloválný, což pravděpodobně vypovídá o poměrně pozdním původu, v západní lomený – zde lze podmíněčně uvažovat o gotickém či raně renesančním původu. Oba úseky klenby jsou zděny z lomového kamene. Východní úsek chodby lokálně narušila destrukce severní zdi a klenby v místě někdejšího gotického vstupu do severního dílu gotického jádra. Vstup je zbaven ostění.

Přístup na půdu z „nádvoří“, zbavený ostění se zasut stavebními troskami, pod nimiž vidíme schody s dřevěnými stupni z 19.st. V severní stěně u paty schodiště je průzkumu přístupna část okoseného gotického portálu, jehož výšková pozice odpovídá úrovním, které v sousední chodbě udává západní okosený portál. Vstup rámovaný tímto portálem byl v nějaké následné fázi posunut níže, což se projevuje u viditelného horního konce stojky dodatečným začištěním bývalého sníženého otvoru maltou nesoucí bílení. Následně otvor zcela uzavřela zazdívka z lomového kamene, překrytá hladkou bílenou omítkou, která pochází patrně z téže doby jako starší bílená omítka v sousedním prostoru. ...

DOPLNĚNÍ SHP

1. fáze

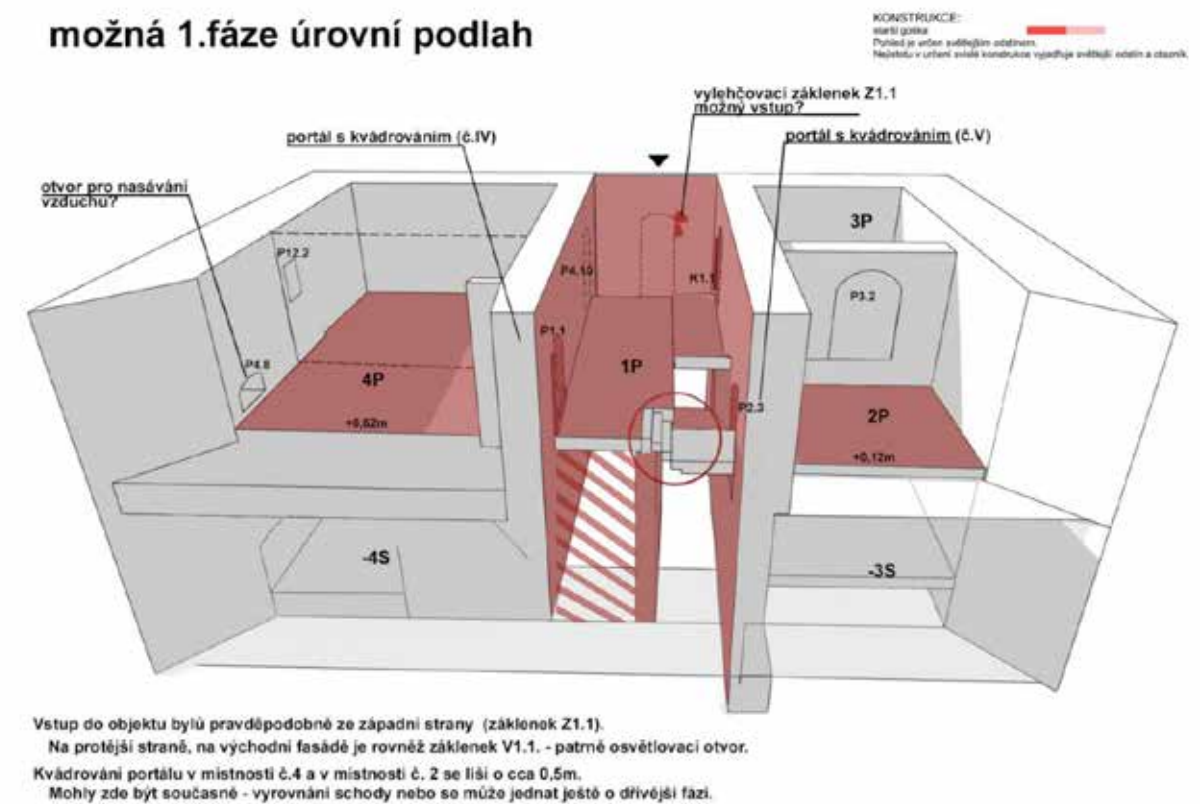
Určení první fáze úrovní podlah (starší gotika) vychází ze zazděných ostění – P1.1 (zazděné i s prahem) v místnosti č.1aP, spodní hrany kvádrování portálu P4.1 v místnosti č.4P a spodní hrany kvádrování portálu P2.3 v místnosti č.2P. Podchodné výšce by též odpovídaly portály K1.1(zazděné ostění), propojující místnost č.1cP s místností č.3P. Dále by odpovídala i podchodná výška portálu P4.10 (nyní zazděná nika), vedoucí do místnosti č.4P. (Z toho vyvstává otázka, zdali nemohla být místnost č.4P dělena příčkou na dvě místnosti se samostatnými vstupy již v první fázi – viz dále). Kvádrování ostění v místnostech č.4P a č.2P je obdobné jako kvádrování portálů ve sklepe, kde předpokládám, že jsou nejstarší dochované. Z těchto doložených prvků usuzuji, že první úroveň podlahy byla v rovině pro místnosti č.4P, č.3P přístupných z chodby č.1aP. Místnost č.2P se nachází o 0,5m níž, tudíž někde musely být vyrovnávací schody/rampa. Nabízí se otázka, kde byl umístěn hlavní portál do chodby.

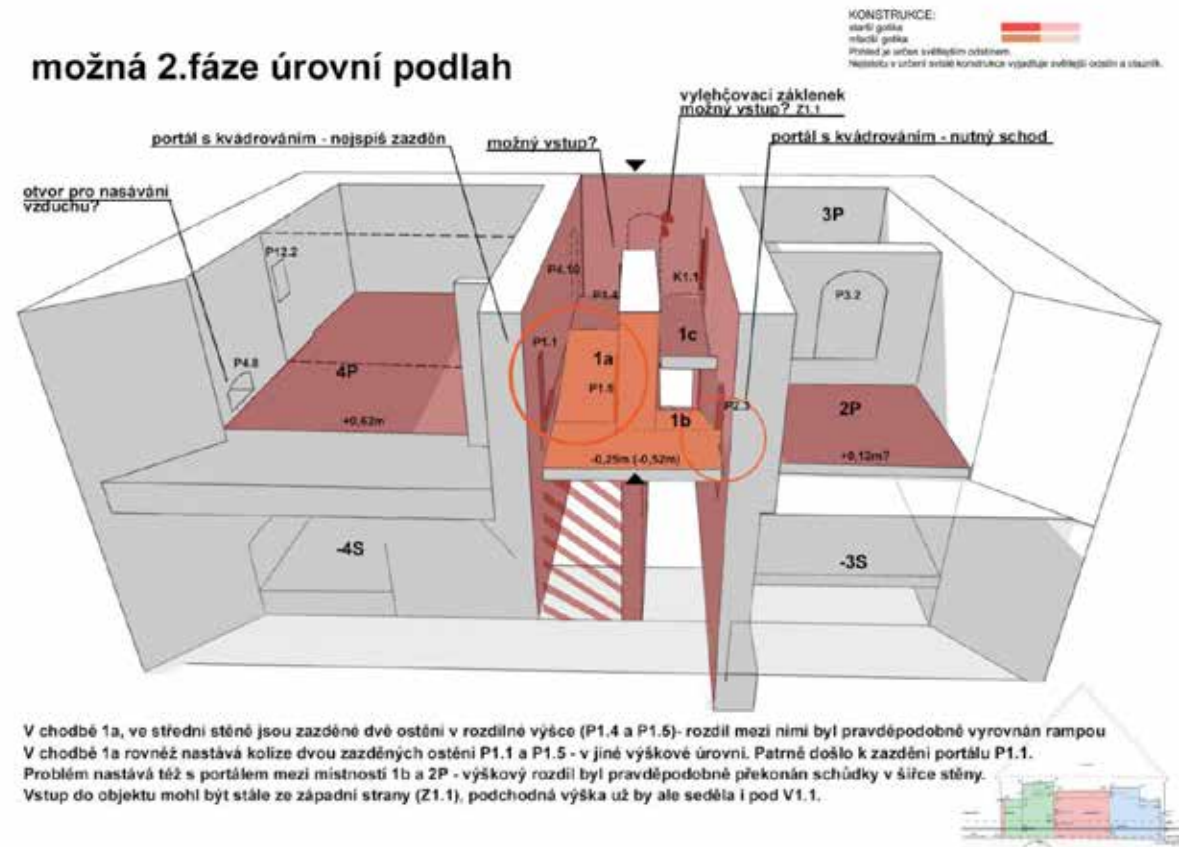
Záklenek na východní fasádě (V1.1) mezi dnešními portály je uprostřed komunikačního schéma. Kdyby byl umístěný excentricky, vešli bychom se pod něj s podchodnou výškou k původní úrovni podlahy místnosti č. 2P určené podle kvádrování v portálu v místnosti, a tedy by se o něm mohlo uvažovat jako o záklenku nad portálem. Jelikož se ale nachází vprostřed, musel pravděpodobně vést na vyrovnávací schůdky, překonávající rozdíl výškových úrovní v místnosti č.4P a v místnosti č.2P. Portál vprostřed není z tohoto důvodu možný, pokud by se měl nacházet mezi dvěma výškovými úrovněmi, aby byl zároveň umožněn pohodlný přístup do místností. Otvor tedy mohl spíše sloužit jako osvětlovací okénko na vyrovnávací schodiště a chodby.

Na západní fasádě v témže komunikačním prostoru se nachází další záklenek (Z1.1), patrný ze schodiště na půdu v místnosti č.1cP. (Přístup do areálu mohl být ze severní strany přes hradní příkop po padacím mostě, pak by nevedl vstup do objektu ze západu). Zvážíme-li možnost vstupu do objektu z této strany, mohl by být portál právě pod tímto záklenkem, kterému vyhovuje podchodná výška jak pro úroveň podlahy č.4P, tak pro podlahu v místnosti č.2P. Následně mohli přistavět renesanční místnost č.5P místo vstupní uličky, kdy nástupní schéma se nemuselo měnit do doby, než ze stávajícího komunikačního schéma udělali průchozí.

Nástup na schodiště do sklepa limituje úroveň kvádrování portálu do místnosti č.2P, který je na nižší úrovni. Pokud bychom nastupovali do sklepa z této úrovně byla by klenba v mírnějším sklonu než podlaha, ale vycházela by podchodná výška. Tato klenba mohla být již v první fázi, pokud by vyžadovali mírnější schodiště do patra. Rovnoběžná je však až s podlahou z druhé fáze určené zazděným ostěním (P1.5) ve střední zdi. Tato zeď nacházející se uprostřed chodby tedy taktéž mohla být již z části již z první fáze, měli-li schodiště do patra.

možná 1.fáze úrovní podlah





3. fáze

Předpokládáme, že ve třetí (renesanční) fázi se směr přístupu do domu mohl změnit, kvůli celkovému rozšíření půdorysu a směrem k dolnímu zámku. Původní venkovní přístup do objektu (ze západní strany) se mění v místnost č.5P (dnes „nádvoří“). Vstupovat se tedy mohlo ze severu do místnosti č.5P (propojení k pivovaru) a odtud do dalších místností. Rozšíření půdorysu však znemožnilo chodit okolo objektu a patrně bylo potřeba větší otevřenosti do zámeckého nádvoří, tudíž došlo k vytvoření průchodu z místnosti č.1aP, čímž došlo k dalšímu snížení podlahové úrovně do dnešní úrovně terénu. Střední stěna dělící místnost č.1 byla dozděna až k obvodovým stěnám a vznikly tak dva samostatné prostory. Průchod č.1aP propojující obě „nádvoří“ a samostatný vstup do sklepa č.1bP, což dokládají renesanční portály na východní fasádě. (Nejpozději v tuhle dobu byl zazděný portál P1.1, v zazdínce však nejsou žádné cihly, tudíž se přikláníme ke druhé fázi). Změně orientace vstupu také napovídá nesmysl, že pro přístup do sklepa by nyní museli vyjít ven z domu (pokud bychom počítali pořád se vstupem ze západu). Nutně tedy muselo dojít ke změně orientace vstupu do objektu z východní fasády. Vznikl zde nový komunikační koridor z místností č.1aP a č.5P – související snad s propojením k pivovaru a zámku.

Ke změně došlo i v přístupu do místnosti č.2P, kde došlo k prodloužení schodiště a snížení portálu, stále v šířce stěny a místnost č.3P získala samostatný portál z místnosti č.5P taktéž se schodištěm v tloušťce stěny. Schodiště do patra bylo již za samostatným vstupem z místnosti č.1cP vedoucí na podestu/mezipodestu vytvořenou rubem renesanční klenby nad východní částí chodby (schodiště změněno v klasicismu, dříve mohlo odpovídat sklonu klenby). Další schodiště bylo v místnosti č.15P.

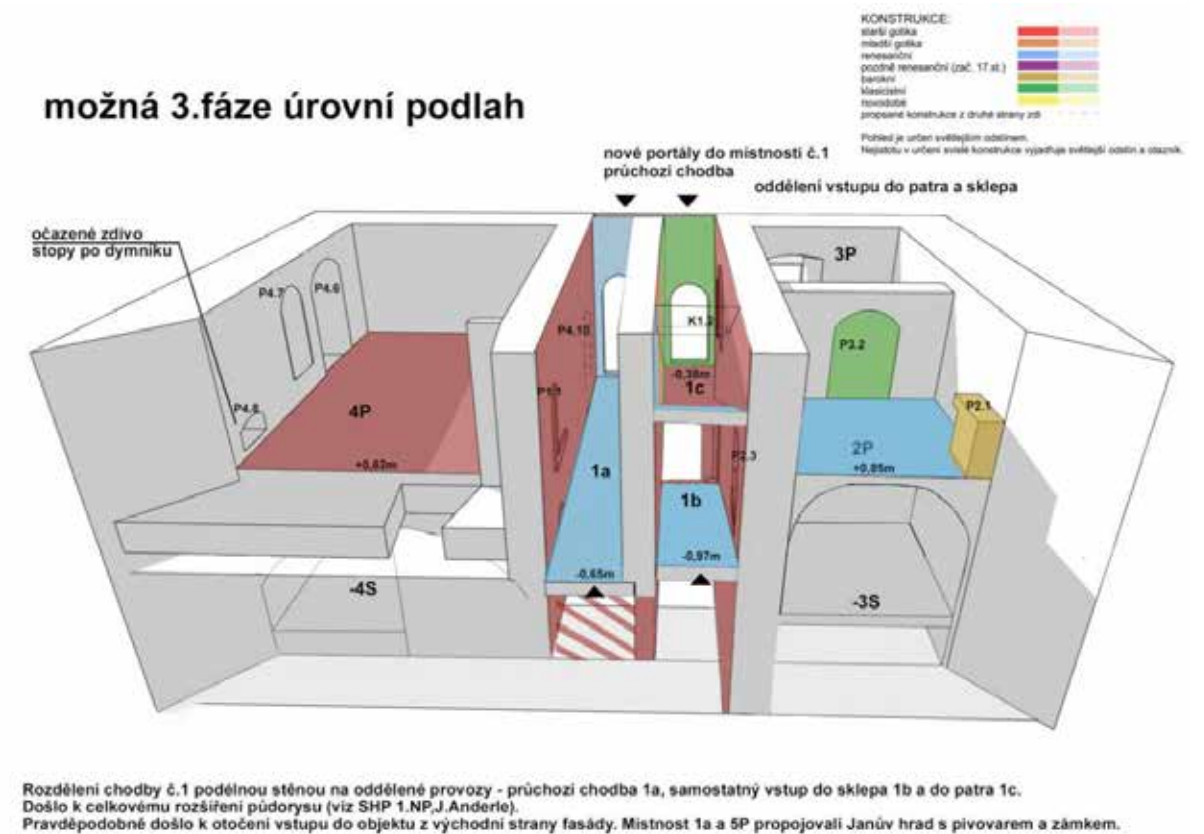
Tvar nejstaršího objektu určují nárožní kvádry. Jižní stěna místnosti č.4P a č.4S byla původně obvodovou zdí nejstaršího objektu, soudě podle kvádrovaného nároží (č.I) na východní fasádě. Na západní fasádě je však kvádrování (č.III) v místě konce zdi mezi místnostmi č.4P a č.1aP. Anderle píše v SHP z roku 2010, že nádvorní zeď je v severovýchodním koutě zesílena, což odpovídá obdobnému stavu ve sklepech. Kvádrování na západní straně (č.III) má podezřelou pozici – neodpovídá kvádrům naproti. Zeď je z vnitřní strany objektu přezděna. Nabízí se otázky, zdali zeď nebyla přezděna? šlo o lemování otvoru? Nemohla zde být napojená dřevěná konstrukce? (Téma by bylo zajímavým námětem pro další bádání).

Topeniště

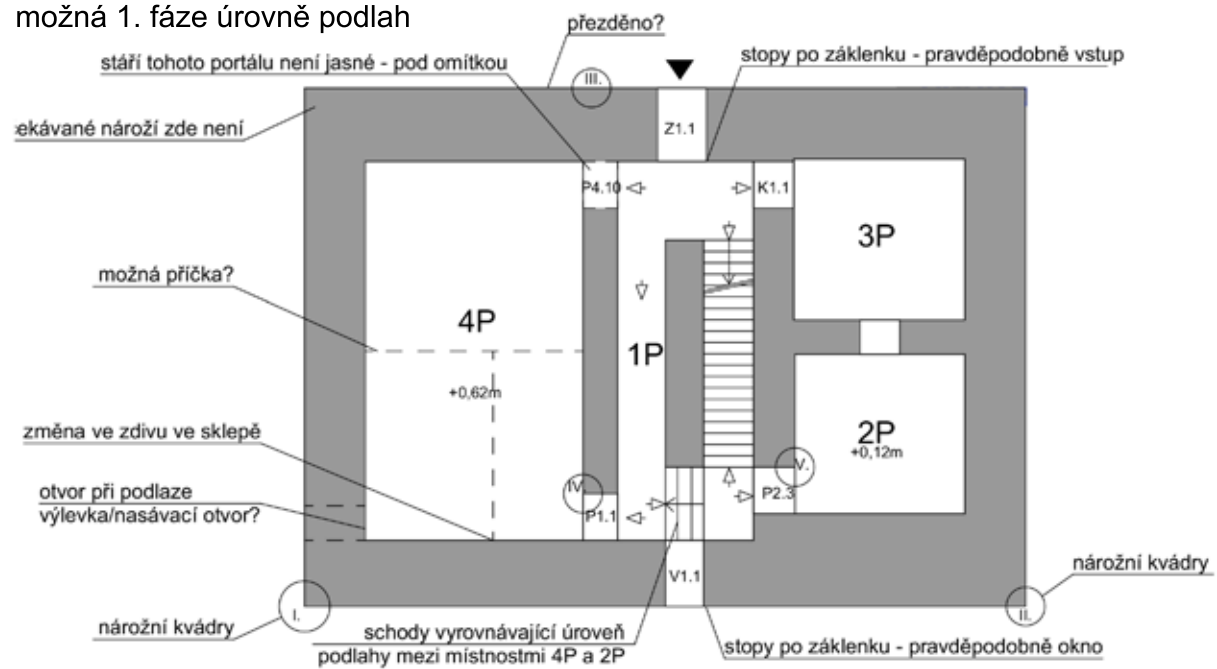
Místnost č.4P má v jihovýchodním koutě malý otvor u podlahy skrz zeď. Do této místnosti jej tvoří oblouk vyskládaný z kamenů a později dozděný vnitřní prostor cihlami. Na druhé straně zdi se projevuje kamenným ostěním. Jelikož se jedná o malý otvor u podlahy nabízí se otázka, zdali sloužil jako nasávací otvor pro topeniště nebo jako výlevka. Je méně pravděpodobné, že by v nejstarší fázi výstavby měli kuchyň uvnitř objektu. Mohlo jít o hypokaustum, které vytápělo prostory v patře? Nad otvorem se nachází, od kouře zčernalé, kamenné zdivo a v jižním rohu východní strany došlo k přezdění cihlami vybočujícími do prostoru, což značí umístění dymníku. Později zde tedy byla kuchyň, která nevylučuje, přítomnost již její dřívější obdoby nebo jiného pyrotechnického zařízení (již zmíněné hypokaustum). Nahrává to ale myšlence, že místnost č.4P byla dělena. Na jižní stěně je patrný náznak spáry snad po původní příčce, avšak na severní stěně se žádná nesrovnalost ve zdivu neobjevuje (kritické místo je zčásti pod vrstvou dochovaných omítek). Mohla zde však být jen malá čtvercová

místnost, tím pádem by příčka nešla až k severní stěně. V případě, že by zde byly dvě příčky, mohla by s nimi souviset i nejasná spára ve východní zdi v suterénu v místnosti č.4S. (Možná jizva po zesíleném zdivu nutném pro vynášení těžkého zařízení hypokausta či kuchyně?)

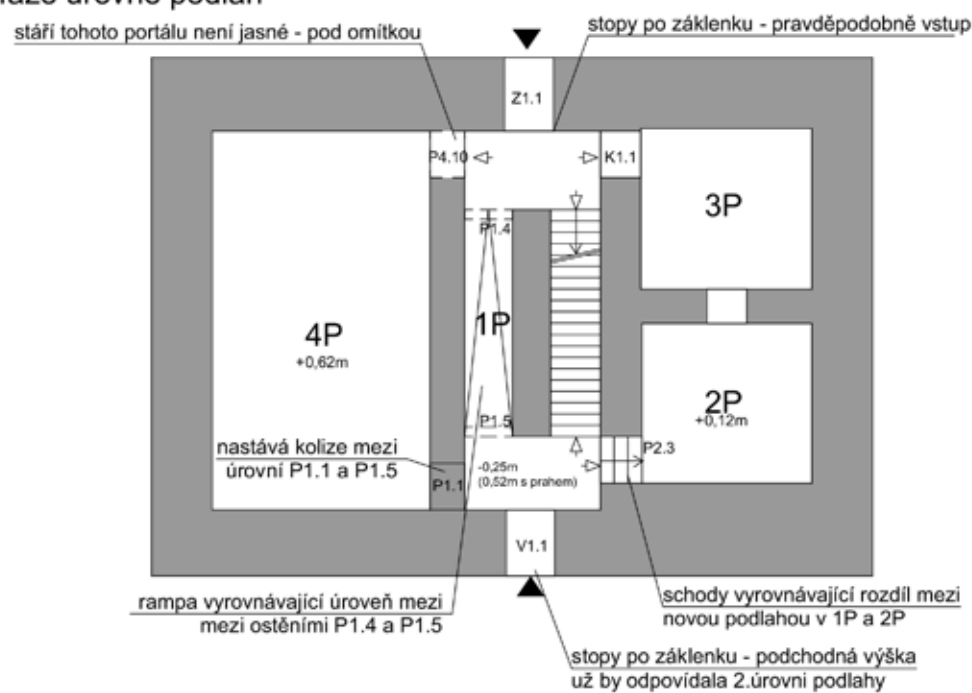
V západní stěně suterénu došlo taktéž k přezdění. Tyto změny však mohly souviset s renesanční dostavbou sklepních prostorů.



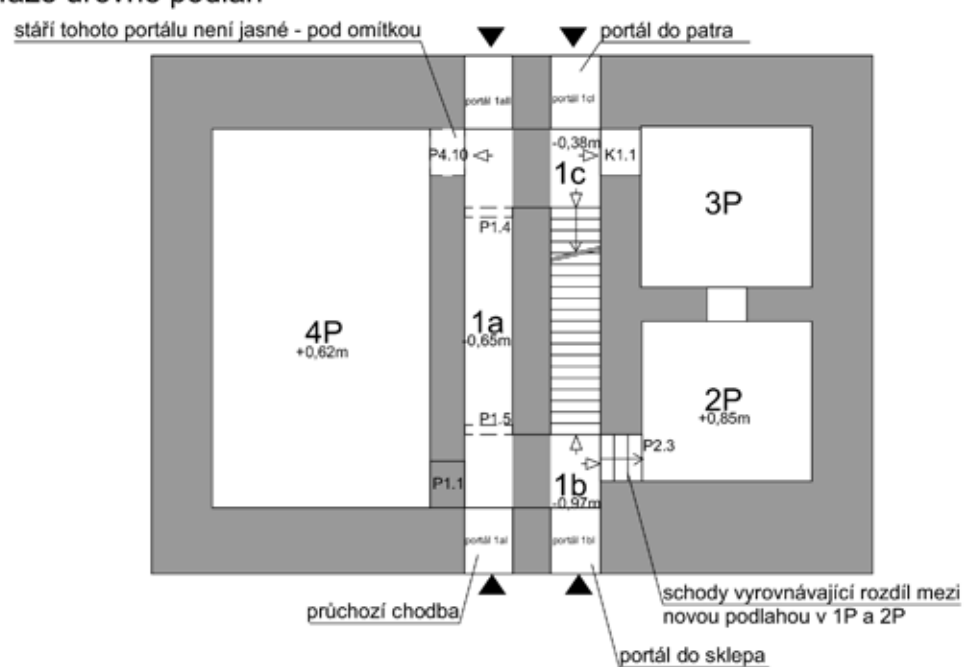
možná 1. fáze úrovně podlah



možná 2. fáze úrovně podlah



možná 3. fáze úrovně podlah



REKONSTRUKCE MOŽNÝCH DIMENZÍ A POLOHY PORTÁLŮ

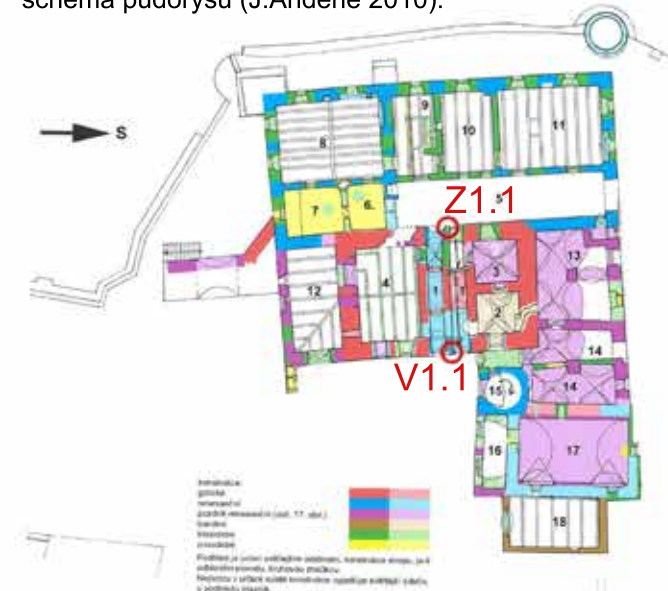
vylehčovací záklenky / otvory?

chodba uprostřed místnosti č.1 místo střední zdi?



MÍSTNOST Č.1P

schéma půdorysu (J.Anderle 2010):



obdobné portály v nejstarší části hradu:



KVÁDROVÁNÍ V NEJSTARŠÍ ČÁSTI HRADU

TOUŽIM, JANŮV ZÁMEK, PŘÍZEMÍ
STAVEBNÍ VÝVOJ
M 1 : 200

plánový podklad upraven podle geodetického zaměření
GEOSTAR, Na Lysé 3/583, Praha 4
analýza J. Anděla, 2010



KVÁDROVÁNÍ V NEJSTARŠÍ ČÁSTI HRADU

V fasáda



SV nároží



Z fasáda



místnost č.4P



místnost č.2P



místnost č.2P-pohled z m.č.1P



místnost č.-4S



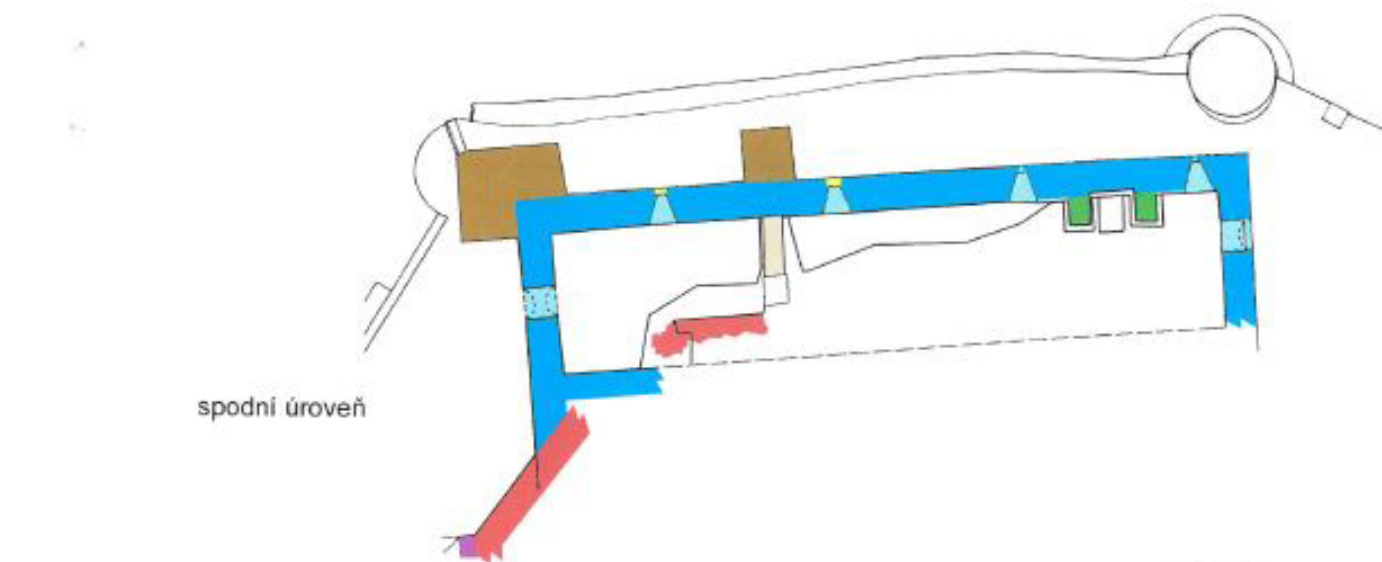
místnost č.-3S



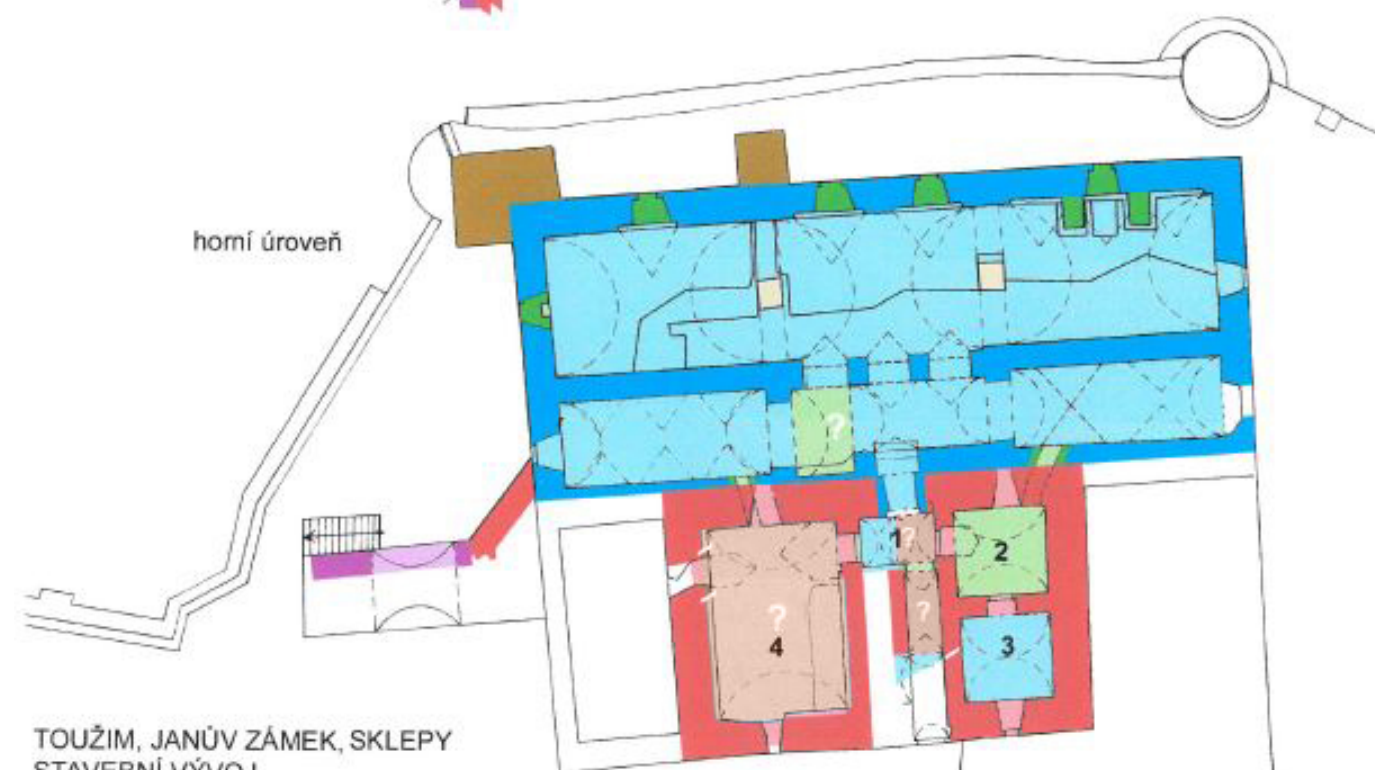
místnost č.-2S



[illegible]



spodní úroveň



horní úroveň

TOUŽIM, JANŮV ZÁMEK, SKLEPY
STAVEBNÍ VÝVOJ

→ S

KONSTRUKCE:

starší gotika
mladší gotika
renesanční
pozdně renesanční (zač. 17.st.)
barokní
klasicistní
novodobé

Pohled je určen světlejším odstínem.

Nejistotu v určení svislé konstrukce vyjadřuje světlejší odstín a otazník.



TOUŽIM, JANŮV ZÁMEK, PŘÍZEMÍ
STAVEBNÍ VÝVOJ

→ S



KONSTRUKCE:

starší gotika
mladší gotika
renesanční
pozdně renesanční (zač. 17.st.)
barokní
klasicistní
novodobé

Pohled je určen světlejším odstínem.

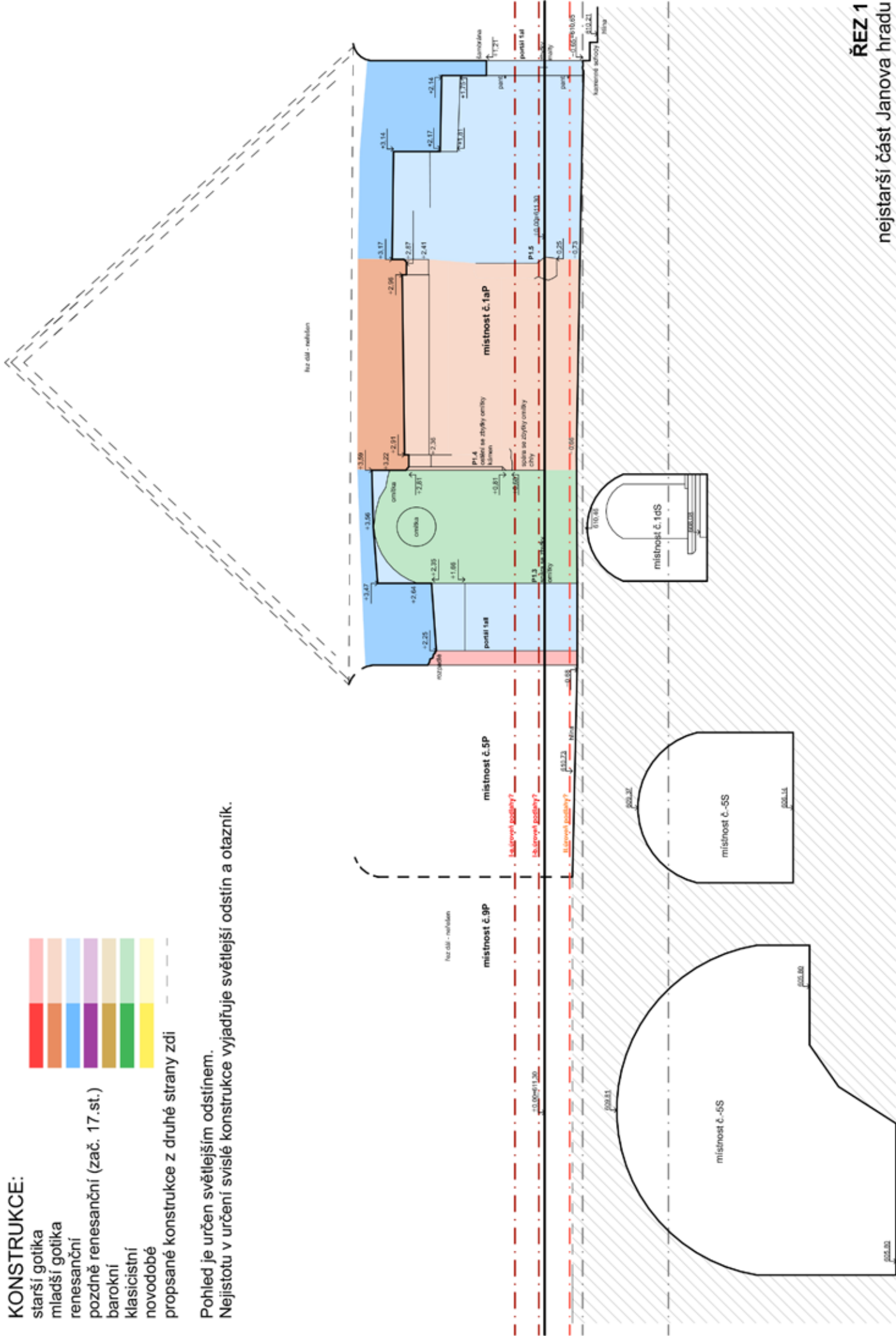
Nejistotu v určení svislé konstrukce vyjadřuje světlejší odstín a otazník.



KONSTRUKCE:

- starší gotika
- mladší gotika
- renesanční
- pozdně renesanční (zač. 17.st.)
- barokní
- klasicistní
- novodobé
- propsané konstrukce z druhé strany zdi

Pohled je určen světlejším odstínem.
Nejistotu v určení svislé konstrukce vyjadřuje světlejší odstín a otazník.

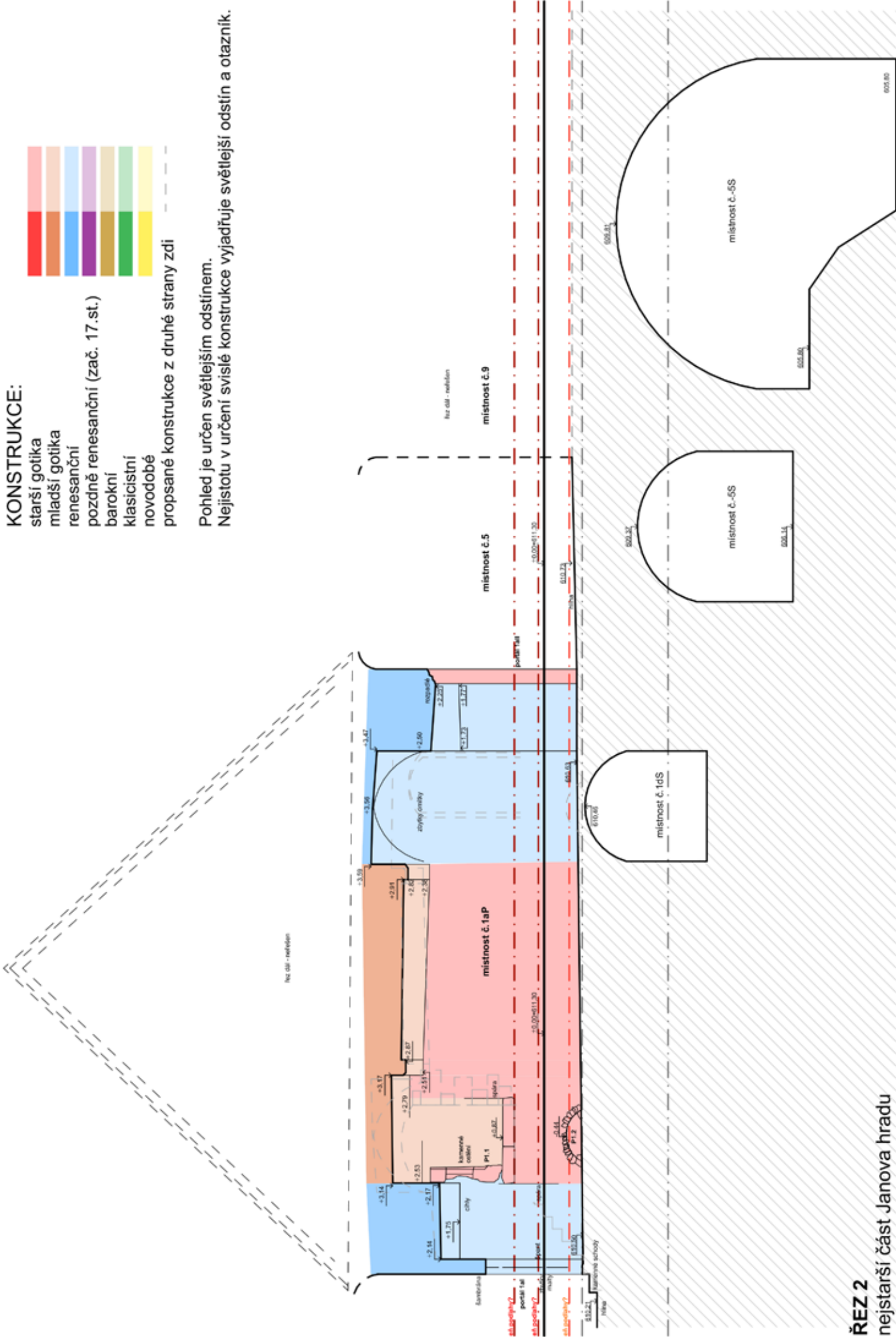


ŘEZ 1
nejstarší část Janova hradu
- vertikální analýza portálů

KONSTRUKCE:

- starší gotika
- mladší gotika
- renesanční
- pozdně renesanční (zač. 17.st.)
- barokní
- klasicistní
- novodobé
- propsané konstrukce z druhé strany zdi

Pohled je určen světlejším odstínem.
Nejistotu v určení svislé konstrukce vyjadřuje světlejší odstín a otazník.



ŘEZ 2
nejstarší část Janova hradu
- vertikální analýza portálů

KONSTRUKCE:

- starší gotika
- mladší gotika
- renesanční
- pozdně renesanční (zač. 17. st.)
- barokní
- klasicistní
- novodobé
- propsané konstrukce z druhé strany zdi

Pohled je určen světlejším odstínem.
Nejistotu v určení svislé konstrukce vyjadřuje světlejší odstín a otazník.

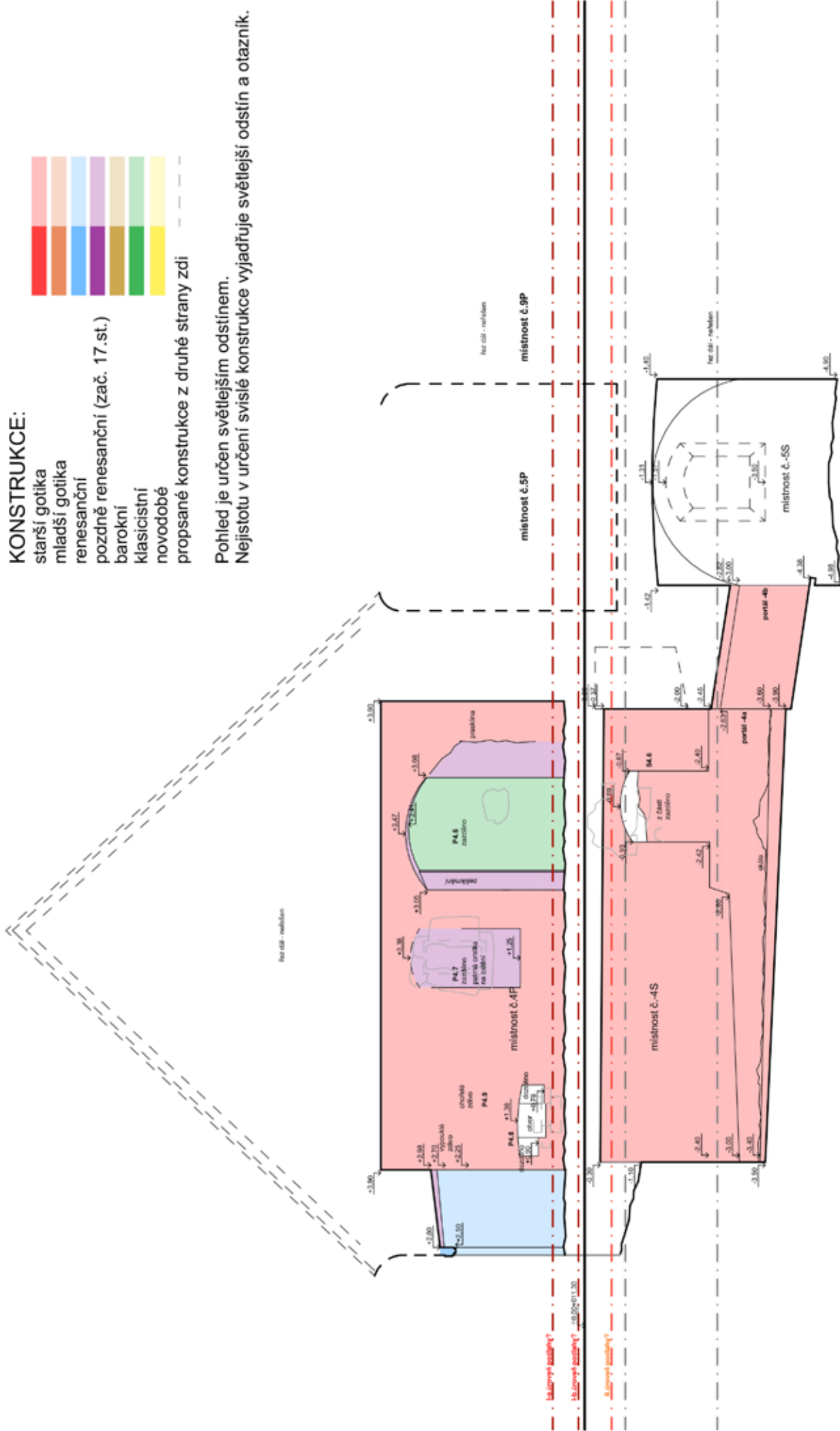


ŘEZ 3
nejstarší část Janova hradu
- vertikální analýza portálů

KONSTRUKCE:

- starší gotika
- mladší gotika
- renesanční
- pozdně renesanční (zač. 17. st.)
- barokní
- klasicistní
- novodobé
- propsané konstrukce z druhé strany zdi

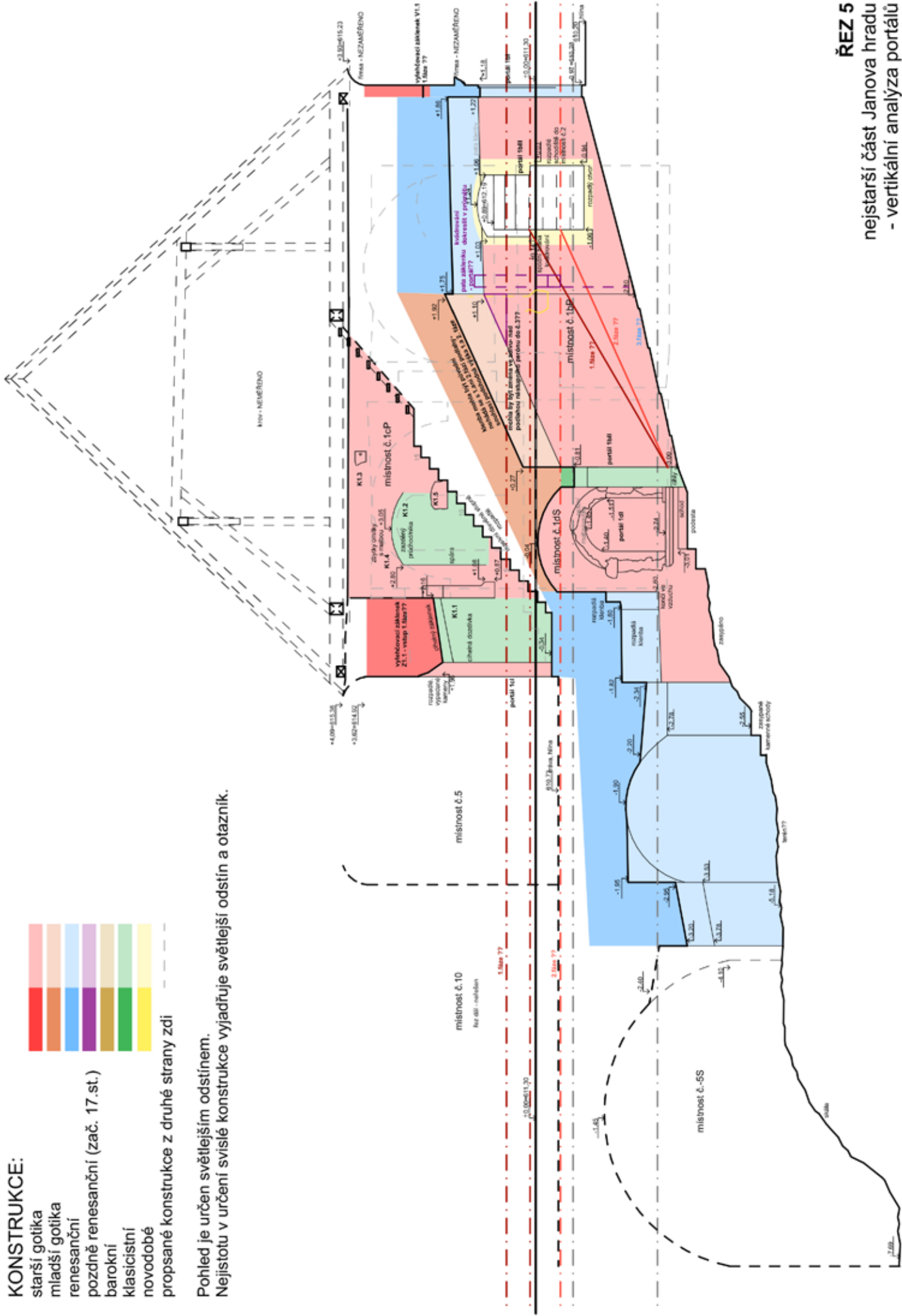
Pohled je určen světlejším odstínem.
Nejistotu v určení svislé konstrukce vyjadřuje světlejší odstín a otazník.



ŘEZ 4
nejstarší část Janova hradu
- vertikální analýza portálů

- KONSTRUKCE:
- starší gotika
 - mladší gotika
 - renesanční
 - pozdně renesanční (zač. 17.st.)
 - barokní
 - klasicistní
 - novodobé
 - propsané konstrukce z druhé strany zdi

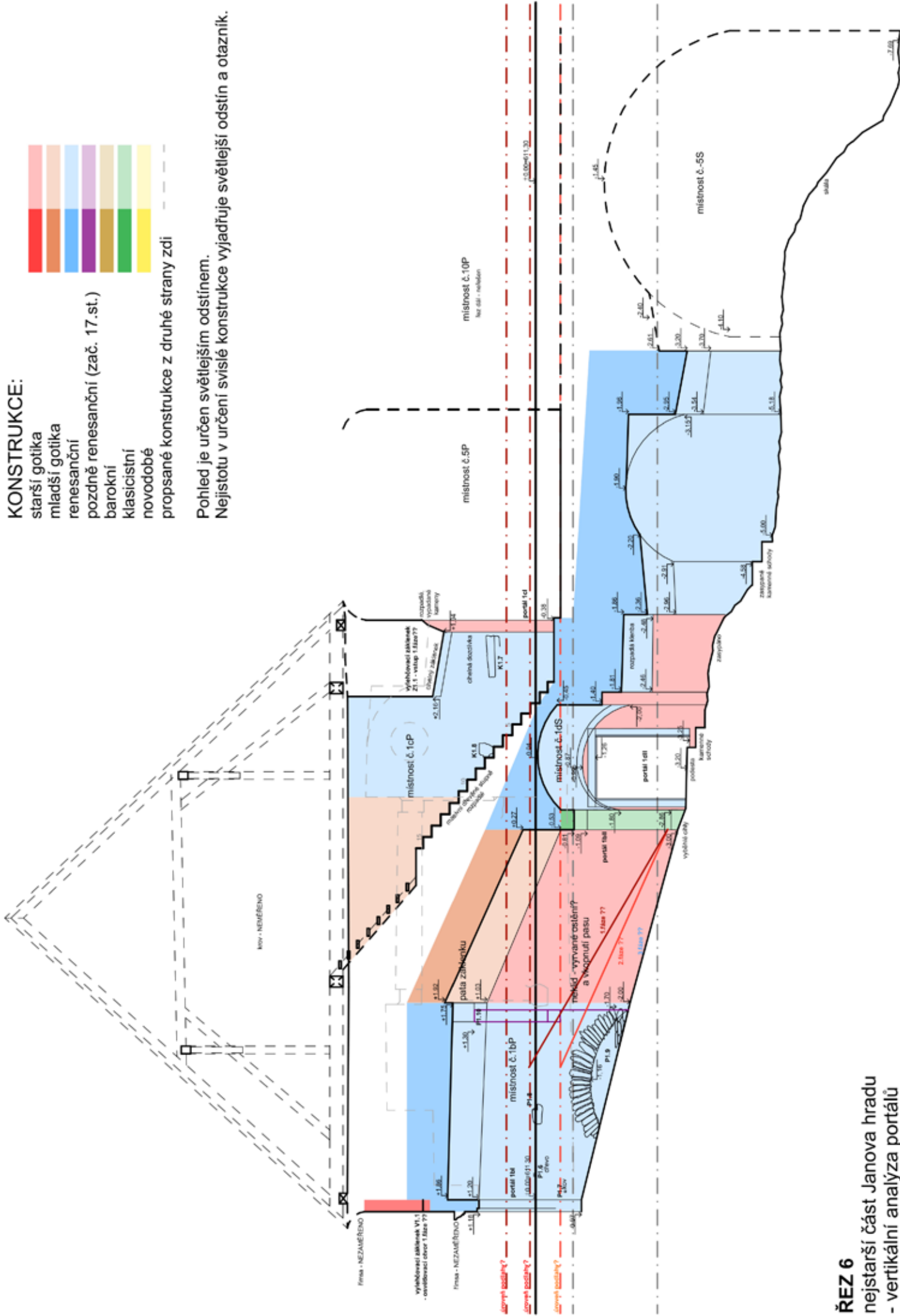
Pohled je určen světlejším odstínem.
Nejistotu v určení svislé konstrukce vyjadřuje světlejší odstín a otazník.



ŘEZ 5
nejstarší část Janova hradu
- vertikální analýza portálů

- KONSTRUKCE:
- starší gotika
 - mladší gotika
 - renesanční
 - pozdně renesanční (zač. 17.st.)
 - barokní
 - klasicistní
 - novodobé
 - propsané konstrukce z druhé strany zdi

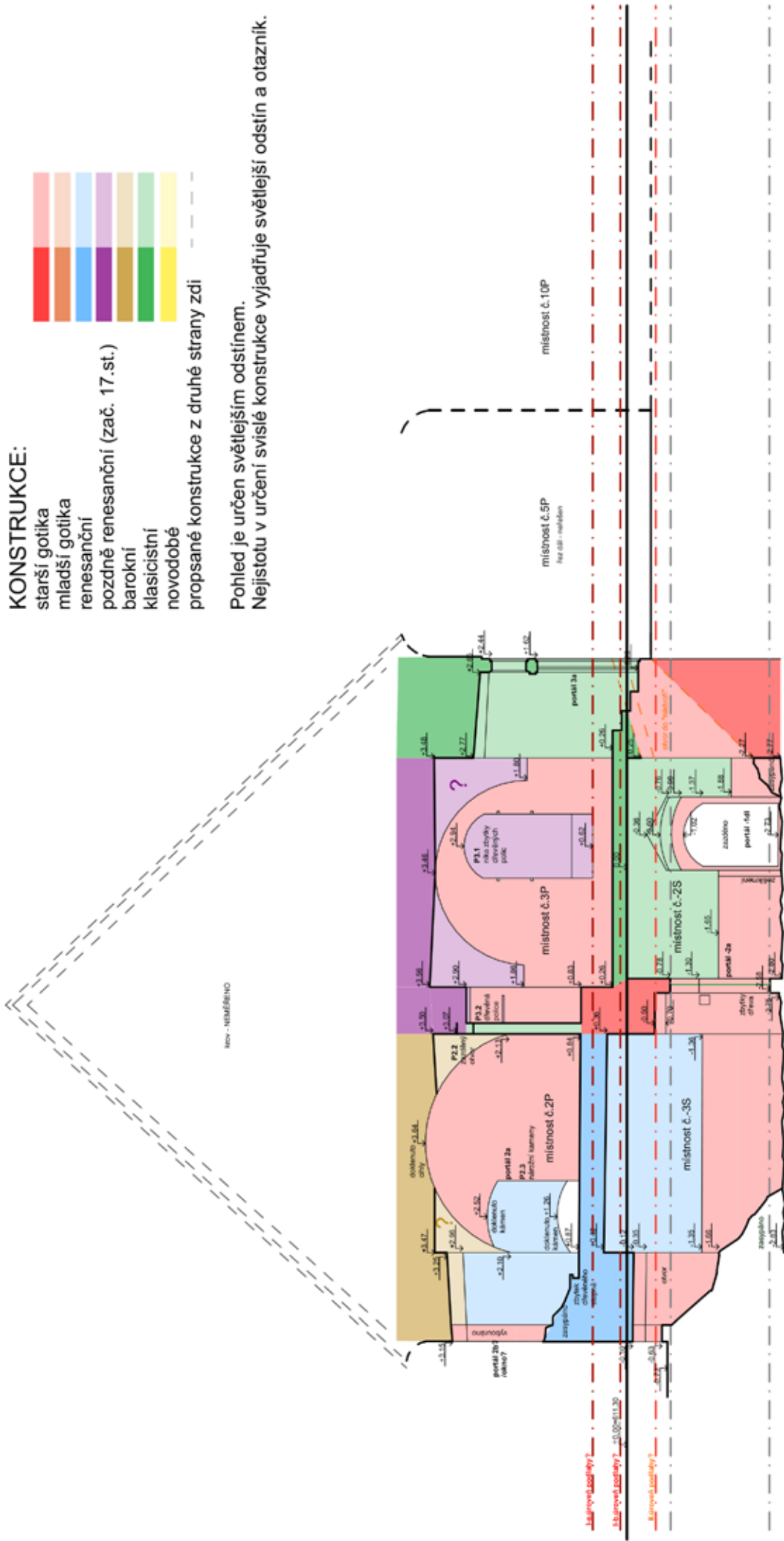
Pohled je určen světlejším odstínem.
Nejistotu v určení svislé konstrukce vyjadřuje světlejší odstín a otazník.



ŘEZ 6
nejstarší část Janova hradu
- vertikální analýza portálů

KONSTRUKCE:
starší gotika
mladší gotika
renesanční
pozdně renesanční (zač. 17.st.)
barokní
klasicistní
novodobé
propsané konstrukce z druhé strany zdi

Pohled je určen světlejším odstínem.
Nejistotu v určení svislé konstrukce vyjadřuje světlejší odstín a otazník.



ŘEZ 7
nejstarší část Janova hradu
- vertikální analýza portálů

KONSTRUKCE:
starší gotika
mladší gotika
renesanční
pozdně renesanční (zač. 17.st.)
barokní
klasicistní
novodobé
propsané konstrukce z druhé strany zdi

Pohled je určen světlejším odstínem.
Nejistotu v určení svislé konstrukce vyjadřuje světlejší odstín a otazník.

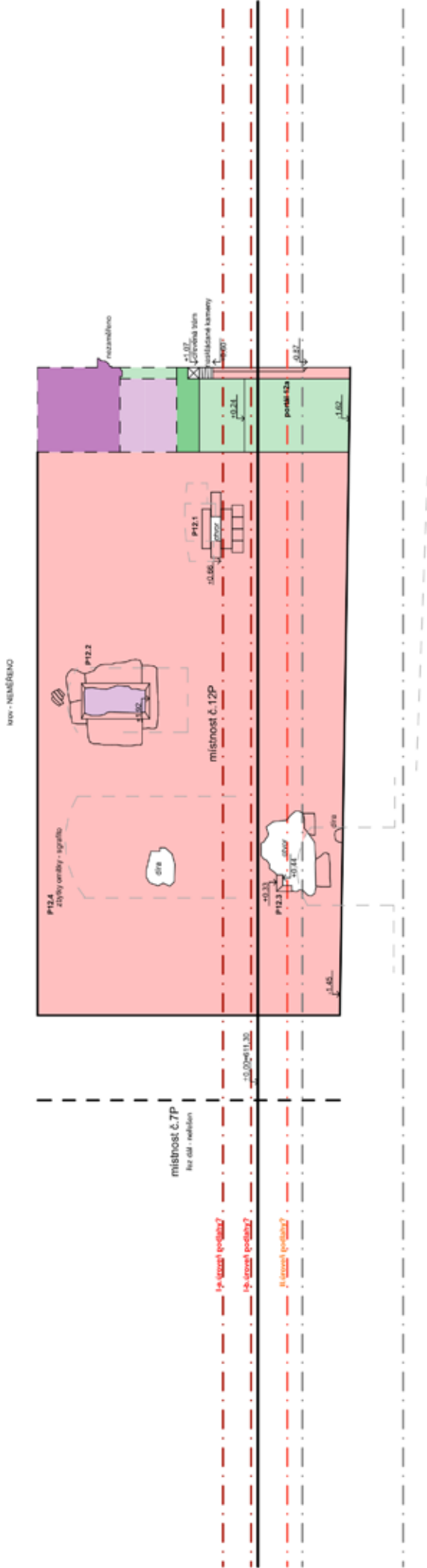


ŘEZ 8
nejstarší část Janova hradu
- vertikální analýza portálů

KONSTRUKCE:

- starší gotika
- mladší gotika
- renesanční
- pozdně renesanční (zač. 17. st.)
- barokní
- klasicistní
- novodobé
- propsané konstrukce z druhé strany zdi

Pohled je určen světlejším odstínem.
Nejistotu v určení svislé konstrukce vyjadřuje světlejší odstín a otazník.



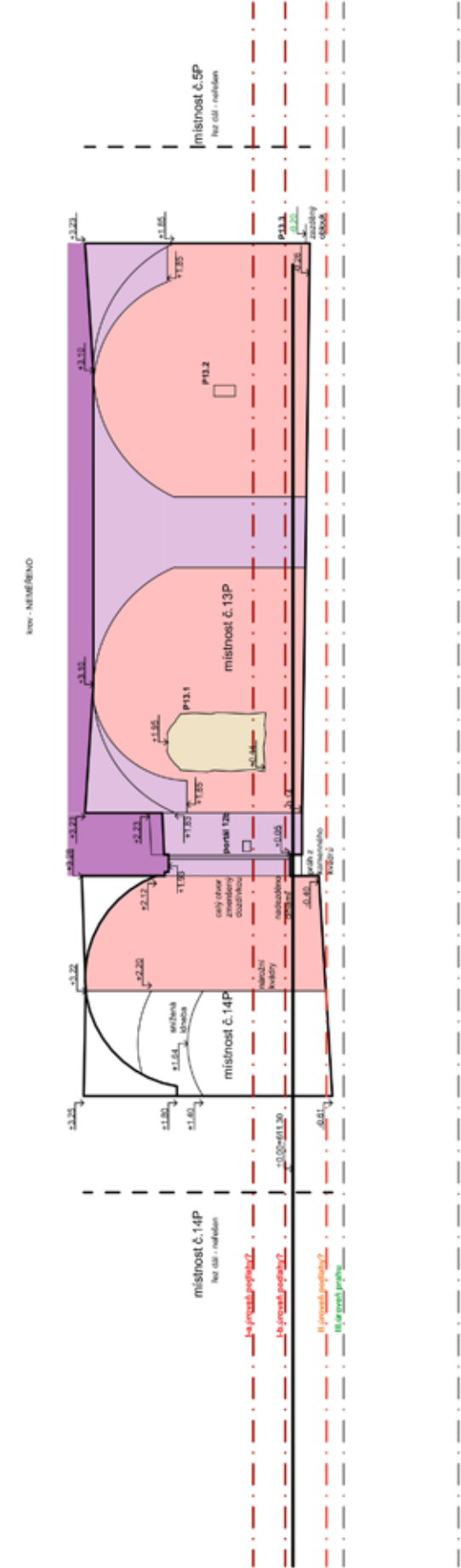
ŘEZ 9

nejstarší část Janova hradu
- vertikální analýza portálů

KONSTRUKCE:





- starší gotika
- mladší gotika
- renesanční
- pozdně renesanční (zač. 17. st.)
- barokní
- klasicistní
- novodobé
- propsané konstrukce z druhé strany zdi



Pohled je určen světlejším odstínem.
Nejistotu v určení svislé konstrukce vyjadřuje světlejší odstín a otazník.





ŘEZ 10


nejstarší část Janova hradu
- vertikální analýza portálů

TOUŽIM - JANŮV HRAD - HORNÍ ZÁMEK			
místnost:	1aP	nálezové prvky - ostění, portály:	P1.1
<div> <div>poznámka</div> <div> kamenné ostění, práh, zazděno <div>0,00m = 611,30 m n.m.</div> </div> </div>			
terén dnes	0,66 ~ 0,84m	konec ostění	2,36m
podchodná výška		paty	0,87m
úroveň prahu	0,87m	okosení	1,16m
úroveň podlahy	0,78m	záklenky	
stopa staršího prahu		vrchol	
začátek ostění	0,87m	nadpraží	
<div> <div> stopy staršího nadpraží / vrcholu (vylehčovací oblouk?) </div> </div>			
<div> <div>možná stavební fáze</div> <div>pravděpodobně 1.fáze úrovní podlah - starší gotika</div> </div>			
<div> <div>fotodokumentace:</div> <div>     </div> </div>			

TOUŽIM - JANŮV HRAD - HORNÍ ZÁMEK			
místnost:	1aP	nálezové prvky - ostění, portály:	P1.2
<div> <div>poznámka</div> <div> kamenný oblouk ve zdivu <div>0,00m = 611,30 m n.m.</div> </div> </div>			
terén dnes	0,66 ~ 0,84m	konec ostění	
podchodná výška		paty	
úroveň prahu		okosení	
úroveň podlahy		záklenky	-0,78m?
stopa staršího prahu		vrchol	0,44m
začátek ostění		nadpraží	
<div> <div> stopy staršího nadpraží / vrcholu (vylehčovací oblouk?) </div> <div>pravděpodobně se jedná o vylehčovací oblouk</div> </div>			
<div> <div>možná stavební fáze</div> <div>starší gotika</div> </div>			
<div> <div>fotodokumentace:</div> <div>   </div> </div>			

TOUŽIM - JANŮV HRAD - HORNÍ ZÁMEK			
místnost:	1aP	nálezové prvky - ostění, portály:	P1.4
<div> <div>poznámka</div> <div> kamenné ostění, práh, zazděno <div>0,00m = 611,30 m n.m.</div> </div> </div>			
terén dnes	0,66 ~ 0,84m	konec ostění	2,36m
podchodná výška		paty	0,87m
úroveň prahu	0,87m	okosení	1,16m
úroveň podlahy	0,78m	záklenky	
stopa staršího prahu		vrchol	
začátek ostění	0,87m	nadpraží	
<div> <div>stopy staršího nadpraží / vrcholu</div> <div>(vylehčovací oblouk?)</div> </div>			
<div> <div>možná stavební fáze</div> <div>pravděpodobně 1.fáze úrovní podlah - starší gotika</div> </div>			
<div> <div>fotodokumentace:</div> <div>  </div> </div>			

TOUŽIM - JANŮV HRAD - HORNÍ ZÁMEK			
místnost:	1aP	nálezové prvky - ostění, portály:	P1.5
<div> <div>poznámka</div> <div> kamenné ostění - 1 strana, zazděno <div>0,00m = 611,30 m n.m.</div> </div> </div>			
terén dnes	0,66 ~ 0,84m	konec ostění	?
podchodná výška		paty	-0,25m
úroveň prahu		okosení	0,00m
úroveň podlahy	-0,73m	záklenky	
stopa staršího prahu		vrchol	
začátek ostění	-0,25m	nadpraží	
<div> <div>stopy staršího nadpraží / vrcholu</div> <div>(vylehčovací oblouk?)</div> </div>			
<div> <div>možná stavební fáze</div> <div>pravděpodobně mladší gotika</div> </div>			
<div> <div>fotodokumentace:</div> <div>  </div> </div>			

TOUŽIM - JANŮV HRAD - HORNÍ ZÁMEK			
místnost:	1aP	nálezové prvky - ostění, portály:	portál 1aI
poznámka			
0,00m = 611,30 m n.m.			
terén dnes	0,66 ~ 0,84m	konec ostění	
podchodná výška	2,00m	paty	-0,65m
úroveň prahu	-0,65m	okosení	
úroveň podlahy	-0,81m	záklenky	
stopa staršího prahu		vrchol	
začátek ostění		nadpraží	1,21m
stopy staršího nadpraží / vrcholu (vylehčovací oblouk?)			
možná stavební fáze pravděpodobně fáze 3 - renesance			
fotodokumentace:			
			

TOUŽIM - JANŮV HRAD - HORNÍ ZÁMEK			
místnost:	1aP	nálezové prvky - ostění, portály:	portál 1aII
poznámka			
0,00m = 611,30 m n.m.			
terén dnes	0,66 ~ 0,84m	konec ostění	
podchodná výška	~ 2,93m	paty	
úroveň prahu	práh není patrný	okosení	?(rozpadlé)
úroveň podlahy	-0,68m	záklenky	1,66m
stopa staršího prahu	?	vrchol	2,35 ~ 2,25m
začátek ostění		nadpraží	
stopy staršího nadpraží / vrcholu (vylehčovací oblouk?)			
možná stavební fáze pravděpodobně fáze 3 - renesance			
fotodokumentace:			
